

มาตรการด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

เพื่อรองรับการฟื้นฟูและปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เสนอโดย

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation

มาตรการด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อรองรับการฟื้นฟูและปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จัดทำโดย

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

สารจากผู้อำนวยการ

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ

วิกฤตการณ์ครั้งนี้ ทำให้เราหันมามองปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยเพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างให้สามารถกลับมาเติบโตได้อย่างยั่งยืน

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) ได้มีการแพร่ระบาดไปกว่า 200 ประเทศทั่วโลก ซึ่งทุกประเทศได้มีการระดมสรรพกำลังในทุก ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในด้านการยับยั้งการแพร่ระบาด การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนมาตรการต่าง ๆ โดยภาครัฐ รวมไปถึงความร่วมมือร่วมใจของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถควบคุมการระบาดไม่ให้ลุกลามไปมากได้

ในขณะเดียวกันการโควิด-19 ยังได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม โดยหลายสถาบันได้คาดการณ์ไว้ว่า วิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ รุนแรงมากกว่าหลาย ๆ ครั้งในอดีต รวมไปถึงเรื่องความปกติใหม่ หรือ New normal ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ถ้ามองในอีกมุมหนึ่ง วิกฤตการณ์ครั้งนี้ ทำให้เราหันมามองปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไทยเพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างให้สามารถกลับมาเติบโตได้อย่างยั่งยืน

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางนโยบายด้านการอุดมศึกษา และวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับความปกติใหม่ และช่วยให้โครงสร้างของประเทศสามารถรับมือวิกฤตการณ์อื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต จึงได้ระดมกำลังนักวิจัยนโยบายที่มีคุณภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาเพื่อจัดทำรายงานการศึกษานี้ขึ้น เพื่อส่งต่อให้สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานในระบบวิจัยและนวัตกรรม และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากโควิด-19 ทั้งการใช้งบประมาณประจำปี งบประมาณกองทุนต่าง ๆ และงบประมาณเงินกู้ เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทั้งแรงงานตกงาน เศรษฐกิจท้องถิ่น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งแต่ระยะเร่งด่วนที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและการเสริมสร้างความเข้มแข็งและปรับโครงสร้างในระยะยาวต่อไป

ดร.กิตติพงศ์ พร้อมวงศ์

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร.....	1
บทที่ 1 บทนำ.....	4
บทที่ 2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 ผลกระทบที่เกิดขึ้น และมาตรการลดผลกระทบ	7
2.1 สถานการณ์โลก.....	7
2.2 สถานการณ์ไทย	12
2.3 มาตรการฟื้นฟูของประเทศไทย.....	24
บทที่ 3 โมเดลการฟื้นฟูและภาพอนาคตของประเทศไทยใน 4 ระยะ	30
3.1 โมเดลการฟื้นฟูสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	30
3.2 ภาพอนาคตของประเทศไทยใน 4 ระยะ	33
บทที่ 4 เป้าหมายและประเด็นสำคัญด้าน อววน. เพื่อรองรับการฟื้นฟู และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทย.....	37
4.1 ด้านเศรษฐกิจชุมชน	37
4.2 ด้านการเกษตรและอาหาร	38
4.3 ด้านการท่องเที่ยว	40
4.4 ด้านการผลิต	41
4.5 ด้านการบริการ	44
4.6 ด้านการศึกษา.....	45
4.7 ด้านการสาธารณสุข	47
บทที่ 5 ข้อเสนอแผนงานการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและ ผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด -19.....	50
5.1 เหตุผลและความจำเป็น	50
5.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย.....	51
5.3 แนวทางการดำเนินงาน	51
5.4 กลุ่มเป้าหมาย	52
5.5 พื้นที่ดำเนินการ.....	52
5.6 แพลตฟอร์ม กิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน.....	53
5.7 งบประมาณรวม	55
5.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับที่เป็นรูปธรรม.....	59
ภาคผนวก ก บันทึกการประชุม Covid-19 Recovery Forum	60
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	75
ภาคผนวก ค รายชื่อคณะทำงาน สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แห่งชาติ.....	77

บทสรุปผู้บริหาร

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (โคโรนาไวรัส หรือ COVID-19) เป็นเหตุการณ์ที่สร้างผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความเสี่ยงด้านสุขภาพของประชากร โดยจากข้อมูล ณ วันที่ 13 พฤษภาคม 2563 มีการระบาดทั่วโลกกว่าสี่ล้านราย โดยเป็นผู้ป่วยที่พบในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปรวมกันถึงร้อยละ 50 ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องออกมาตรการการยับยั้งการแพร่ระบาด เช่น การปิดเมือง (lockdown) ทั้งภายในประเทศและการปิดพรมแดนระหว่างประเทศ การให้อยู่ในที่พักอาศัยทั้งการบังคับและความสมัครใจ (voluntary/compulsory self-quarantine/isolation) การตรวจและติดตามกลุ่มเสี่ยง (contact tracing) การปิดสถานประกอบการบางประเภทที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดการแพร่ระบาดในวงกว้างและการปิดสถานศึกษาชั่วคราว การเว้นช่องว่างทางสังคม ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้เอง ผสมผสานกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่ทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบทั้งต่อสถานภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ กล่าวคือ บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีเงินทุนหมุนเวียนไม่มากนักจะเกิดปัญหาสภาพคล่องจากการที่ธุรกิจต้องปิดตัวลงชั่วคราว ประชาชนที่เป็นกลุ่มแรงงานขาดรายได้ทั้งจากการเลิกจ้างชั่วคราวและถาวร ในขณะที่ด้านสังคม พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป

จากผลกระทบที่เกิดขึ้น รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงออกมาตรการต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกันในการฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เช่น สหรัฐอเมริกาได้อนุมัติเงินกระตุ้นเศรษฐกิจรวมมูลค่า 2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ของงบประมาณภาครัฐต่อปี โดยจะนำไปใช้ในการช่วยเหลือธุรกิจที่ได้รับผลกระทบ การเพิ่มประกันการว่างงาน และการพัฒนาระบบสาธารณสุข อังกฤษจัดสรรงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ 65,500 ล้านปอนด์ โดยจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งสนับสนุนการสาธารณสุขของประเทศ การปล่อยสินเชื่อที่มีรัฐค้ำประกัน ให้แก่ภาคธุรกิจค้าปลีกและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและโรงแรม

สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การแพร่ระบาดในภาพรวม พบว่า มีผู้ป่วยรายแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 และเริ่มมีการแพร่ระบาดต่อเนื่องมาหลังจากนั้น จนถึงวันที่ 25 มีนาคม 2563 ได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร และเริ่มใช้มาตรการต่าง ๆ อย่างเข้มงวดเพื่อควบคุมการแพร่ระบาด รวมทั้งการยกระดับศักยภาพระบบสาธารณสุขเพื่อรองรับผู้ป่วยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จนถึง 27 เมษายน 2563 เป็นวันแรกที่มีการยืนยันผู้ป่วยใหม่รายวันต่ำกว่า 10 คน และวันที่ 3 พฤษภาคม 2563 ภาครัฐได้เริ่มผ่อนคลายมาตรการควบคุมบางอย่าง และอนุญาตให้กิจการบางส่วนสามารถกลับมาดำเนินการได้ภายใต้แนวปฏิบัติและการควบคุมอย่างเข้มข้นจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อแต่ละภาคส่วนแตกต่างกันออกไปตามตาราง A

ตาราง A ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อภาคส่วนต่าง ๆ

Sector		% GDP	แรงงาน (ล้านคน) [%]	Risk of transmission	Supply Shock	Demand Shock
ท่องเที่ยว		17.5%	4.4 [11%]	High	-	International: -56 ถึง -74% (EIC) Domestic: -35% (EIC)
บริโภค	Direct Consumer	5.6%	2.9 [7%]	High	ตกงาน 0.7 - 1.2 ล้านคน	Demand อาจ 60-80% = 3.3% GDP (EIC)
	Indirect Consumer	10%	0.7 [2%]	Low	-	Communication ได้ผลกระทบน้อย
	Business Knowledge	2.4%	0.74 [2%]	Low	-	Creative service มี demand อาจ
	Construction	2.5%	2.3 [6%]	High (limited)	• ตกงาน 70,000 คน และแรงงานต้องใช้เวลาฝึกฝน • Subcontract and material shortage	• ยอดโอนลดลง 11-17% (ศูนย์ข้อมูลสิงคโปร์) • โครงการก่อสร้างภาครัฐชะลอการดำเนินงาน (สปร.)
Logistics		5.8%		Medium	• ขาดแคลนคนขับรถขนส่งจากการปิดพรมแดน • การปิดพรมแดนยังถาวร	• Demand อาจจากการลดกำลังการผลิตและปิดโรงงาน
ค้าส่ง/ค้าปลีก		15.8%	6.3 [17%]	High	-	• Demand ในกรณีสินค้าส่วนใหญ่ลดลง 30-50%
เกษตร อาหาร	เกษตร	7.6%	6.8 [18%]	Low	• ปัญหาภัยแล้ง • ใกล้เคียงกับไทย ผลผลิตลดลง (ทุเรียน มะม่วง ฯลฯ)	• สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ มีผลส่งออกเพิ่มขึ้น แต่ผัก ผลไม้มีมูลค่าการส่งออกลดลง 30-40%
	อุตสาหกรรมเกษตร	21.1%	2.7 [7%]	Medium (limited)	• ประสิทธิภาพนำเข้าและส่งออกสินค้าลดลง • ปัญหาการขนส่งสินค้าเนื่องจากการปิดเส้นทางขนส่งสินค้าผ่านแดน	• คาดการณ์ว่ามูลค่าส่งออกสินค้าปรับตัวเพิ่มขึ้น 6-7% เนื่องจากมาตรการกีดกันการค้าที่ยาวนาน • ความต้องการบริโภคในประเทศจะลดลงตามจำนวนนักท่องเที่ยว
การผลิต GDP รวม 26.7%	ยานยนต์	11%	0.3 [1%]	Medium (limited)	• Supply shortage เนื่องจากการปิดพรมแดน • ลดการผลิต 40% กระบะแรงงานสองหมื่นคน	-
	เครื่องใช้ไฟฟ้า		0.75 [2%]	Medium (limited)	• นำเข้าวัตถุดิบและส่งออกผลิตภัณฑ์ไม่ได้	-
	เครื่องสำอางค์		0.45 [1%]	Medium (limited)	• ตลาดส่งออกลดลง	• ยอดขายจากนักท่องเที่ยวลดลง และในประเทศลดลง
ดิจิทัล				Low		มีแนวโน้มเติบโตจากการธุรกิจออนไลน์ go online มากขึ้น

ในระยะควบคุมการแพร่ระบาดของโรค รัฐบาลไทยเน้นการให้เงินช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เช่น โครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” ที่ภาครัฐให้เงินช่วยเหลือประชาชน 5,000 บาทต่อเดือน การให้สินเชื่อพิเศษทั้งของบุคคลธรรมดา และผู้ประกอบการเพื่อช่วยเพิ่มสภาพคล่อง การลดค่าธรรมเนียม ค่าสาธารณูปโภค ค่าเช่าต่าง ๆ รวมถึงการขยายเวลาการชำระภาษี รวมถึงการอนุมัติวงเงินกู้เพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวน 1.9 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 ของวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 แต่ในระยะต่อไป ซึ่งครอบคลุมถึงระยะผ่อนคลายการควบคุมและเริ่มกลับสู่การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ระยะการฟื้นฟูและปรับตัวภายหลังสถานการณ์คลี่คลาย และระยะการปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและการปรับตัวของสังคมใหม่ รัฐบาลจำเป็นต้องออกมาตรการอื่นๆ ที่จะสนับสนุนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการช่วยเหลือภาคส่วนต่าง ๆ ในการปรับตัวเข้าสู่ความปกติใหม่ (New Normal)

ดังนั้น คณะทำงานจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากตัวเลขสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน การประชุมระดมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ เพื่อออกแบบมาตรการด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมในมิติของเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทักษะและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ต่อการสนับสนุนการพัฒนาในแต่ละภาคส่วน พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแผนงานสำคัญในการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและผู้ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ซึ่งประกอบด้วย 3 แพลตฟอร์ม ดังนี้

1) แพลตฟอร์มการสร้างงานในชุมชน โดยใช้กลไกชุมชนสร้างชาติ และ Cooperative Commune Coaching platform ในการสร้างแหล่งน้ำเกษตร และการพัฒนาชุมชนนวัตกรรม เพื่อสร้าง value chain อุตสาหกรรมระดับพื้นที่ เช่น เกษตรอินทรีย์ ท่องเที่ยวชุมชน OTOP หรือ One Tambon One Product อาหาร และ creative economy ฯลฯ)

2) แพลตฟอร์มการพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็น โดยใช้กลไก Reskill Upskill และ New skill platform เพื่อยกระดับทักษะคนตกงานให้เข้าสู่งานใหม่หรือยกระดับงานเดิม โดยเน้นการพัฒนา care giver

เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย smart farmer ผู้ประกอบการใหม่ และ SME ในพื้นที่ นักศึกษาจบใหม่หรือที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

3) แพลตฟอร์มสนับสนุน SME สร้างนวัตกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยใช้กลไกการอุดหนุนธุรกิจขนาดเล็กสร้างนวัตกรรมและยกระดับเทคโนโลยี และการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัย หรือสถาบันวิจัย หรือบริษัทขนาดใหญ่ โดยใช้การพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับตรวจคัดกรอง ตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าสังเกต เป็นโจทย์การพัฒนาเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรม

สุดท้ายนี้ คณะทำงานขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนและให้ข้อคิดเห็นต่อการจัดทำเอกสารฉบับนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

บทที่ 1

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (โคโรนาไวรัส หรือ COVID-19) เป็นเหตุการณ์ที่สร้างผลกระทบและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในทุก ๆ ระบบที่เป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนประเทศ อันได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ ระบบสุขภาพและสาธารณสุข ระบบการศึกษา และสังคมโดยรวม ซึ่งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ส่งผลในวงกว้างกว่า 200 ประเทศทั่วโลก ประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเกิดวิกฤตระบบสาธารณสุขไม่สามารถรับมือกับความรุนแรงของการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก ส่งผลไปถึงความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในทางกลับกันประเทศในเอเชียซึ่งเป็นประเทศแรก ๆ ที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคสามารถรับมือทางด้านสุขภาพและสาธารณสุขในภาพรวมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่ภายใต้ระบบห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) ได้เช่นกัน

ด้านเศรษฐกิจ : ผลกระทบต่อภาคการผลิต บริการ ท่องเที่ยว และแรงงาน

สำหรับประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่สามารถรับมือกับการแพร่ระบาดในระยะแรกได้ดี โดยมีมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และการปิดเมือง (lockdown) เพื่อให้การควบคุมการระบาดของโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการแพร่ระบาด โดยมีการคาดการณ์จากธนาคารโลก (World Bank) และธนาคารแห่งประเทศไทยว่าอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ในปี 2563 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) จะหดตัวลงร้อยละ 5.3 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นอัตราการหดตัวที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั้งหมดในเอเชีย ทั้งนี้ เนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกที่เป็นแหล่งรายได้หลักและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจของประเทศในระยะหลายปีที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง และรวมถึงอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องด้วย

นอกจากผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกแล้ว ภาคการผลิตและบริการก็ได้รับผลกระทบอย่างเป็นลูกโซ่ตามมา อันเนื่องมาจากการชะลอการผลิตในภาคอุตสาหกรรมทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์ที่พึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศจีน และการชะลอตัวของการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ปัญหาที่ตามมาจากผลกระทบที่มีต่อภาคอุตสาหกรรมก็คือ ปัญหาการว่างงาน ซึ่งนับเป็นปัญหาวิกฤตลำดับแรกของประเทศที่รัฐบาลต้องเร่งให้ความช่วยเหลือด้วยการออกนโยบายทางการเงินเพื่อเยียวยาให้กับทั้งลูกจ้างและผู้ประกอบการจำนวนมากให้มีสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อหยุดยั้งการขยายตัวของอัตราการว่างงาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาทางสังคมที่ตามมาคือ ความยากจนและปัญหาอาชญากรรมในวงกว้าง

แม้ว่ารัฐบาลได้ประกาศนโยบายด้านเศรษฐกิจเพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาทางการเงินและฟื้นฟูให้แก่ผู้ประกอบการและแรงงานทั้งที่อยู่ในระบบประกันสังคมและไม่อยู่ในระบบประกันสังคม รวมทั้งผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ณาการพาณิชย์ ด้วยแล้วอย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบ

อย่างรุนแรงมากที่สุดในวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตสุขภาพในครั้งนี้ ได้แก่ แรงงานที่ได้รับค่าจ้างเพื่อเลี้ยงชีพวันต่อวัน และแรงงานนอกระบบซึ่งนอกจากสูญเสียรายได้แล้ว ปัญหาที่ตามมาคือการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การย้ายถิ่นกลับไปยังชนบท และการว่างงานและความยากจน รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าเดิม ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องในระยะยาวต่อไป และเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ยังมีความไม่แน่นอนสูงและไม่จบลงในระยะสั้น ดังนั้น การแก้ไขสถานการณ์และผลกระทบทางเศรษฐกิจในระยะถัดไปควรต้องคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมาเป็นลูกโซ่ และควรมีการวางแผนระยะยาวอย่างเป็นระบบเพื่อให้การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจและระบบการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืนต่อไป

ด้านสุขภาพและสาธารณสุข : ผลกระทบต่อระบบการจัดสรรทรัพยากร ทั้งในมิติของการป้องกันและการรักษาโรค

ทิศทางของเศรษฐกิจในระยะต่อไปจะหดตัวเพิ่มมากขึ้น หรือจะฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมการระบาดของประชาคมโลกที่ไม่เพียงแต่ประเทศไทยประเทศหนึ่งเท่านั้น สำหรับประเทศไทยที่มีต้นทุนระบบสุขภาพที่ดีมากในอันดับที่ 6 ของโลก ในปี 2562 ประกอบกับมาตรการเชิงป้องกันของรัฐบาลและความสามารถในการรักษาพยาบาลของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพสูง สร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลของโรคอุบัติใหม่ เช่น โควิด-19 ยังไม่สามารถสรุปเป็นข้อมูลทางการแพทย์ได้อย่างเป็นทางการเนื่องจากลักษณะของโรคมีความใหม่และจำนวนหลักฐานสนับสนุนยังมีไม่เพียงพอ ดังนั้น การยกระดับการป้องกันและการจัดสรรทรัพยากรด้านสาธารณสุขของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดทั้งทางด้านบุคลากรทางการแพทย์ งบประมาณ สถานที่ และอุปกรณ์ จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนของรัฐบาล ทั้งนี้ การให้ความร่วมมือของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งและส่งผลกระทบต่อพลวัตการณ์เป็นเชิงบวกหรือลบได้ สำหรับในระยะต่อไปประเทศไทยควรให้ความสำคัญอย่างมากและอย่างต่อเนื่องกับการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมด้านการแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงการสร้างความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อจัดการกับโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำด้วย

ด้านสังคม : ผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต และรูปแบบธุรกิจ

การแพร่ระบาดของโรคส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างฉับพลัน ดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การทำงานจากบ้าน (work from home) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ การซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค หรือแม้กระทั่งการขอรับเงินเยียวยาจากรัฐบาล ส่งผลกระทบต่อธุรกิจหลายประเภท เช่น ธุรกิจร้านอาหาร สุขภาพ ค่าปลีกค้าส่ง และการท่องเที่ยว ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วโดยปรับทั้งรูปแบบธุรกิจโดยใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญ

พฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ด้านสุขภาพและสุขภาวะมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่งผลต่อรูปแบบและมาตรฐานการดำเนินชีวิตและกลายเป็นความปกติใหม่ (new normal) เช่น การเดินทางและการขนส่งสาธารณะที่เน้นระยะห่างและความสะอาด การเลือกบริโภคอาหารที่สะอาดสามารถติดตามแหล่งที่มาและในสถานที่ส่วนตัว การเข้ารับบริการทางด้านการแพทย์ที่เน้นการป้องกันมากกว่าการรักษา และรวมถึงการมีสำนึกรักชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เป็นต้น

ด้านการศึกษา : รูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม อาจเป็นโอกาสสร้างนวัตกรรมทางด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิกฤตโรคระบาดในครั้งนี้ส่งผลต่อระบบการศึกษาทุกระดับชั้นตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาที่มีศักยภาพสามารถปรับตัวโดยนำระบบออนไลน์ พร้อมด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยมาปรับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่บางสถาบันที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือบางหลักสูตรมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการ ค่ายวิทยาศาสตร์ การเรียนเสริมทักษะกีฬา และดนตรีบางประเภท ต้องหยุดชะงักลง รวมถึงระบบการเก็บคะแนน การสอบและการตัดเกรดที่ต้องปรับเปลี่ยนโดยลดสัดส่วนของคะแนนจากการทำกิจกรรมร่วมกัน การลงพื้นที่ และการทดสอบ/ทดลองทางกายภาพให้มีสัดส่วนลดลง การปรับเปลี่ยนในลักษณะนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในอนาคตอย่างแน่นอน ทุกสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องดึงศักยภาพของบุคลากรที่มีอยู่มาใช้อย่างเต็มที่ เพื่อออกแบบและจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ที่ได้ประสิทธิภาพเท่าหรือมากกว่าเดิม นอกจากนี้ สำหรับข้อจำกัดของโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าไม่ถึงโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต รัฐบาลต้องเร่งให้ความช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านการศึกษาของประเทศลดถอยลง ส่วนกรณีเด็กเล็กระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์อาจเป็นไปได้ยากและไม่เหมาะสม จำเป็นจะต้องร่วมกันหาทางออกวิธีการและรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสม เข้ามาช่วยเหลือด้วยเช่นกัน

นักเรียนและนักศึกษาที่ครอบครัวได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาได้ในระยะนี้ได้ ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องผ่อนปรนการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา และสถาบันการศึกษาหลายแห่งเริ่มทบทวนและริเริ่มปรับรูปแบบการศึกษาให้เป็นรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งนับว่าวิกฤติในครั้งนี้อาจสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่เป็นโอกาสสำหรับเด็กและเยาวชนในอนาคตก็ได้

รายงานการศึกษานี้ได้จัดทำขึ้นโดยการสังเคราะห์ข้อมูล และการประชุมระดมความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยนำศักยภาพที่มีอยู่ของการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) มาแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูประเทศครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการเกษตรและอาหาร ด้านการท่องเที่ยว ด้านการผลิต ด้านการบริการ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข รวมไปถึงข้อเสนอแผนงานสำคัญเร่งด่วนที่จะช่วยในการขับเคลื่อนการฟื้นฟูในแต่ละด้านข้างต้น

บทที่ 2

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 ผลกระทบที่เกิดขึ้น และมาตรการลดผลกระทบ

2.1 สถานการณ์โลก

2.1.1 การแพร่ระบาดของโควิด -19¹

ผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในทุกประเทศทั่วโลก ณ วันที่ 13 พฤษภาคม 2563 มีจำนวน 4,342,685 ราย โดย
มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกจำนวน 292,893 ราย และมีผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจนหายเป็นปกติจำนวน 1,602,539 ราย

สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ติดเชื้อจำนวน 1,408,636 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 83,425 ราย ซึ่งเป็นจำนวนที่
มากที่สุดในโลก) ในทวีปยุโรป สเปน เป็นประเทศที่มีผู้ติดเชื้อมากที่สุด จำนวน 269,520 ราย (มีผู้เสียชีวิต
26,920 ราย) ส่วนรัสเซียซึ่งเป็นประเทศที่เพิ่งมีการระบาดใหม่มีผู้ติดเชื้อจำนวน 232,243 ราย (มีผู้เสียชีวิต
จำนวน 2,116 ราย) ฝรั่งเศส มีผู้ติดเชื้อจำนวน 129,654 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 13,832 ราย)) สหราชอาณาจักร มีผู้ติดเชื้อจำนวน 226,463 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 32,692 ราย) อิตาลีซึ่งเริ่มมีการระบาดหนัก
เป็นประเทศแรกในยุโรป ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อจำนวน 221,216 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 30,911 ราย) ในทวีป
เอเชีย จีนมีผู้ติดเชื้อจำนวน 603,560 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 22,865 ราย) ตุรกีมีผู้ติดเชื้อจำนวน 141,475
ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 3,894 ราย) อิหร่านมีผู้ติดเชื้อจำนวน 110,767 ราย (มีผู้เสียชีวิตจำนวน 6,733 ราย)
รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศต่าง ๆ

Country	Total Cases	Total Deaths	Total Recovered	Active Cases	Serious, Critical
World	4,342,685	292,893	1,602,539	2,447,253	46,342
Europe	1,675,765	155,762	685,270	834,733	13,420
Spain	269,520	26,920	180,470	62,130	1,534
Russia	232,243	2,116	43,512	186,615	2,300
UK	226,463	32,692	N/A	193,427	1,559
Italy	221,216	30,911	109,039	81,266	952
North America	1,546,697	93,554	369,411	1,083,732	17,647
USA	1,408,636	83,425	296,746	1,028,465	16,473
Asia	603,560	22,865	394,866	285,809	4,922
Turkey	141,475	3,894	98,889	38,692	1,045
Iran	110,767	6,733	88,357	15,677	2,713

¹ Worldometer COVID-19 Data: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Country	Total Cases	Total Deaths	Total Recovered	Active Cases	Serious, Critical
China	82,926	4,633	78,189	104	10
India	74,480	2,415	24,453	47,612	
Saudi Arabia	42,925	264	15,257	27,404	147
Pakistan	34,336	737	8,812	24,787	111
Qatar	25,149	14	3,019	22,116	72
Singapore	24,671	21	3,851	20,799	20
South America	336,378	18,171	119,732	198,475	10,109
Africa	70,983	2,407	24,819	43,757	219
Oceania	8,581	119	7,770	692	21

ที่มา: Worldometer COVID-19 Data: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

2.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของประชาชน เริ่มจากการมีผู้ติดเชื้อจะนำไปสู่ค่าใช้จ่ายในการรักษา หรืออาจจะเสียชีวิต และหากมีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก จะกระทบไปถึงข้อจำกัดในการจัดสรรทรัพยากรด้านสาธารณสุขของแต่ละประเทศ และส่งผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบสาธารณสุข โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศที่มีรายได้น้อยหรือรายได้ปานกลาง อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวก กล่าวคือ ที่ผ่านมา ประเทศต่าง ๆ มักจะเน้นการดูแลรักษาระดับบุคคล แต่ขณะนี้ ทั่วโลกได้ตื่นตัวที่จะพัฒนาระบบสาธารณสุขให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงความร่วมมือในการวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาด และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ ตัวอย่างเช่น UK Research and Innovation (UKRI) และ the National Natural Science Foundation (NSFC) of China ร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การตรวจวิเคราะห์โรค การพัฒนาวัคซีน และการป้องกัน²

2) ด้านเศรษฐกิจ

แม้ว่า ในขณะนี้ นักเศรษฐศาสตร์ยังไม่สามารถระบุตัวเลขผลกระทบทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจโลกได้อย่างชัดเจน แต่ในเบื้องต้นก่อนที่โรคจะระบาดทั่วโลก นักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำของโลกได้ประมาณการว่า ในปี 2563 การเติบโตของเศรษฐกิจโลกจะลดลงจากร้อยละ 3.0 เป็น ร้อยละ 2.4 ของ GDP ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับ GDP ของโลกในปี 2562 ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 86.6 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ จะลดลงประมาณร้อยละ 0.4 หรือประมาณ 3.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ³ การระบาดของโควิดส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่แต่ละประเทศเริ่มทยอยปิดน่านฟ้า หรือปิดเมือง เพื่อไม่ให้คนเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ อุตสาหกรรมการผลิตที่เกิดการชะลอการผลิตอันเนื่องมาจากอุปสงค์

²² Queen's University Belfast: www.qub.ac.uk/coronavirus/analysis-commentary/collaborative-research-culture-needed-to-address-covid-19/

³ STATISTA: <https://www.statista.com/topics/6139/covid-19-impact-on-the-global-economy/>

(demand) ลดลง ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมทั่วโลกที่อยู่ภายใต้ระบบห่วงโซ่คุณค่าโลก (global value chain) ต่อเนื่องไปยังการค้าและการลงทุนทั้งภายในและระหว่างประเทศ ในขณะที่เกษตรและอาหาร อาจจะได้รับผลกระทบน้อยกว่า แต่เรื่องความมั่นคงทางอาหาร กลายเป็นประเด็นสำคัญขึ้นมา

ในด้านของการจ้างงาน พบว่า การระบาดของโควิดส่งผลกระทบต่อกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานนอกระบบ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบสาธารณสุข และสวัสดิการ ทั้งนี้ International Labour Organization (ILO) รายงานว่า ประชากร 4 คน จาก 5 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 81 ของแรงงานทั่วโลก (2,700 ล้านคน) ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานประกอบการ⁴ โดยแรงงานนอกระบบจำนวนมาก เช่น คนขายของตามท้องถนน คนเสิร์ฟอาหาร คนงานก่อสร้าง เป็นต้น เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิดอย่างมาก โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบที่ทำงานในเมืองซึ่งเป็นทั้งผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิดและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเลิกจ้าง ทำให้แรงงานจำนวนมากต้องกลับไปยังชนบท ดังนั้น ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลต่อเนื่องไปสู่ความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอินเดีย บราซิล ไนจีเรีย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีแรงงานนอกระบบจำนวนมาก

3) ด้านการศึกษา

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) รายงานสถานการณ์ด้านการศึกษาว่า ในขณะนี้ มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียนทุกระดับทั่วโลกต้องหยุดเรียน อันเนื่องมาจากการปิดสถานศึกษา⁵ ทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนแบบออนไลน์ต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ (คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก ไอแพด โทรศัพท์เคลื่อนที่) และครูอาจารย์ที่ต้องเป็นผู้เตรียมทั้งเนื้อหาและรูปแบบการสอนใหม่ ซึ่งในกรณีของสถานศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา หรือสถานศึกษาขนาดเล็ก หรือสถานศึกษาในชนบทที่ยังไม่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและนักศึกษาจำนวนมาก ซึ่งเป็นทุนมนุษย์ของประเทศ

4) ด้านสังคม⁶

ประชาชนในหลายๆ ประเทศพยายามลดการเดินทาง โดยอยู่บ้านให้มากที่สุด เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 ทำให้เกิดการดำเนินวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ โดยการอยู่บ้านเพื่อทำงานและดูแลครอบครัว การสอนหนังสือลูกที่ต้องเรียนผ่านระบบออนไลน์ การซื้อสินค้าผ่านระบบออนไลน์ การสั่งอาหารผ่านระบบบริการส่งสินค้า (delivery service) ในขณะเดียวกัน หลายๆ คน อาจเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว หรืออยู่ในภาวะซึมเศร้าได้ เมื่อถูกจำกัดให้ลดกิจกรรมทางสังคม หรือหลายๆ คนอาจเกิดความกังวลเมื่อต้องพบปะผู้คน ในแง่ของพฤติกรรมผู้บริโภค จะเปลี่ยนไป โดยจะมีความระมัดระวังในเรื่องความสะอาดมากยิ่งขึ้น

⁴ International Labour Organization (ILO): https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_740893/lang-en/index.htm

⁵ The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

⁶ Board of Innovation: <http://boardofinnovation.com/low-touch-economy>

2.1.3 มาตรการลดผลกระทบ

1) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

มาตรการด้านการแพทย์และสาธารณสุขหลักที่ประเทศต่างๆ รับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น การจัดให้มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น เครื่องช่วยหายใจ (ventilators) หน้ากากอนามัย ชุดอุปกรณ์ป้องกันตนเอง (personal protection equipment หรือ PPE) การยกระดับความสามารถของระบบสาธารณสุขให้สามารถดูแลได้อย่างรวดเร็วฉับพลัน (acute-care capacity) เพื่อรองรับผู้ติดเชื้อที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น การทดสอบสำหรับการมีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก (scale testing) การเฝ้าระวังแบบ real time (sophisticated real-time surveillance) การติดตามกลุ่มเสี่ยง (rigorous contact tracing) การกักกันกลุ่มผู้ติดเชื้อและกลุ่มเสี่ยง (targeted quarantine)⁷ ตัวอย่างประเทศที่มีมาตรการที่น่าสนใจ เช่น เกาหลีใต้ใช้ Drive-thru clinics ในการตรวจหาผู้ติดเชื้อโควิด-19 เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสถานที่ โดยส่งบุคลากรทางการแพทย์พร้อมชุดและอุปกรณ์ป้องกัน เข้าไปตรวจผู้โดยสารในรถยนต์ และปล่อยตัวไปเมื่อไม่พบอาการ⁸ สำหรับประเทศจีน ได้มีการกักกันโรคอย่างเข้มข้น สำหรับผู้ที่เดินทางเข้าประเทศและผู้ที่ย้อนกลับมาจากประเทศเสี่ยง และจัดให้มี health QR code โดยผู้ที่เดินทางไปยังที่ต่างๆ ต้องสแกน QR code ส่วนตัว โดยจะมีทั้งหมด 3 สี คือ สีเขียว (เดินทางไปที่ใดก็ได้เพราะกักตัวครบ 14 วันแล้ว) สีเหลือง (ต้องกักตัวอีก 7 วัน) และสีแดง (ต้องกักตัว 14 วัน)⁹ ในส่วนของการป้องกันการกลับมาแพร่ระบาด ได้มีการกล่าวถึงการทดสอบแอนติบอดี ซึ่งเป็นวิธีที่จะทำให้ทราบว่าคนกลุ่มใดมีความเสี่ยงหรือไม่มีความเสี่ยง⁸

2) ด้านเศรษฐกิจ

มาตรการทางเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศนำมาใช้ อาจแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ประกอบด้วย ก) เงินกู้จากภาครัฐ หรือสินเชื่อค้ำประกันให้แก่บริษัทเอกชน : ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษ สเปน สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ แคนาดา ข) เงินชดเชยรายได้ให้แก่ลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบ (รวมถึงเงินช่วยเหลือรายเดือนแก่ผู้มีรายได้น้อย) : ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี สเปน สหรัฐฯ เกาหลีใต้ แคนาดา ค) การเลื่อนระยะเวลาการชำระภาษี : ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน อังกฤษ เกาหลีใต้ แคนาดา 4) การเลื่อนระยะเวลาการจ่ายสมทบเงินประกันสังคม ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้เช่น: เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน อังกฤษ 5) การพักชำระหนี้ : ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้เช่น อิตาลี อังกฤษ สเปน เกาหลีใต้ แคนาดา และ 6) ธนาคารกลางลดอัตราดอกเบี้ย : ตัวอย่างประเทศที่ใช้มาตรการนี้ เช่น สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ แคนาดา จีน¹⁰

ประเทศจีน

ธนาคารกลางจีน ซื้อหลักทรัพย์จากธนาคารพาณิชย์ด้วยข้อตกลงที่จะขายคืนในอนาคต เพื่อเตรียมออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ มูลค่า 5 หมื่นล้านหยวน พร้อมกับให้รัฐบาลท้องถิ่นออกพันธบัตร เพื่อใช้ใน

⁷ MCKINSEY:

<https://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Business%20Functions/Risk/Our%20Insights/COVID%2019%20Implications%20for%20business/COVID%2019%20March%2030/COVID-19-Briefing%20note-March-30-2020.ashx>

⁸ Business Insider: <https://www.businessinsider.com/south-korea-launches-drive-thru-coronavirus-testing-facilities-as-demand-soars-2020-2>

⁹ Business Insider: <https://www.businessinsider.com/coronavirus-china-health-software-color-coded-how-it-works-2020-4>

¹⁰ Business Today: <https://businesstoday.co/cover-story/08/04/2020/ประมวลมาตรการทางเศรษฐกิจ/> รวบรวมจาก Reuters, DW, Financial Times, Wall Street Journal, The Korea Herald, Kyodo

การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการออกมาตรการทางภาษีช่วยภาคธุรกิจ โดยเฉพาะกิจการขนาดกลางและขนาดเล็กลดภาระต้นทุน นอกจากนี้ ยังอนุมัติงบประมาณ เพื่อใช้ในการกิจด้านโควิดจำนวน 71,400 ล้านหยวน¹¹

ประเทศเกาหลีใต้

รัฐบาลเกาหลีใต้ ได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมอีก 11.7 ล้านล้านวอน ในการช่วยเหลือภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 โดยจะออกพันธบัตรรัฐบาลมูลค่า 10.3 ล้านล้านวอน ทั้งนี้ แผนการกระตุ้นเศรษฐกิจ จะเพิ่มงบประมาณในการใช้จ่าย การแก้ไขปัญหาด้านภาษี การช่วยเหลือด้านการแพทย์ การสนับสนุนด้านสินเชื่อและเงินช่วยเหลือธุรกิจ และการช่วยเหลือครอบครัวผู้มีรายได้น้อยต่อไป นอกจากนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้ ยังมีมาตรการที่มุ่งช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ของประเทศ ทั้งการออกเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเสริมสภาพคล่อง ลดภาระต้นทุน และมาตรการผ่อนผันทางภาษีต่าง ๆ ¹¹

ประเทศสหรัฐอเมริกา

สภาคองเกรสสหรัฐฯ ได้อนุมัติเงินกระตุ้นเศรษฐกิจมูลค่า 2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยงบประมาณทั้งหมดจะนำไปจัดสรรช่วยเหลือธุรกิจและพลเรือนชาวอเมริกัน ครอบคลุมถึงจ่ายเงินโดยตรงให้กับประชาชน การเพิ่มประกันว่างงาน และการจัดสรรประกันสุขภาพ ในจำนวนดังกล่าวรัฐบาลจะจัดสรรงบประมาณ 17,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในฐานะสินเชื่อและเงินกู้ค้ำประกันให้แก่ภาคธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ รวมถึงมอบเงิน 117,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์และสาธารณสุขทั่วประเทศ¹¹

ประเทศอังกฤษ

อังกฤษจัดสรรงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจรวมแล้ว 65,500 ล้านปอนด์ โดยในจำนวนนี้จะใช้ในการลดภาษีจำนวน 42,000 ล้านปอนด์ ขณะเดียวกัน ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งสนับสนุนการสาธารณสุขของประเทศ การปล่อยสินเชื่อที่มีรัฐค้ำประกัน ให้แก่ภาคธุรกิจค้าปลีกและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและโรงแรม¹¹

3) ด้านการศึกษา

สถานศึกษาจำนวนมากต้องหยุดการเรียนการสอน เนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยที่สถานศึกษาจำนวนมากใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาผ่านระบบออนไลน์ และการเรียนทางไกล (distance learning) ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น จีน อิตาลี ฝรั่งเศส เยอรมนี และซาอุดีอาระเบีย ใช้ระบบออนไลน์ทั้งหมด ในขณะที่ เวียดนามและมองโกเลียใช้ช่องทางผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่และโทรทัศน์ เลบานอนให้การบ้านกับนักเรียนมาทำที่บ้าน สิงคโปร์เตรียมความพร้อมให้กับครูและบุคลากรสนับสนุนด้วย ในบัลแกเรียได้มีการสร้างบัญชีผู้ใช้งาน (account) มากกว่า 800,000 บัญชีสำหรับการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (digital textbook) และสื่อการเรียนการสอน (learning material) ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น และยังจัดให้มีการเรียนการสอนผ่านสถานีโทรทัศน์ของรัฐจำนวน 2 ช่อง¹¹

¹¹ World Bank: <https://blogs.worldbank.org/education/managing-impact-covid-19-education-systems-around-world-how-countries-are-preparing>

4) ด้านสังคม

มาตรการหลักทางสังคมที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกใช้ คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing หรือ physical distancing) เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค โดยสถานประกอบการ หรือ หน่วยงานหลายแห่งสนับสนุนให้พนักงานทำงานที่บ้านได้ และกำหนดมาตรการดูแลและป้องกันตัวเองในสถานที่ทำงาน ในกรณีที่จำเป็นต้องมาทำงานที่สถานที่ทำงาน นอกจากนี้ ผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียนประสบกับปัญหาการดูแลบุตร เนื่องจากสถานศึกษาหยุดการเรียนการสอน ทำให้หลายๆ ประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส เยอรมัน และเนเธอร์แลนด์ จัดให้มีบริการดูแลเด็ก เช่น ดูแลสุขภาพ การขนส่ง และบริการฉุกเฉิน ในขณะที่โปรตุเกสและอิตาลีให้เงินสนับสนุนพนักงานที่ต้องการหยุดงาน (take leave) เพื่อดูแลบุตร¹²

2.2 สถานการณ์ไทย

นับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ซึ่งมีการแจ้งเตือนอย่างเร่งด่วนเกี่ยวกับการพบกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปอดอักเสบโดยไม่ทราบสาเหตุในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งต่อมามีรายงาน การค้นพบว่าโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่เป็นสาเหตุของโรคระบาดดังกล่าว เรียกว่า 2019-nCoV ในเวลาต่อมาพบผู้ป่วยด้วยอาการปอดอักเสบจากไวรัสดังกล่าวในประเทศต่างๆ เพิ่มขึ้นและกระจายไปทั่วโลกตามลำดับ

ประเทศไทยได้ติดตามสถานการณ์ดังกล่าวมาโดยตลอด เพื่อให้ทราบความคืบหน้าและศึกษาบทเรียนในการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการระบาดของโรค โดยประเทศไทยได้เริ่มคัดกรองผู้เดินทางที่ท่าอากาศยาน ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2563 และคัดกรองผู้เดินทางที่ท่าเรือตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 รวมทั้งคัดกรองผู้เดินทางผ่านพรมแดนทางบกตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563

วันที่ 12 มกราคม 2563 กระทรวงสาธารณสุขแถลงพบผู้ป่วย โควิด-19 รายแรกในประเทศไทย โดยเป็นหญิงชาวจีนวัย 61 ปีที่เดินทางมาท่องเที่ยวในไทย และในวันที่ 31 มกราคม 2563 พบผู้ป่วยรายแรกที่เป็นคนไทยและไม่ได้กลับมาจากต่างประเทศ หลังจากนั้นพบผู้ป่วยด้วยโรคดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามลำดับ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ยกระดับศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินเป็นระดับ 3 เพื่อติดตามสถานการณ์โรคทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างใกล้ชิด รวมทั้งเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการเฝ้าระวังค้นหาผู้ป่วยโรคดังกล่าวเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือโรคติดต่ออุบัติใหม่ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

สถานการณ์การระบาดของโควิด -19 ทำให้คนไทยเฝ้าติดตามความเป็นไปและมีความตื่นตัวในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสดังกล่าว ด้วยการสวมหน้ากากอนามัย หมั่นล้างมือและใช้แอลกอฮอล์หรือน้ำยาฆ่าเชื้อ และรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ในขณะเดียวกัน มีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการเตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ จากการประชุมดังกล่าว นายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้ทุกหน่วยงานและทุกจังหวัดดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการติดโรค โควิด-19 อย่างจริงจังในทุกพื้นที่ รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำแนวปฏิบัติให้แก่บุคลากรในสังกัด โดยเฉพาะการงดเดินทางไป

¹² CEPR's policy portal : <https://voxeu.org/article/options-immediate-employment-and-social-policy-response-covid-19>

ต่างประเทศและการกักกันตนเอง (self-quarantine) หลังกลับจากประเทศที่มีความเสี่ยงหรือมีการระบาดของโรคดังกล่าว เมื่อพบว่า จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคโควิด-19 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความตื่นตัวของคนไทยจึงมีมากขึ้น หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเริ่มดำเนินการคัดกรองผู้ให้บริการ สายการบินต่างๆ เริ่มลดเที่ยวบินระหว่างประเทศ การเดินทางของประชาชนเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการเริ่มได้รับผลกระทบ

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โควิด -19 เป็นโรคติดต่ออันตราย โดยมีวัตถุประสงค์ให้การควบคุมโรคมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากสถานการณ์ยิ่งชัดเจนขึ้นเมื่อมีการปิดตัวของสถานที่ต่างๆ เป็นการชั่วคราว เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ธนาคาร เป็นต้น รวมทั้งมีความกังวลว่าประเทศไทยจะเข้าสู่การระบาดระยะที่ 3 ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้เริ่มเตรียมมาตรการต่างๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว รายละเอียดดังภาพที่ 2.2

วันที่ 1 มีนาคม 2563 มีผู้เสียชีวิตจากโรคโควิด-19 รายแรกในไทย ตามมาด้วยการแพร่ระบาดในลักษณะเป็นกลุ่มจากสถานบริการ และสนามมวยซึ่งส่งผลให้ตัวเลขผู้ป่วยในไทยเพิ่มขึ้นถึง 100 รายในวันที่ 15 มีนาคม 2563 และใช้เวลาหลังจากนั้นเพียง 11 วัน ยอดผู้ป่วยเพิ่มขึ้นสูงถึง 1,000 ราย ทำให้รัฐบาลต้องประกาศบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อควบคุมอำนาจในการบริหารจัดการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค (วันที่ 26 มีนาคม 2563) และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางในการควบคุมการแพร่ระบาด รวมถึงสั่งการหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของ ศบค. รายละเอียดการแพร่ระบาดในช่วง 3 เดือนแรกดังปรากฏในภาพที่ 2.1

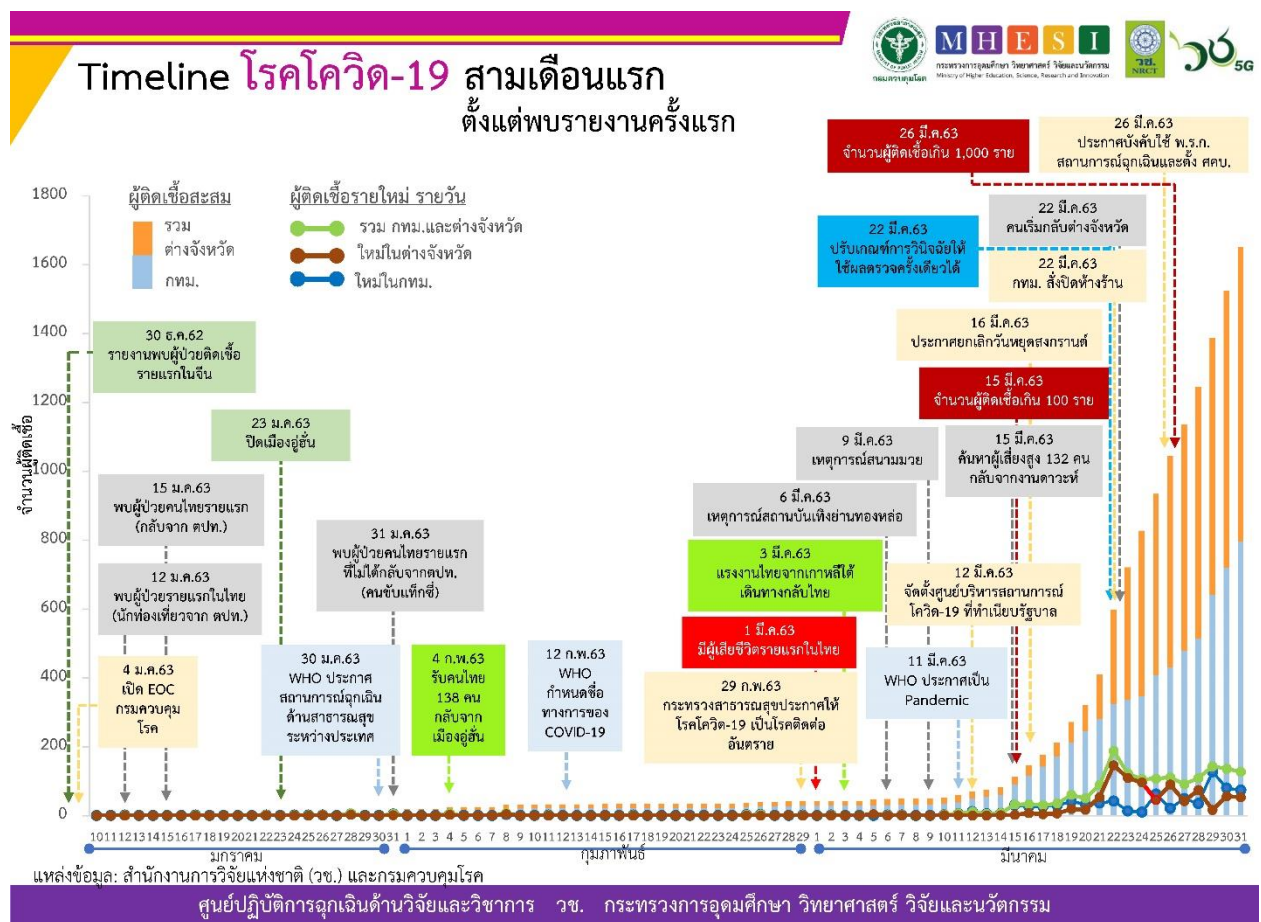
วันที่ 25 มีนาคม 2563 รัฐบาลได้มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พร้อมทั้งข้อกำหนดต่างๆ ภายใต้ประกาศฉบับต่างๆ ในเวลาต่อมา เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์การระบาดของโรคให้ยุติลงโดยเร็ว มาตรการที่ได้นำมาใช้ในเพื่อควบคุมการระบาดประกอบด้วย

- การห้ามเข้าพื้นที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ตามที่หน่วยงานของรัฐประกาศ
- การปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการรวมตัวของคนจำนวนมาก เช่น สนามมวย สนามกีฬา สถานที่แสดงมหรสพ เป็นต้น รวมทั้งสถานที่ปิดที่มีคนพลุกพล่าน เช่น สถานที่ออกกำลังกาย (ฟิตเนส) โรงภาพยนตร์ พิพิธภัณฑ์ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น
- การปิดช่องทางเข้ามาในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นทางอากาศ ทางบก หรือทางน้ำ
- การห้ามกักตุนสินค้าซึ่งเป็นยา เวชภัณฑ์ อาหาร น้ำดื่ม หรือสินค้าที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน
- การห้ามชุมนุม ทำกิจกรรม หรือมั่วสุม
- การห้ามเสนอข่าวหรือข้อมูลอันเป็นเท็จ ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเข้าใจผิดจนกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อย
- การกักกันตัวเองเพื่อสังเกตอาการหรือการเดินทางข้ามเขตหรือจังหวัด ให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคสามารถเข้าตรวจสอบหรือให้คำแนะนำวิธีปฏิบัติ

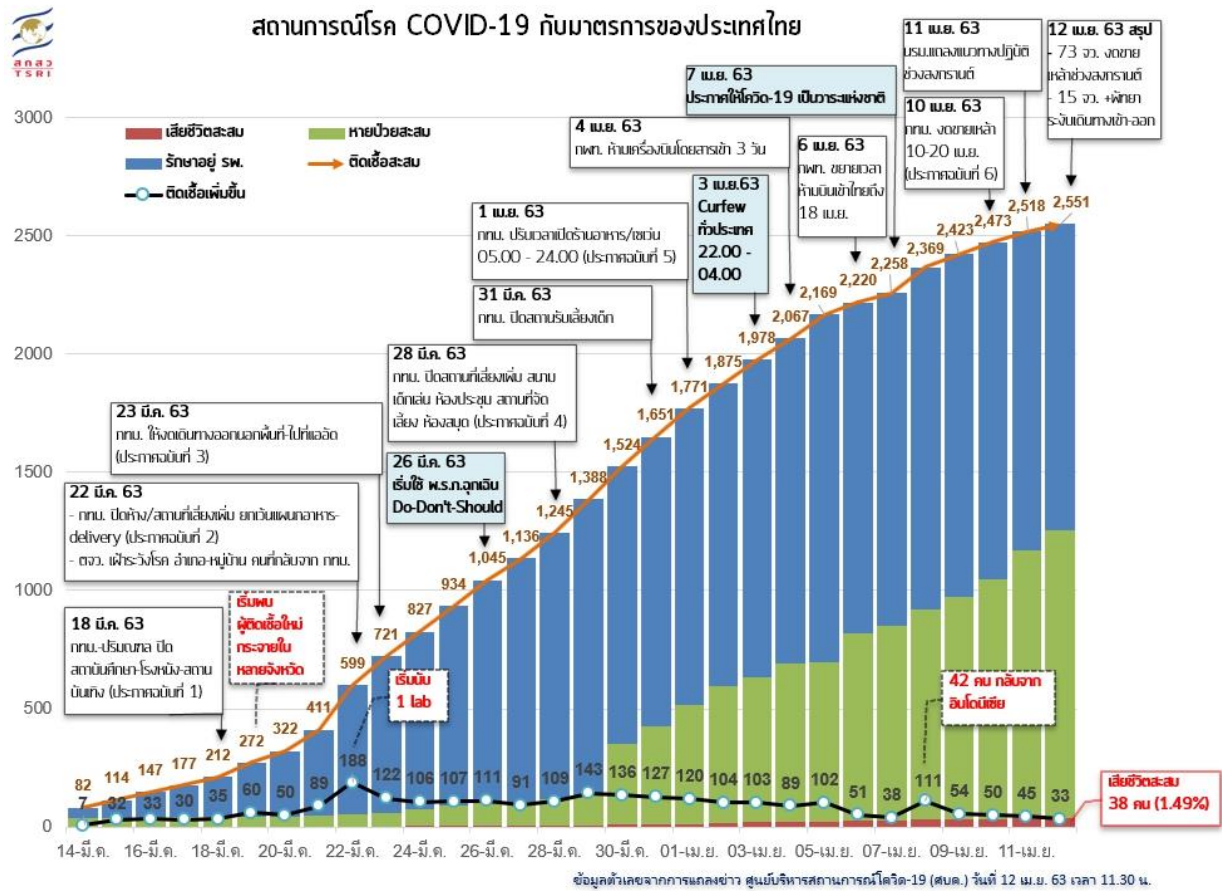
- ให้องค์กรของรัฐกำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือหรือบรรเทาผลกระทบอันเกิดจากการบังคับใช้มาตรการของรัฐต่อประชาชน
- ให้โรงพยาบาล สถานพยาบาลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันและดูแลผู้ป่วย จัดหาเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นให้เพียงพอ รวมถึงการเตรียมบุคลากรทางการแพทย์และเตรียมสถานที่กักกัน สถานที่คุมไว้สังเกต เพื่อเตรียมรองรับผู้ป่วยที่อาจเพิ่มจำนวนขึ้น โดยการดัดแปลงสถานที่ต่างๆ เช่น โรงแรม โรงเรียน วัด มหาวิทยาลัย หอประชุม สถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นต้น
- การห้ามออกนอกเคสสถานในเวลา 22.00-04.00 น.

รายละเอียดการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ปรากฏตามภาพที่ 2.1 และ 2.2

ภาพที่ 2.1 Timeline การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในสามเดือนแรกตั้งแต่พบรายงานครั้งแรก

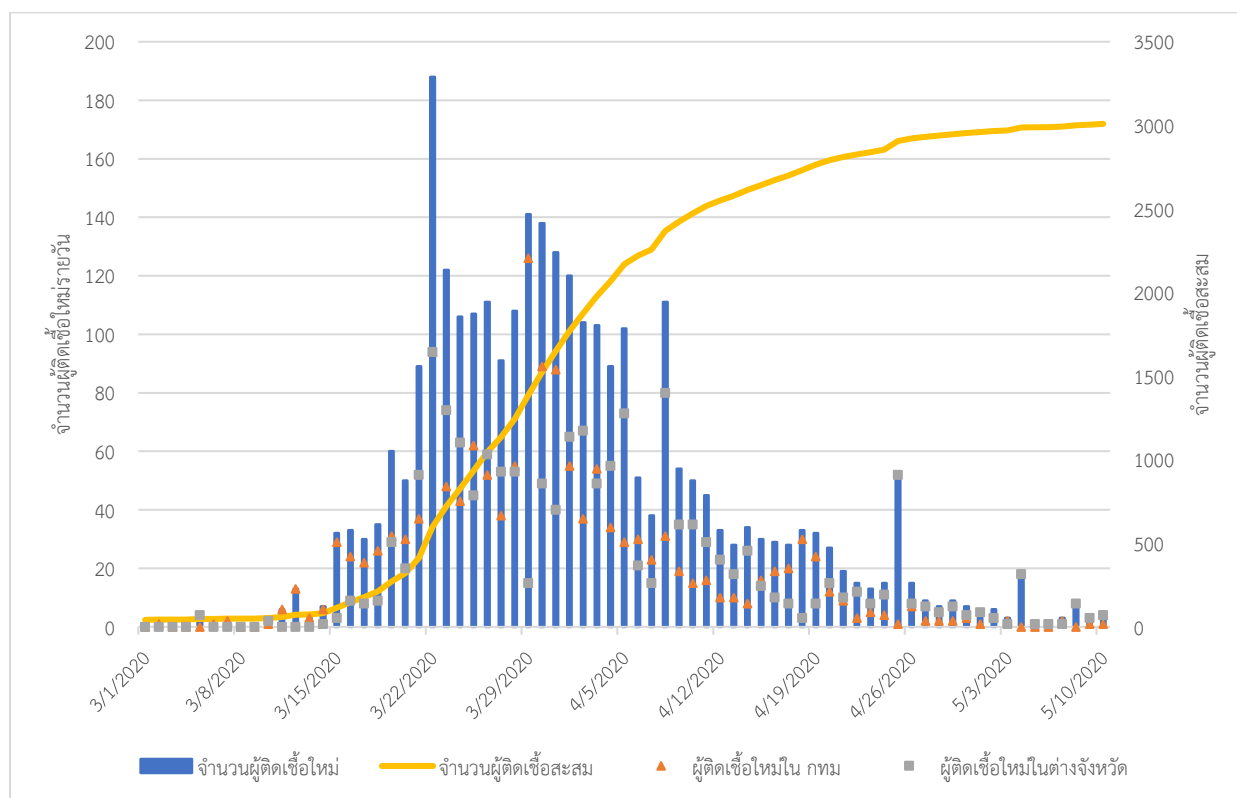

ภาพที่ 2.2 สถานการณ์ของโรคโควิด-19 กับมาตรการของประเทศไทย

จากการควบคุมอย่างเข้มข้นประกอบกับความร่วมมือของประชาชน ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อใหม่รายวันลดลงจากที่แตะจุดสูงสุดอยู่ที่กว่า 190 คน ลงมาเหลือต่ำกว่า 10 คน ในวันที่ 27 เมษายน 2563 และมียอดผู้ป่วยสะสมอยู่ที่ประมาณ 3,000 ราย โดยในช่วงก่อนวันที่ 19 มีนาคม 2563 มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ในเขตกรุงเทพฯ เป็นส่วนมาก แต่ในภายหลัง จากการแพร่ระบาดจากกลุ่มสนามมวย ทำให้มีการพบผู้ติดเชื้อในต่างจังหวัดสูงขึ้น ต่อมา ในช่วงต้นเดือนเมษายนแนวโน้มผู้ป่วยใหม่ในกรุงเทพฯ มีจำนวนลดลงในขณะที่ยอดผู้ป่วยใหม่ในต่างจังหวัดยังคงเพิ่มสูงขึ้นอยู่อีก 2 สัปดาห์ จนกระทั่งเริ่มมีแนวโน้มลดลงในช่วงกลางเดือนเมษายน ภาพรวมการแพร่ระบาดตั้งแต่เดือนมีนาคมจนถึงพฤษภาคมดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ภาพรวมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ที่มา: ข้อมูลจากกรมควบคุมโรค

จากการที่ประเทศไทยสามารถควบคุมการระบาดได้สำเร็จ จึงส่งผลให้ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เริ่มผ่อนคลายมาตรการควบคุมบางอย่าง และอนุญาตให้กิจการบางส่วนสามารถกลับมาดำเนินการได้ภายใต้แนวปฏิบัติและการควบคุมอย่างเข้มข้นจากภาครัฐ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 2563 โดยให้เริ่มจากกิจการที่มีความเสี่ยงต่ำก่อน เช่น สถานประกอบการขนาดเล็ก ขนาดไม่เกิน 2 คูหาที่ไม่ต้องมีการสัมผัสตัว และให้จำกัดเวลาการใช้บริการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มาตรการการควบคุมการระบาดทั้งในส่วนการปิดดำเนินการชั่วคราว การเว้นระยะห่างทางสังคม รวมไปถึงความต้องการและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อแต่ละภาคส่วนแตกต่างกัน ซึ่งการวิเคราะห์หาผลกระทบดังกล่าว มีความสำคัญในการออกแบบมาตรการในการฟื้นฟูต่อไป

2.2.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจฐานรากหรือระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งถูกบรรจุเป็นหนึ่งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่เป็นการดำเนินการที่สำคัญเพื่อพัฒนาและยกระดับให้ประชาชนของประเทศสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว มีกินมีใช้พอเพียงต่อการดำรงชีพ ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยรวมถึงเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่สำคัญได้แก่ การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และการปิดเมือง (lockdown) ส่งผลให้กระทบต่อรายรับและการเพิ่มรายจ่ายในบางประเภทต่อประชาชน โดยประชาชนจำนวนมากไม่สามารถประกอบ

อาชีพได้ตามปกติ แรงงานจำนวนมากต้องเดินทางย้ายถิ่นกลับสู่ชนบทเนื่องจากขาดรายได้ในเมืองและไม่สามารถรับมือกับค่าครองชีพในเมืองได้ และความไม่มั่นใจกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจชุมชนนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพึ่งพาตนเองในระดับชุมชน ซึ่งหากมีความเข้มแข็งก็จะเป็นรากฐานที่ทำให้สังคมมีความมั่นคงในระยะยาว ประชาชนสามารถประกอบอาชีพได้ภายในชุมชนและพื้นที่ของตน ลดปัญหาแรงงานย้ายเข้าทำงานในเมืองซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความแออัดและปัญหาความเหลื่อมล้ำได้

2.2.2 ผลกระทบต่อภาคการเกษตรและอาหาร

การเกษตรและอาหารนับเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญต่อประเทศ และประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นฐานการผลิตทางการเกษตรที่มั่นคง ทำให้มีผลผลิตที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปได้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง และมีแรงงานที่มีคุณภาพจำนวนมาก รวมถึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลให้ประเทศไทยมีการส่งออกอาหารในลำดับที่ 11 ของโลก สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้จำนวนมาก โดยในปี 2562 ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าเกษตรต่าง ๆ คิดเป็นมูลค่า 675,136.03 ล้านบาท และส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรหรืออาหารมูลค่า 579,089.37 ล้านบาท¹³ โดยมีสัดส่วนของแรงงานคิดเป็นร้อยละ 33.41¹⁴ อย่างไรก็ตาม จากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยประเทศไทยมีการขยายตัวของสินค้าเกษตรในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ลดลงร้อยละ 15.67 และสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรขยายตัวลดลงร้อยละ 3.61 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา¹³

เมื่อพิจารณาในด้านการเกษตรในปัจจุบัน พบว่าเกิดปัญหาร้ายแรงที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2562 เป็นต้นมา ประกอบกับปริมาณน้ำฝนที่ต่ำสุดในรอบ 10 ปี ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงจากปีที่ผ่านมา รวมถึงผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพ และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคระบาดดังกล่าวทำให้หลายประเทศทั่วโลกมีการปิดพรมแดนทางการค้า ส่งผลให้สินค้าเกษตรที่ต้องพึ่งพาการส่งออกเกิดปัญหาสินค้าเกษตรล้นตลาด โดยเฉพาะผลไม้ที่กำลังออกผลผลิตจำนวนมากในฤดูกาลนี้ ได้แก่ทุเรียน เงาะ มังคุด มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ผลไม้เหล่านี้จะมีพ่อค้าคนกลางจากต่างประเทศมารับไปจำหน่ายต่อในประเทศที่มีความต้องการสูง เช่น ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น หากพิจารณาในด้านความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค (demand side) พบว่าสินค้าที่สามารถส่งออกได้เป็นจำนวนมากและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่จะกักตุนสินค้า ได้แก่ ข้าว เนื้อสัตว์ เป็นต้น ในทางกลับกันสินค้าที่มีอายุการเก็บรักษาที่สั้นหรือมีความจำเป็นต่อการบริโภคเพื่อการดำรงชีพน้อยกว่าจะมีปริมาณการส่งออกลดลง เช่น ผักและผลไม้

ในด้านสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรหรืออาหารได้รับผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง เกิดการชะลอคำสั่งซื้อ รวมถึงการส่งออกสินค้าข้ามพรมแดนที่มีการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้า อาทิ มาตรการของประเทศต่าง ๆ ที่มีการปกป้องสุขอนามัยของประชากร แต่อย่างไรก็ตามสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรหรืออาหาร

¹³ กระทรวงพาณิชย์ ณ วันที่ 14 เมษายน 2563: <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=ExportStructure&Lang=Th>

¹⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ: <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/e-Book/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%9B%E0%B8%B5.aspx>

บางประเภทยังคงมีความต้องการสูง เช่น อาหารแช่แข็ง อาหารแปรรูป อาหารกึ่งสำเร็จรูป และอาหารพร้อมรับประทาน (ready to cook/ready to eat) เนื่องจากมีอายุการเก็บรักษาที่ยาวนานและสะดวกในการบริโภค ทั้งนี้จากการคาดการณ์ของ Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) คาดว่าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรหรืออาหารจะขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6 - 7 และราคาสินค้าอาหารของโลกจะปรับตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11¹⁵ เนื่องจากปริมาณความต้องการบริโภคอาหารที่เพิ่มสูงขึ้นในตะวันออกกลางและแอฟริกา

เมื่อพิจารณาด้านแรงงานในภาคการเกษตรและอาหาร พบว่าจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปบางประเภทที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ทำให้โรงงานต้องชะลอหรือลดกำลังการผลิต ส่งผลให้เกิดการพักงานชั่วคราวและอาจรุนแรงไปจนถึงการเลิกจ้างแรงงาน อีกทั้งโรงงานจำนวนมากที่เพิ่มมาตรการในการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาด โดยการวางแผนการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้มีความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การนำเครื่องจักรและระบบอัตโนมัติมาใช้ในการผลิตทดแทนแรงงานคน ส่งผลให้แรงงานจำนวนมากถูกเลิกจ้าง ซึ่งกลุ่มแรงงานเหล่านี้นับว่าเป็นกลุ่มเปราะบางและได้รับผลกระทบมากที่สุดจากวิกฤตการณ์โรคระบาดนี้

2.2.3 ผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย โดยในปี 2562 GDP ด้านการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 17.5 ของ GDP ทั้งหมด และมีการจ้างงานทั้งหมด 4.4 ล้านคน หรือมากกว่าร้อยละ 11 ของการจ้างงานทั้งหมดในประเทศไทย¹⁵ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างหนักจากการจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศและภายในประเทศ ซึ่งกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ซึ่งนำรายได้เข้าประเทศ 2 ล้านล้านบาท จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 40 ล้านคน ในปี 2561 ในขณะที่รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยอยู่ที่ประมาณ 1.07 ล้านล้านบาท¹⁶ ซึ่งหมายความว่ารายได้ประมาณ 2 ใน 3 ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมาจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีน ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนำทัวร์ และเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวทั่วประเทศต้องปิดกิจการชั่วคราวหรือถาวร

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หลายฝ่ายคาดการณ์ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเนื่องจากการปิดเมืองและการปิดสนามบิน โดย World Tourism Organization (UNWTO) คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะลดลงร้อยละ 20-30 ในปี 2563¹⁷ นี้ ทำให้สูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจถึง 300-450 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือ 1 ใน 3 รายได้ท่องเที่ยวโลก ในขณะที่สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคาดว่า จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะเข้ามาประเทศไทยจะลดลงร้อยละ 33¹⁸ และในส่วนของ SCB Economic Intelligence Center ก็ได้คาดการณ์ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะลดลงมากถึงร้อยละ 56-74 โดยจะเริ่มฟื้นตัวได้ช่วงครึ่งปีหลังของปี 2563¹⁹ นี้ ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงนี้จะส่งผลกระทบต่อ

¹⁵ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา: [https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/2-1TourismEconomic2\(2562\).pdf](https://www.mots.go.th/download/TourismEconomicReport/2-1TourismEconomic2(2562).pdf)

¹⁶ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา: https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411

¹⁷ World Tourism Organization (UNWTO): <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism>

¹⁸ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย: www.thailandtourismcouncil.org/wp-content/uploads/2020/03/ดัชนีการท่องเที่ยวไตรมาส-1.pdf

¹⁹ SCB Economic Intelligence Center: <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6759>

ต่อเนื่องไปยังธุรกิจโรงแรม มักุเทศก์นำเที่ยว ร้านอาหาร รวมไปถึงการจัดงานสัมมนา ประชุม คอนเสิร์ต และการแข่งขันต่าง ๆ ที่จะต้องเผชิญกับจำนวนผู้บริโภค ผู้ใช้งานที่ลดน้อยลง โดยหากสถานการณ์การแพร่ระบาดไม่ดีขึ้นหรือใช้เวลาในการฟื้นตัวล่าช้า ผู้ประกอบการจำนวนมากจะประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน และนำไปสู่การเลิกกิจการหรือการเลิกจ้างเพิ่มเติมซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงขึ้นกว่าเดิมต่อไป

แม้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสำหรับประเทศไทยและควรได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน หลายฝ่ายก็มีความกังวลว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะฟื้นตัวได้ช้าที่สุดเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงในการนำไปสู่การแพร่ระบาดสูง ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางระหว่างจังหวัดหรือระหว่างประเทศ และธรรมชาติของโรงแรมและสถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องมีการใช้สถานที่ พื้นที่ร่วมกัน ทำให้ยากต่อการควบคุมความสะอาดและความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้อย่างดี อาจเป็นโอกาสที่จะทำให้ประเทศไทยสร้างชื่อเสียงด้านสาธารณสุขและสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้กลับมาเมื่อสถานการณ์เหมาะสม

2.2.4 ผลกระทบต่อภาคการบริการ

ภาคบริการในหัวข้อ 2.2.4 ครอบคลุมธุรกิจ 4 ประเภทตามลักษณะของการให้บริการ ซึ่งธุรกิจแต่ละประเภท ได้รับผลกระทบแตกต่างกันดังนี้

Direct consumer services – ธุรกิจการบริการลูกค้าบุคคลทั่วไปที่ผู้ให้บริการและผู้รับบริการต้องมีการพบปะกันในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง หรือต้องมีการสัมผัส เช่น ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย สปา ฟิตเนส เป็นต้น ในธุรกิจกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่สุดในการแพร่ระบาดของโรคและได้รับผลกระทบจากการปิดเมืองมากที่สุด เนื่องจากอุปสงค์หลักมาจากการบริโภคของบุคคลทั่วไปในประเทศ และจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยมีการคาดการณ์ว่า อุปสงค์จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคจะลดลงมากกว่าร้อยละ 60-80 (กลุ่มร้านอาหาร)²⁰ โดยผู้ประกอบการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และใช้แรงงานเป็นทรัพยากรหลัก การปิดให้บริการของธุรกิจกลุ่มนี้ชั่วคราวจึงทำให้เกิดการว่างงานกว่า 0.7-1.2 ล้านคน²¹ ในขณะที่ผลกระทบด้านอุปทานมีไม่มากนัก จากการที่เป็นธุรกิจที่ใช้แรงงานเป็นทรัพยากรหลักและไม่ต้องการแรงงานทักษะสูง จึงไม่มีปัญหาด้านแรงงานเมื่อผ่อนคลายมาตรการปิดเมืองและธุรกิจกลุ่มนี้กลับมาเริ่มดำเนินการอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม ในระยะยาว ธุรกิจกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคนี้ ซึ่งธุรกิจกลุ่มนี้จำเป็นต้องปรับตัวในด้านมาตรฐานของสถานที่ให้บริการ เช่น สุขอนามัย ที่มาของวัตถุดิบ เป็นต้น รวมถึงการให้บริการในลักษณะใหม่ที่ลดการสัมผัสระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการลง

Indirect consumer services – ธุรกิจการบริการลูกค้าบุคคลทั่วไปที่ไม่ต้องมีการสัมผัสหรือพบปะใกล้ชิดระหว่างผู้ให้บริการและผู้บริการ และเป็นการให้บริการแก่ลูกค้าจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น

²⁰ SCB Economic Intelligence Center: https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/6742/fm4rh4i8yc/EIC-Note_GDP_-5.6_-02042020.pdf

²¹ สภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย, 2563

- ธุรกิจโทรคมนาคม ธนาคาร เป็นต้น ธุรกิจกลุ่มนี้มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคน้อยและไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้มากนัก โดยลักษณะของธุรกิจกลุ่มนี้แล้วมักเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีการให้บริการลูกค้าบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมาก และเป็นธุรกิจที่มีความจำเป็นของการดำเนินเศรษฐกิจ จึงเป็นกลุ่มที่ต้องเปิดดำเนินการตลอดเวลาแม้ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรค และเนื่องจากเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความจำเป็นจึงไม่มีผลกระทบทางลบในด้านอุปสงค์มากนัก ในทางกลับกันสำหรับกลุ่มโทรคมนาคมจะได้ผลประโยชน์จากการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคและการทำงานที่มีการทำกิจกรรมผ่านออนไลน์มากขึ้น ในด้านอุปทานธุรกิจกลุ่มนี้ไม่ได้รับผลกระทบด้านลบเช่นกัน ยกเว้นสำหรับกลุ่มธนาคารที่จะได้รับผลกระทบจากหนี้เสียธุรกิจและบุคคลธรรมดา

- กลุ่มธุรกิจนันทนาการ เช่น ผับ บาร์ คอนเสิร์ต เป็นต้น ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการมาตรการปิดเมือง ทำให้การดำเนินธุรกิจหยุดชะงักอย่างสิ้นเชิง และจัดเป็นกลุ่มธุรกิจท้ายๆ ที่รัฐบาลจะผ่อนคลายมาตรการควบคุม และอาจจะฟื้นตัวลำบากในระยะยาว

- กลุ่มสื่อบันเทิงนั้นพบความต้องการเพิ่มขึ้นในระยะสั้นจากการบริโภคสื่อออนไลน์และพฤติกรรม การอยู่บ้านของคนทั่วไป อย่างไรก็ตามการผลิตสื่อไม่สามารถทำได้ในช่วงมาตรการปิดเมืองนี้ เมื่อมาตรการนี้ผ่อนคลายลง กลุ่มนี้อาจได้รับประโยชน์ในระยะยาว

Knowledge business services – ธุรกิจการบริการลูกค้าธุรกิจ โดยเป็นธุรกิจการให้บริการด้าน คำปรึกษา การวางแผน ที่ต้องใช้ทรัพยากรความรู้และแรงงานความรู้สูงเป็นหลัก เช่น ที่ปรึกษาด้านธุรกิจ ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ที่ปรึกษาด้านการตลาด กลุ่ม creative workers เป็นต้น ธุรกิจกลุ่มนี้มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดโรคต่ำและสามารถให้บริการผ่านออนไลน์ได้แทบจะทั้งกระบวนการของการให้บริการ

ถึงกระนั้นก็ตาม ธุรกิจกลุ่มนี้ยังได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคทางอ้อมจากอุปสงค์ของ ลูกค้าธุรกิจที่ลดลง (ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ได้รับผลกระทบทางตรง) กลุ่มลูกค้าธุรกิจจะมีการชะลอการใช้บริการของ กลุ่มนี้ลง แต่ก็ไม่ได้เป็นผลกระทบที่มีความรุนแรงมากนัก และกลุ่มนี้ไม่ได้รับผลกระทบในด้าน อุปทาน ในระยะยาวแล้วกลุ่มธุรกิจนี้จะมียุทธศาสตร์สำคัญในการเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจสู่ระบบดิจิทัล และจะได้รับผลประโยชน์โดยเฉพาะการให้บริการให้คำปรึกษาด้านธุรกิจออนไลน์

Construction – กลุ่มธุรกิจก่อสร้างทั้งการบริการให้ลูกค้าธุรกิจและบุคคลทั่วไป ธุรกิจกลุ่มนี้มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดโรคจากการรวมตัวในสถานที่ก่อสร้าง แต่ยังคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สามารถควบคุมได้

ธุรกิจกลุ่มนี้มีอุปสงค์มาจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยคาดการณ์ว่าอุปสงค์ด้านการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจะลดลงจากการโอนอสังหาริมทรัพย์ในกลุ่มนี้มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่การก่อสร้างขนาดใหญ่ของ ภาครัฐก็มีการชะลอการก่อสร้างด้วยเช่นกัน ด้วยลักษณะของธุรกิจกลุ่มนี้มีผู้ประกอบการหลายขนาดและต้องพึ่งพาอาศัยกันในระบบผู้รับเหมาก่อสร้างและผู้รับเหมาช่วง (subcontractor) การลดลงของอุปสงค์นี้หากมี ผลอยู่ในระยะยาวจะมีผลกระทบต่อผู้รับเหมาช่วงที่มีขนาดเล็กถึงขนาดกลางซึ่งไม่มีกระแสเงินสดเพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบที่จะตามมาสำหรับธุรกิจกลุ่มนี้คือ การขาดแคลนแรงงานทักษะสูง ซึ่งคาดการณ์ว่า

จะมีจำนวนผู้ว่างงาน 70,000 คนจากการแพร่ระบาดของโรคและอาจต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น²² ซึ่งเป็นแรงงานที่ต้องใช้เวลาฝึกฝน ไม่สามารถหาทดแทนได้ง่าย

2.2.5 ผลกระทบต่อภาคการผลิต

ภาคการผลิตของประเทศ ได้รับผลกระทบผ่านห่วงโซ่อุปทาน จากปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบและแรงงาน เนื่องจากประเทศผู้ผลิตวัตถุดิบไม่สามารถส่งสินค้าให้ประเทศไทยได้ ทำให้ต้องหยุดการผลิตชั่วคราว ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการผลิตในวงกว้าง เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง เป็นต้น เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวต้องพึ่งพาวัตถุดิบขั้นต้น และชั้นกลางจากหลายประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานเดียวกัน

ตัวอย่างอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบ

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในฐานการผลิตรถยนต์ที่สำคัญของโลก เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคขึ้น บริษัทรถยนต์หลายแห่งที่มีฐานการผลิตในไทยชะลอการผลิตชั่วคราว เนื่องจากผู้บริโภคมีความกังวลต่อการใช้จ่าย สถาบันการเงินระมัดระวังต่อการปล่อยสินเชื่อรถยนต์ และการส่งออกรถยนต์ชะลอตัวลง โดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยปรับลดการคาดการณ์การผลิตรถยนต์ในปี 2563 ลงจากเดิมที่ตั้งเป้าหมายไว้ 2 ล้านคัน เป็น 1.9 ล้านคัน คิดเป็นมูลค่าความเสียหายราว 1 แสนล้านบาท และจะมีแรงงานว่างงาน 21,000 คน²³

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญซึ่งสร้างรายได้และการจ้างงานภายในประเทศเป็นจำนวนมากตลอดระยะเวลาหลายปี โดยสัดส่วนตลาดของผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมนี้เป็นตลาดต่างประเทศถึงร้อยละ 60-65²⁴ โดยที่เหลือเป็นตลาดภายในประเทศ ซึ่งเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หลายประเทศลดกำลังการซื้อและการผลิตลง ประเทศไทยจึงได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากทั้งในด้านการผลิตและการส่งออก โดยสินค้าที่ได้รับผลกระทบเป็นทั้งชิ้นส่วนอุปกรณ์และสินค้าสำเร็จรูป เนื่องจากประเทศจีนซึ่งเป็นห่วงโซ่การค้าที่สำคัญของไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้เป็นประเทศแรก ทำให้วัตถุดิบบางอย่างที่ยังต้องพึ่งพาการนำเข้าจากประเทศนี้เกิดการขาดแคลน อุตสาหกรรมบางประเภทจึงต้องหยุดการผลิตชั่วคราว อีกทั้งการส่งออกผลผลิตไปขายในต่างประเทศก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันจากมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อลดความรุนแรงของสถานการณ์ เช่น การปิดประเทศ การจำกัดการนำเข้า การปิดกิจการบางกลุ่มชั่วคราว โดยแรงงานในอุตสาหกรรมนี้มีทั้งสิ้นประมาณ 7.5 แสนคน แบ่งเป็นธุรกิจขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ จำนวน 1.25 1.54 และ 4.70 แสนคนตามลำดับ²⁵ ซึ่งจากการคาดการณ์ กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มขนาดกลางและเล็ก (SMEs)

²² สมาคมการค้ากลุ่มธุรกิจก่อสร้างและ อสังหาริมทรัพย์ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2563

²³ The Standard (2563), <https://thestandard.co/coronavirus-made-thai-car-industry-exhausted/>

²⁴ เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ธนาคารกรุงศรีอยุธยา (2563), แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2563-65 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า. https://www.krungsri.com/bank/getmedia/c5012640-5233-47b3-9327-30e242b940af/IO_Electrical_Appliances_200129_TH_EX.aspx

²⁵ ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน (2562), อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. https://www.gsb.or.th/getattachment/b75c710f-d14a-456b-8556-a186c2a06507/7_electro_5_62_detail.aspx

อีกกลุ่มอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก คือ อุตสาหกรรมเครื่องสำอางและเวชสำอาง โดยคาดการณ์ไว้ว่าปี 2563 อุตสาหกรรมนี้จะมีมูลค่ารวมประมาณ 300,000 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นตลาดภายในประเทศ 180,000 ล้านบาท และตลาดส่งออก 120,000 ล้านบาท และมีการจ้างงานประมาณ 450,000 คน แบ่งเป็นแรงงานใน SME ร้อยละ 92.3 และแรงงานในบริษัทขนาดใหญ่ร้อยละ 7.7²⁶ แต่เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ทำให้การส่งออกของอุตสาหกรรมนี้ลดลง เนื่องจากหลายประเทศที่เป็นกลุ่มคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV มีมาตรการปิดประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคสำหรับการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายในประเทศก็ได้รับผลกระทบจากการประกาศปิดห้างสรรพสินค้า สถานบริการเสริมความงามและร้านตัดผม การให้ทำงานที่บ้าน ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคก็เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและความสะอาดมากกว่าความงามเนื่องจากการออกจากบ้านน้อยลง รวมถึงการปิดบริการสนามบินซึ่งเป็นแหล่งกระจายสินค้าประเภทนี้ และการจำกัดการบินชั่วคราว ในด้านการผลิตสินค้าพบว่า มีการชะลอตัวเช่นเดียวกัน เนื่องจากต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบต่าง ๆ เช่น น้ำมันหอมระเหย สารสกัดจากธรรมชาติ จากต่างประเทศ และหากจะหาวัตถุดิบทดแทนจากแหล่งอื่น ก็จะต้องส่งผลกระทบต่อแผนการขนส่งและแผนการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ แอลกอฮอล์ที่เป็นวัตถุดิบสำคัญได้กลายมาเป็นสินค้าควบคุมจึงทำให้เป็นวัตถุดิบที่เข้าถึงได้ยาก โดยกลุ่มกิจการที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่ม SMEs ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุดในอุตสาหกรรมนี้

2.2.6 ผลกระทบต่อภาคการค้า

แม้ว่า McKinsey²⁷ จะประเมินว่าธุรกิจค้าปลีกได้รับผลกระทบน้อยกว่าธุรกิจประเภทอื่น ๆ แต่จากการคาดการณ์มูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจจากผลกระทบของโควิด-19 ต่อธุรกิจค้าปลีกในไทยโดยธนาคารไทยพาณิชย์²⁸ พบว่า ธุรกิจค้าปลีกไทยได้รับผลกระทบค่อนข้างสูง โดยจากคาดการณ์มูลค่าตลาดค้าปลีกในปี 2563 จะหดตัวร้อยละ -14 ซึ่งคิดเป็นมูลค่า 5 แสนล้านบาท ซึ่งการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะทำให้ความเชื่อมั่นและกำลังซื้อของผู้บริโภคภายในประเทศลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าฟุ่มเฟือย รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงมากส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกบางประเภทที่มีสัดส่วนรายได้จากนักท่องเที่ยวมากได้รับผลกระทบมากเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ร้านค้าปลีกประเภท non-grocery ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าไม่จำเป็น อาทิ ห้างสรรพสินค้า ร้านเสื้อผ้า ร้านสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ร้านสินค้าความงาม รวมถึงร้านค้าเกี่ยวกับบ้านที่ได้รับผลกระทบจากทั้งกำลังซื้อของผู้บริโภคและการชะลอตัวของตลาดที่อยู่อาศัย ขณะที่ร้านค้าปลีกประเภท grocery ได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง และจากการลดลงของนักท่องเที่ยวทำให้ห้างสรรพสินค้า ซึ่งพึ่งพารายได้จากนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยร้อยละ 10-30 และร้านค้าปลีกประเภทอื่น ๆ เช่น ร้าน duty free ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น ได้รับผลกระทบด้วย

²⁶ สมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางไทย (2563) <https://thaicosmetic.org/>

²⁷ McKinsey & Company (2020), COVID-19: Briefing Materials, Global Health and Crisis Response: 3 เมษายน 2563

²⁸ SCB Economic Intelligence Center (2563), ส่งธุรกิจค้าปลีก...รับมืออย่างไรจาก Covid-19: 31 มีนาคม 2563 https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/6735/fm2bmn80yp/EIC-Note_Retail-Industry-2020_31032020.pdf

อย่างไรก็ตาม ปริมาณการซื้อขายสินค้าออนไลน์กลับเพิ่มสูงขึ้นสวนทางกับยอดขายที่ลดลงของธุรกิจค้าปลีกประเภทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปข้างต้น²⁹ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องเตรียมความพร้อมเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการส่งสินค้าออนไลน์ให้สามารถรองรับปริมาณผู้ใช้งานที่จะเพิ่มขึ้น รวมไปถึงเพิ่มประสิทธิภาพการจัดส่งสินค้า นอกจากนี้พฤติกรรมผู้บริโภค ที่หันมาซื้อสินค้าออนไลน์ จะเป็นโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคได้ตลอดเวลา ผู้ประกอบการจึงควรอาศัยโอกาสนี้ นำข้อมูลผู้บริโภคมาวิเคราะห์เพื่อให้ตอบโจทย์และหันมาทำการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยี อาทิ AR (augmented reality) หรือ VR (virtual reality) มาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ในการซื้อสินค้าให้กับผู้บริโภคและสร้าง customer engagement ให้ดียิ่งขึ้น³⁰

2.2.7 ผลกระทบต่อภาคการศึกษา

รัฐบาลประกาศปิดสถานศึกษาทั่วประเทศชั่วคราว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลกระทบต่อนักเรียนและนักศึกษาทุกระดับที่กำลังศึกษาอยู่รวมทั้งหมด 13 ล้านคน โดยผลสำรวจของ UNICEF Thailand พบว่า เด็กและเยาวชนมากกว่า 8 ใน 10 คนมีความวิตกกังวลใจเรื่องปัญหาการเงินของครอบครัวมากที่สุด เนื่องจากผู้ปกครองตกงานหรือถูกเลิกจ้าง รองลงมา ได้แก่ การเรียน การสอบ และโอกาสในการศึกษาต่อ นอกจากนี้ ยังพบว่า เด็กและเยาวชนจำนวน 7 ใน 10 คน ได้รับผลกระทบต่อสภาพจิตใจจากความเครียด วิตกกังวลและความเบื่อหน่าย³¹

ในระหว่างการปิดสถานศึกษาชั่วคราว นักเรียนและนักศึกษาต้องใช้วิธีการเรียนทางไกลผ่านระบบดิจิทัล ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา เนื่องจากนักเรียนบางส่วน ยากจนไม่มีพื้นที่ส่วนตัวในการเรียนที่บ้าน (3 ใน 10 ของเด็กไทย) และขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเข้าถึงการเรียนรู้ โดยมีครัวเรือนเพียงร้อยละ 24.8 ที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ (ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ร้อยละ 46.9)³² และมีครัวเรือนเพียงร้อยละ 67.7 ที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเข้าถึงน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 57.9)³³ ในด้านของผู้เรียนพบว่า นักเรียนร้อยละ 66 ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ และร้อยละ 36 ไม่มีสมาร์ทโฟน³⁴ (กลุ่มยากจนที่สุดมากกว่าร้อยละ 80 ไม่มีสมาร์ทโฟน)

ในด้านของครูและโรงเรียน ก็ยังขาดความพร้อมในการจัดการศึกษาแบบออนไลน์ โดย UNICEF Thailand รายงานว่า ครูจำนวนร้อยละ 66 มีความพร้อมระดับปานกลางในการจัดการสอนแบบออนไลน์ ในขณะที่ร้อยละ 11.5 ไม่สามารถสอนออนไลน์ได้ ปัญหาพบส่วนใหญ่คือ เรื่องการใช้เวลาในการเตรียมและสร้างระบบการเรียนการสอนออนไลน์ และขาดคำแนะนำในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสื่อ³⁴

²⁹ ซึ่งสามารถสะท้อนได้จากคำค้นหาด้าน E-commerce และ Parcel Delivery ที่สูงขึ้นจากการศึกษาของ Google trend และธนาคารแห่งประเทศไทย รวมทั้งมูลค่าธุรกิจทั้งสองประเภทซึ่งพบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นในช่วงที่ผ่านมา (พรสวรรค์ รักเป็นธรรม และคณะ (2563). “ผลวิกฤต COVID-19 กับธุรกิจเทรนด์ใหม่การขนส่งภายใต้ Next Normal”. ธนาคารแห่งประเทศไทย. 14 เมษายน 2563)

³⁰ Economic Intelligence Center, 2563

³¹ UNICEF (2020) รายงานเบื้องต้น การสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19 ผลสำรวจออนไลน์ ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 10 เมษายน พ.ศ.2563 <https://www.unicef.org/thailand/th/media/4031/file>

³² สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ อ้างอิงใน สำนักงานสถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) สถิติเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร <http://sttic.sti.or.th/stat/ind-it/>

³³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563) สถิติเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร: <http://statbhi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/16.aspx>

³⁴ Ibid

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรที่มีการฝึกงาน (apprenticeship) ในภาคเอกชน หรือมีการฝึกปฏิบัติการเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจบการศึกษาจะได้รับผลกระทบทำให้จบการศึกษาล่าช้า หากสถาบันการศึกษาไม่สามารถกลับมาเปิดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบได้ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาที่อาจขาดทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ส่วนบัณฑิตที่จบการศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2562-2563 อาจประสบภาวะไม่มีงานทำ เนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย ทำให้จำนวนนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากตำแหน่งงานในตลาดงานมีจำกัดทำให้นักศึกษาตัดสินใจเรียนต่อเพิ่มมากขึ้น

2.2.8 ผลกระทบต่อด้านสาธารณสุข

ประเทศไทยมีระบบสุขภาพที่ดีที่สุดเป็นอันดับ 6 ของโลก³⁵ ถือเป็นข้อได้เปรียบที่ทำให้มีความพร้อมในการรับมือต่อการระบาดของโรคมากกว่าในอีกหลายประเทศทั่วโลก นับจากการระบาดของโรคครั้งแรกที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ภาครัฐได้ออกมาตรการด้านสาธารณสุขควบคู่กับมาตรการป้องกันด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงความมีประสิทธิภาพด้านการแพทย์และสาธารณสุข จึงส่งผลให้สถานการณ์การแพร่ระบาดค่อยๆ ลดระดับความรุนแรงลงจนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่สามารถผลิตวัคซีนและยารักษาโรคโควิด-19 ได้โดยตรง จึงควรต้องเตรียมการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุข อุปกรณ์และเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีทางการแพทย์ เพื่อให้พร้อมรับมือต่อสถานการณ์ฉุกเฉินและการกลับมาระบาดของโรคในระลอกคลื่นถัดไป ซึ่งหากระบบด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีความเข้มแข็ง ก็จะมีผลให้ระบบอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคม กลับมาฟื้นตัวได้โดยเร็ว นอกจากนี้ เพื่อการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพในระยะยาวควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีและการจัดการเพื่อรองรับโรคติดเชื้ออุบัติใหม่/อุบัติซ้ำในอนาคต

2.3 มาตรการฟื้นฟูของประเทศไทย

รัฐบาลได้ออกมาตรการเพื่อเยียวยาประชาชนและผู้ประกอบการซึ่งได้รับผลกระทบ โดยเน้นไปที่มาตรการการเงินและการคลังเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ขาดรายได้จากการหยุดการประกอบกิจการชั่วคราวของนายจ้างและที่ถูกเลิกจ้าง และช่วยเหลือผู้ประกอบการในด้านการรักษาสภาพคล่องของบริษัทเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตไปได้

2.3.1 กระทรวงการคลัง มาตรการชุดที่ 1 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563

1) มาตรการด้านการเงิน ประกอบด้วย 4 มาตรการ ดังนี้

1.1) มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการระบาดของโควิด-19 โดยธนาคารออมสินสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำวงเงินรวม 150,000 ล้านบาท ให้แก่สถาบันการเงิน โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 0.01 ต่อปี และสถาบันการเงิน

³⁵ จัดอันดับโดยนิตยสาร CEO World ประจำปี 2562 โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1.โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข 2.ประสิทธิภาพของบุคลากรด้านสาธารณสุข ตั้งแต่แพทย์ พยาบาล และบุคลากรอื่นๆ 3.ค่าใช้จ่ายในระบบ 4.การเข้าถึงคุณภาพ และ 5.ความพร้อมของรัฐบาลในการจัดการระบบ

ให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี ระยะเวลา 2 ปี วงเงินสินเชื่อสูงสุดต่อรายไม่เกิน 20 ล้านบาท

1.2) มาตรการพักต้นเงินลดดอกเบี้ยและขยายระยะเวลาชำระหนี้แก่ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ โดยสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) มีมาตรการด้านการเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ด้วยการผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้และเงื่อนไขการรับประกันในด้านต่าง ๆ เช่น การพักชำระหนี้เงินต้น การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และการผ่อนคลายเงื่อนไขการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น นอกจากนี้ SFIs บางแห่งยังมีมาตรการสินเชื่อเพิ่มเติมเพื่อเสริมสภาพคล่อง รวมถึงมีโครงการ Refinance หนี้บัตรเครดิตในอัตราดอกเบี้ยต่ำลง

1.3) มาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย โดยธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ออกแนวทางในการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย เพื่อให้สถาบันการเงินและบริษัทลูกในกลุ่ม สถาบันการเงินเฉพาะกิจ รวมถึงผู้ประกอบการที่ให้สินเชื่อที่มีใช้สถาบันการเงิน เร่งดำเนินการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ในเชิงรุกอย่างทันเหตุการณ์ เช่น ผ่อนปรนเกณฑ์การจัดชั้นสินเชื่อปกติ เพิ่มความยืดหยุ่นในการอนุมัติเงินกู้ เพื่อให้ลูกหนี้มีสภาพคล่องเพียงพอในการดำเนินธุรกิจหรือดำเนินชีวิตประจำวันต่อไปได้

1.4) มาตรการสินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงานของสำนักงานประกันสังคม โดยสำนักงานประกันสังคมจะร่วมกับสถาบันการเงินสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำวงเงิน 30,000 ล้านบาท ให้แก่สถานประกอบการที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคมและจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน และต้องรักษาจำนวนผู้ประกันตนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้ประกันตน ณ วันที่ได้รับสินเชื่อเป็นระยะเวลา 3 ปี เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการให้ยังคงสามารถจ้างลูกจ้างต่อไปได้ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน

2) มาตรการภาษี ประกอบด้วย 4 มาตรการ ดังนี้

2.1) มาตรการคืนสภาพคล่องให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศ โดยลดอัตราภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย จากอัตราร้อยละ 3 เหลืออัตราร้อยละ 1.5 สำหรับการจ่ายเงินได้พึงประเมินตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2563 และลดเหลืออัตราร้อยละ 2 สำหรับการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามข้อกำหนดตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2564 ที่จ่ายผ่านระบบการหักภาษี ณ ที่จ่ายทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Withholding Tax)

2.2) มาตรการภาษีเพื่อลดภาระดอกเบี้ยจ่ายของผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) ที่เข้าร่วมมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการระบาดของโควิด-19 และมีการจัดทำบัญชีเดียวสามารถหักรายจ่ายได้ 1.5 เท่า สำหรับรายจ่ายดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2563 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2563

2.3) มาตรการส่งเสริมเสถียรภาพของการจ้างงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 โดยให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถหักรายจ่ายได้ 3 เท่า สำหรับรายจ่ายที่ได้

จ่ายไปเป็นค่าจ้างของเดือนเมษายน 2563 ถึงเดือนกรกฎาคม 2563 ให้แก่ลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายว่าด้วยประกันสังคมและได้รับค่าจ้างไม่เกิน 15,000 บาทต่อคนต่อเดือน โดยต้องคงการจ้างงานในช่วงดังกล่าวไว้ไม่น้อยกว่าจำนวนลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตน ณ วันสุดท้ายของเดือนธันวาคม 2562

2.4) มาตรการเร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศ โดยพิจารณาคืนเงินภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการส่งออกที่ดีกรณีแบบ ภ.พ.30 ทางอินเทอร์เน็ตจะได้รับคืนภายใน 15 วันและกรณีแบบ ภ.พ.30 ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจะได้รับคืนภายใน 45 วัน

3) มาตรการช่วยเหลืออื่น ๆ ประกอบด้วย 6 มาตรการ ดังนี้

3.1) มาตรการบรรเทาภาระการจ่ายค่าน้ำค่าไฟ รัฐวิสาหกิจ กระทรวงเจ้าสังกัดที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานกำกับ (Regulator) บรรเทาภาระโดยพิจารณาถึงแนวทางการลดและเลื่อนการชำระค่าน้ำและค่าไฟ หรือแนวทางที่เหมาะสม เช่น คัดค้านการปรับใช้ไฟบางส่วน เป็นต้น ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19

3.2) มาตรการลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้างและลูกจ้าง เพื่อลดอัตราเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยเงินสมทบของรัฐบาลให้คงอัตราเดิมที่ ร้อยละ 2.75 ของค่าจ้าง พร้อมทั้งปรับลดจำนวนเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และรัฐจ่ายเงินสมทบในจำนวนเท่าเดิม เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของนายจ้างและผู้ประกันตนในการนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในช่วงที่ภาคส่วนต่างๆ ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19

3.3) มาตรการบรรเทาภาระค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าตอบแทนในการให้บริการ ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจลดหรือชะลอหรือเลื่อนการเก็บค่าธรรมเนียม ค่าเช่าราชพัสดุ ค่าตอบแทนในการให้บริการ หรือค่าใช้จ่ายอื่นเพื่อบรรเทาภาระให้แก่ผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19

3.4) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยลดระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็นร่างขอบเขตงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะ และระยะเวลาการเผยแพร่ประกาศและเอกสารซื้อหรือจ้างสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ปรับเพื่อให้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงให้หน่วยงานเร่งดำเนินการเบิกจ่ายเงินงบประมาณรายจ่ายลงทุนปีเดียวที่เป็นการจัดหาพัสดุที่มีวงเงินต่อรายการไม่เกิน 2 ล้านบาท ให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม 2563

3.5) มาตรการสร้างความเชื่อมั่นในระบบตลาดทุน โดยให้ประชาชนทั่วไปหักลดหย่อนค่าซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (Super Savings Fund หรือ SSF) ที่มีนโยบายการลงทุนในหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิได้ตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 200,000 บาท โดยแยกจากวงเงินหักลดหย่อนค่าซื้อหน่วยลงทุนใน SSF กรณีปกติและไม่อยู่ภายใต้เพดานวงเงินหักลดหย่อนรวมในกองทุนเพื่อการเกษียณทั้งหมดโดยต้องซื้อระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2563 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2563 และถือหน่วยลงทุนไว้ไม่น้อยกว่า 10 ปีทั้งนี้เงื่อนไขอื่นๆ ให้เป็นไปตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร

3.6) มาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 โดยกำหนดให้มีแนวทางให้ส่วนราชการสามารถจ่ายเงินเพื่อป้องกันเยียวยาสร้างแรงจูงใจในการคงการจ้างงาน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19 เป็นการเฉพาะและเร่งด่วน โดยได้เตรียมวงเงิน 20,000 ล้านบาท จากงบกลางเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

2.3.2 กระทรวงการคลัง มาตรการชุดที่ 2 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2563

1) มาตรการดูแลและเยียวยา แรงงานลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด19

- มาตรการชดเชยรายได้แก่แรงงานลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม โดยการสนับสนุนเงินช่วยเหลือรายละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นระยะเวลา 3 เดือน (เมษายน – มิถุนายน 2563)
- โครงการสินเชื่อฉุกเฉิน เพื่อเพิ่มสภาพคล่องชั่วคราวในการดำรงชีวิตแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักประกัน
- โครงการสินเชื่อพิเศษเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มสภาพคล่องชั่วคราวในการดำรงชีวิตแก่ประชาชนที่มีรายได้ประจำ
- โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำสำหรับสำนักงานธนาุเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชาชนฐานรากที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการระบาด โควิด-19
- มาตรการเสริมความรู้โดยพิจารณาดำเนินการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ เสริมอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้ได้รับผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 พร้อมทั้ง จัดทำกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)
- มาตรการเลื่อนเวลาการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเลื่อนเวลาการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากเดิมสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2563 เป็นสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคม 2563
- มาตรการเพิ่มวงเงินหักลดหย่อนค่าเบี้ยประกันสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพเพิ่มขึ้นและมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพลดลง
- มาตรการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับค่าตอบแทนในการเสี่ยงภัยของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

2) มาตรการดูแลและเยียวยาผู้ประกอบการ โครงการสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 เพื่อเสริมสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ของผู้ประกอบการรายย่อย โดยธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย(ธพว.) สนับสนุนสินเชื่อวงเงินรวม 10,000 ล้านบาท วงเงิน

- ต่อรายไม่เกิน 3 ล้านบาท คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 สำหรับ 2 ปีแรกระยะเวลาการกู้ยืมสูงสุดไม่เกิน 5 ปี รับคำ ขอสินเชื่อถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2563
- มาตรการเลื่อนเวลาการชำระภาษีเงินได้นิติบุคคล
- มาตรการเลื่อนเวลาการยื่นแบบแสดงรายการ นำส่ง และชำระภาษี
- มาตรการขยายเวลาการชำระภาษีให้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสินค้าน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน

- มาตรการขยายเวลาการยื่นแบบรายการภาษีพร้อมกับชำระภาษีของการประกอบกิจการ สถานบริการที่จัดเป็นบริการตามบัญชีพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต เพื่อบรรเทาภาระภาษีแก่ผู้ประกอบการกิจการสถานบันเทิงที่ได้รับผลกระทบจากการให้ปิดสถานที่ที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาด
- มาตรการยกเว้นอากรขาเข้าของที่ใช้รักษา วินิจฉัย หรือป้องกันโรคติดเชื้อโควิด-19 โดยยกเว้นอากรขาเข้าของที่ใช้รักษา วินิจฉัยหรือป้องกันการติดเชื้อโควิด-19
- มาตรการทางภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพื่อสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของเจ้าหนี้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน

2.3.3 กระทรวงการคลังมาตรการชุดที่ 3 คณะรัฐมนตรีในการประชุมนัดพิเศษเห็นชอบเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2563

กรม. เห็นชอบชุดมาตรการเยียวยาและดูแลเศรษฐกิจในระยะที่ 3 ซึ่งจะนำมาใช้ในช่วง 6 เดือนข้างหน้า คาดว่าจะใช้เงิน 1.6 ล้านล้านบาท หรือร้อยละ 10 ของ GDP เพื่อให้มีทรัพยากรและมีมาตรการดูแลประชาชนและธุรกิจในส่วนรวม ประกอบด้วย

- 1) มาตรการเข้าไปเยียวยาและดูแลประชาชนในธุรกิจในส่วนที่ยังขาด เพื่อให้ครอบคลุมครบถ้วน
- 2) เสนอให้มีกิจกรรมเศรษฐกิจในช่วงที่ทุกอย่างติดขัด ดูแลไม่ให้เศรษฐกิจไทยหยุดชะงักในช่วง 3 - 4 เดือนข้างหน้า
- 3) ดูแลภาคเศรษฐกิจการเงิน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจในภาพรวม

กระทรวงการคลัง

- การดูแลประชาชน โดยจะเริ่มดูแลกลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการลูกจ้างในระบบประกันสังคมและอาชีพอิสระ รวมทั้งดูแลลดภาระการผ่อนสินเชื่อเพิ่มเติมจากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) มีมาแล้ว เพื่อให้ครอบคลุมสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ (นอนแบงก์)
- การดูแลโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมจะครอบคลุมงบประมาณที่ใช้ต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยจะมีการดูแลเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งต้องดูแลเพราะเมื่อแรงงานกลับสู่พื้นที่จะทำให้สภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนไปและทำให้ประชาชนไม่น้อยยังอยู่ในพื้นที่ โดยจะดูแลการสร้างโอกาสและสร้างทักษะให้กับประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนไปพร้อมกับเศรษฐกิจประเทศ รวมทั้งจะต้องมีการดูแลการลงทุนภาครัฐเพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม
- การดูแลผู้ประกอบการที่มีภาระด้านสินเชื่อ ซึ่งจะมีมาตรการเพิ่มเติมจากมาตรการระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ก่อนหน้านี้

ธนาคารแห่งประเทศไทย

- ขอความเห็นชอบออก พรก. เพื่อให้ ธปท. ปลดปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) ด้วยตัวเองได้โดยตรง (รายละเอียดข้อความเห็นชอบจาก กรม. วันที่ 7 เม.ย.)

- **เสนอกลไกดูแลตราสารหนี้เอกชน** โดยขออนุมัติหลัก “สร้างหลังพิง” โดยการออกพรก. ให้อำนาจ ธปท. สามารถซื้อตราสารหนี้มีคุณภาพดี ซึ่งถึงกำหนดชำระเงินกู้เดิมและออกใหม่ (roll over) ได้
- **ขยายเวลาลดอัตราคุ้มครองเงินฝาก** จากเดิมที่จะลดการคุ้มครองจาก 5 ล้านบาท เหลือ 1 ล้านบาท และขยายจากเดือนสิงหาคม 2563 เป็นสิงหาคม 2564
- **ลดการนำเงินสมทบของธนาคารพาณิชย์เข้ากองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน** ซึ่งนำไปใช้หนี้วิกฤตต้มยำกุ้งปี 2540 จากร้อยละ 0.46 เหลือร้อยละ 0.23 เป็นเวลา 2 ปี

2.3.4 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ความร่วมมือระหว่าง ธปท. และ 9 หน่วยงาน ได้แก่ 1. สมาคมธนาคารไทย 2. สมาคมธนาคารนานาชาติ 3. สมาคมสถาบันการเงินของรัฐ 4. สมาคมคิสซิงไทย 5. สมาคมธุรกิจเช่าซื้อ 6. สมาคมการค้าผู้ประกอบการธุรกิจสินเชื่อทะเบียนรถ 7. สมาคมธุรกิจเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ไทย) มีผลตั้งแต่ 1 เมษายน 63

- **สินเชื่อบัตรเครดิต** โดยลดอัตราผ่อนชำระขั้นต่ำเป็นร้อยละ 5 ในปี 2563 -2564 และผ่อนขั้นต่ำร้อยละ 8 ในปี 2565 โดยกลับมาผ่อนชำระร้อยละ 10 เท่าเดิมในปี 2566 นอกจากนี้ ลูกหนี้สามารถแปลงหนี้เป็นสินเชื่อระยะยาวที่ดอกเบี้ยต่ำลงได้
- **สินเชื่อส่วนบุคคลที่ผ่อนชำระเป็นงวดและสินเชื่อจำนำทะเบียนรถ** สำหรับธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI)
 - เลื่อนการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นเวลา 3 เดือน สำหรับผู้ให้บริการอื่น เลือกดำเนินการระหว่าง เลื่อนการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นเวลา 3 เดือน หรือลดค่างวดอย่างน้อยร้อยละ 30 ของค่างวดเดิมเป็นเวลา 6 เดือน
- **สินเชื่อเช่าซื้อ (hire purchase)** ได้แก่ รถมอเตอร์ไซด์ วงเงินไม่เกิน 35,000 บาท และรถทุกประเภท วงเงินไม่เกิน 250,000 บาท สามารถเลื่อนการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นเวลา 3 เดือน หรือ พักชำระหนี้เงินต้น เป็นเวลา 6 เดือน
- **คิสซิง** หนี้คงเหลือไม่เกิน 3 ล้านบาท สามารถเลื่อนการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นเวลา 3 เดือน หรือ พักชำระหนี้เงินต้น เป็นเวลา 6 เดือน
- **สินเชื่อบ้าน** วงเงินไม่เกิน 3 ล้านบาท พักชำระเงินต้น 3 เดือน และพิจารณาลดดอกเบี้ยให้ตามสถานการณ์ของแต่ละราย
- **สินเชื่อธุรกิจ SMEs** ไมโครไฟแนนซ์ และนาโนไฟแนนซ์ วงเงินไม่เกิน 20 ล้านบาท พักชำระเงินต้น 3 เดือน และพิจารณาลดดอกเบี้ยให้ตามสถานการณ์ของแต่ละราย

บทที่ 3

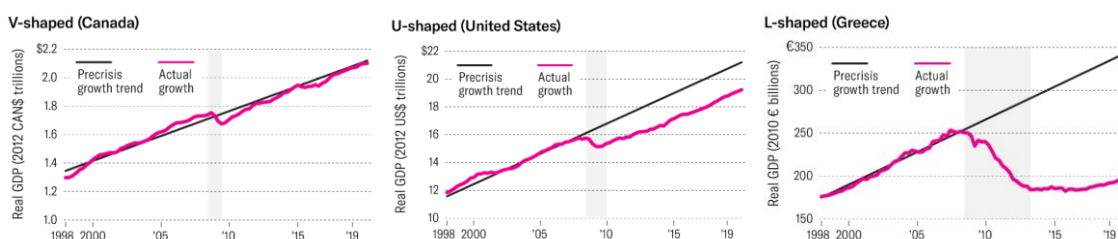
โมเดลการฟื้นฟูและภาพอนาคตของประเทศไทยใน 4 ระยะ

3.1 โมเดลการฟื้นฟูสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด -19 มาตรการที่มีการใช้บังคับกันอย่างแพร่หลายคือการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และปิดการดำเนินกิจกรรมที่มีความเสี่ยง อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวไม่สามารถใช้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ ยังมีโอกาสที่อาจเกิดการระบาดซ้ำในอนาคตอันใกล้ และการคาดการณ์ยังไม่สามารถทำได้อย่างแม่นยำ เช่น มีการประมาณการจำนวนผู้ขอรับความคุ้มครองการว่างงานในสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ 1.6 ล้านคน แต่ปรากฏว่ามีผู้ขอรับความคุ้มครองจริงมากถึง 3.28 ล้านคน³⁶

ในด้านการฟื้นฟูประเทศจากผลกระทบของโควิด-19 จำเป็นต้องเข้าใจถึงกลไกการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งที่ผ่านมาแล้ว วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมักจะเริ่มจากการที่ภาคการเงินมีปัญหา ดังเช่น วิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2551 ในกรณีนี้ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของภาครัฐในการออกมาตรการเพื่อช่วยไม่ให้ภาคการเงินและธุรกิจล้ม แต่หากมาตรการที่ออกมาขาดประสิทธิภาพจะเกิดผลกระทบยาวนาน และทำให้ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (real economy) ล้มตามไป ดังจะเห็นได้จากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และกรีซ ซึ่งผลของมาตรการพยุงเศรษฐกิจที่ต่างกัน ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของแต่ละประเทศต่างกันไปด้วย ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ตัวอย่างวิกฤตเศรษฐกิจในอดีต

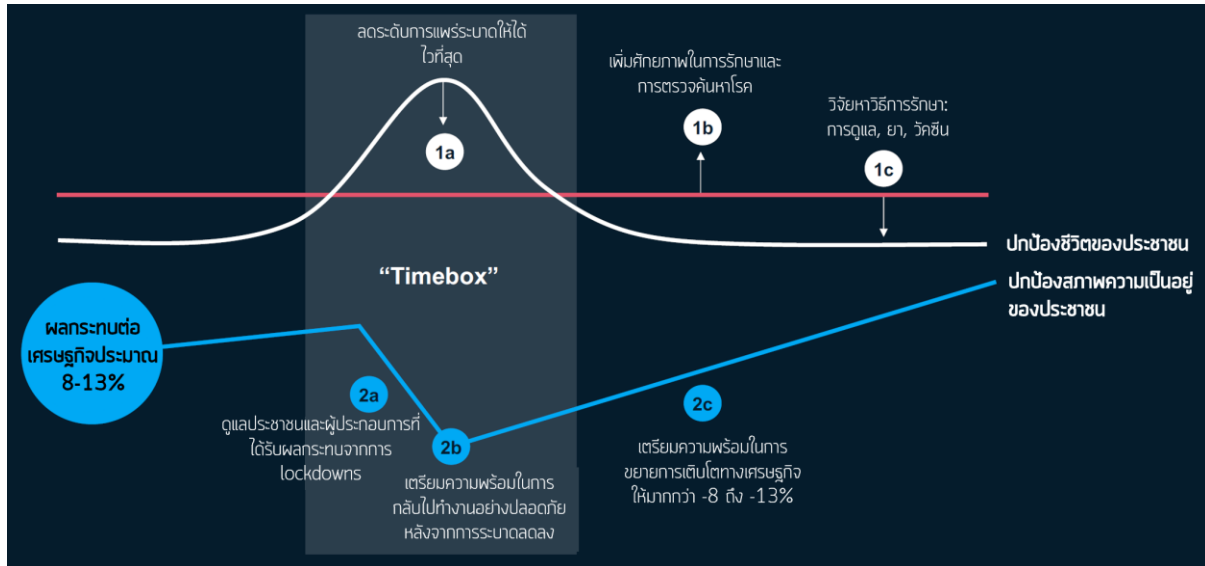
ที่มา: Understanding the Economic Shock of Coronavirus, <https://hbr.org/2020/03/understanding-the-economic-shock-of-coronavirus>

อย่างไรก็ดี มาตรการการปิดเมือง การเว้นระยะห่างทางสังคม และการปิดสถานประกอบการที่มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดนั้นเป็นการส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงโดยตรง หากมีการใช้มาตรการดังกล่าวในระยะเวลายาวนานจะส่งผลกระทบต่ออัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้น เป็นผลให้การสะสมทุน (capital formation) ไม่สามารถทำได้ และทำให้ผลิตภาพแรงงานต่ำลง ซึ่งจะทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจให้กลับมาเติบโตเท่ากับก่อนการระบาดทำได้ยาก การใช้มาตรการทางการเงินและการคลังเพียงลำพังดังเช่นในอดีตอาจไม่สามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันได้ แต่ในขณะเดียวกัน การผ่อนคลายมาตรการบางอย่างก็อาจ

³⁶ Harvard Business Review: <https://hbr.org/2020/03/understanding-the-economic-shock-of-coronavirus>

ส่งผลกระทบให้การระบาดของโรคกลับมารุนแรงกว่าเดิมได้ จึงต้องมีการวางแผนในการบังคับใช้และผ่อนคลายมาตรการควบคุมไปกับการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างทันทั่วทั้งที่ เพื่อให้ประเทศสามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้โดยไม่กระทบต่อความปลอดภัยของสุขภาพของประชาชนดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 การจัดการควบคุมการระบาดและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายใต้กรอบเวลาจำกัด

ที่มา: COVID-19: Briefing Note, Global Health and Crisis response, McKinsey&Company แปลไทยโดย สอวช.

ในการวางแผนการควบคุมการระบาดของโรคและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ จำเป็นต้องมีการดูแลควบคู่กันไปใน 3 ระยะ กล่าวคือ

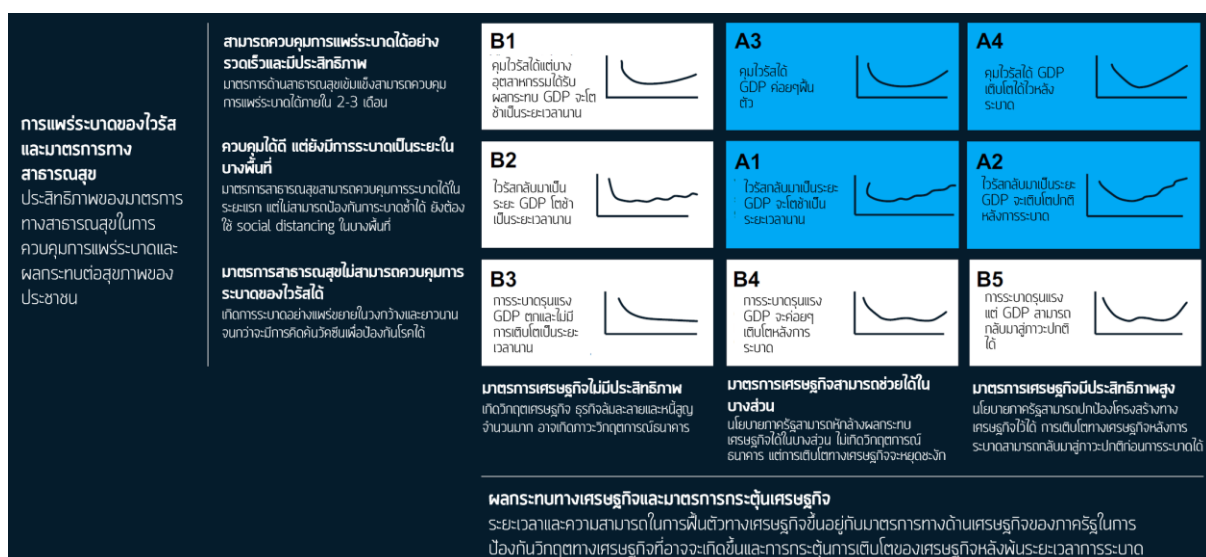
- **ระยะพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของโรค:** มาตรการด้านสาธารณสุขจำเป็นต้องมีความเข้มแข็งเพื่อลดการแพร่ระบาดให้ได้มากที่สุด เช่น การปิดประเทศ การปิดสถานประกอบการที่มีความเสี่ยงสูง การงดการรวมตัวกัน เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้าม มาตรการดังกล่าวจะส่งผลกระทบให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ ภาครัฐจึงต้องมีมาตรการในการดูแลประชาชนและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบเพื่อไม่ให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนย่ำแย่ลงไปมาก ในขณะเดียวกัน ก็ต้องมีการเพิ่มศักยภาพในการตรวจคัดกรองและการรักษาผู้ป่วยให้ได้มากที่สุดเพื่อลดอัตราการตายของประชากรจากโรคระบาด และเพื่อเป็นรองรับการระบาดใหม่ในอนาคต
- **ระยะผ่อนคลายการควบคุมและเริ่มกลับสู่การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม:** เมื่อภาครัฐสามารถควบคุมการระบาดได้ โดยสามารถดูจากการที่มีตัวเลขผู้ป่วยใหม่รายวันที่ลดลง ก็สามารถพิจารณาผ่อนคลายมาตรการบางอย่างเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถกลับมาดำเนินการได้ ซึ่งในจุดนี้ จำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดซ้ำ หรือถ้าเกิดการระบาดใหม่ จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่จะสามารถตรวจคัดกรองและควบคุมการระบาดได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ภาครัฐก็จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดการระบาดจากการประกอบกิจการของตนไปควบคู่กัน

- **ระยะการปรับตัวภายหลังจากสถานการณ์คลี่คลาย (Post COVID):** ภายหลังสถานการณ์การระบาดภายในประเทศได้คลี่คลายลง ภาคเศรษฐกิจสามารถกลับมาประกอบกิจกรรมได้เกือบทั้งหมด ซึ่งภาครัฐต้องมีมาตรการช่วยกระตุ้นให้ภาคเศรษฐกิจสามารถกลับมาฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วและในปริมาณที่มาก เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาตรการควบคุมโรค ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมของประชาชนที่เปลี่ยนไปจากเดิมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดกลยุทธ์ในการประกอบธุรกิจใหม่ ๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าในการกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ทั้งนี้ การมีวัคซีน หรือยาที่สามารถรักษาโรคได้โดยตรงอาจจะช่วยให้สถานการณ์ทั้งหมดเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่า การวางแผนเพื่อควบคุมการระบาดและการฟื้นตัวเศรษฐกิจจำเป็นต้องมองทั้งระบบและไม่สามารถวางแผนเป็นเส้นตรงได้ การที่กลับมาระบาดใหม่อาจทำให้ประเทศต้องกลับไปใช้กลยุทธ์ในระยะควบคุมการแพร่ระบาดใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ต้องมีการนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอน รวมไปถึงการมองในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (transformation) โดยอาศัยวิกฤตการณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประเทศในระยะยาว

ในการมองภาพอนาคตทัศน์การฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศ McKinsey&Company ได้วิเคราะห์ไว้ 9 แบบ โดยจะเป็นไปในทางใดนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของมาตรการด้านสาธารณสุขว่าจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้รวดเร็วแค่ไหนและสามารถป้องกันการระบาดซ้ำได้หรือไม่ และมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจะสามารถปกป้องโครงสร้างทางเศรษฐกิจหลักไม่ให้เกิดการล่มสลายและภาวะหนี้เสียจำนวนมากได้หรือไม่ ซึ่งทั้งนี้ จากการประเมินเบื้องต้นคาดว่าประเทศไทย ณ ปัจจุบันจะอยู่ในกลุ่ม A1 ตามภาพที่ 3.3 โดยเป้าหมายของการวางแผนในอนาคต จะต้องตั้งกรอบให้สามารถยับยั้งสถานการณ์ของประเทศไปอยู่ในจุด A4 หรืออย่างน้อย A2 ให้ได้

ภาพที่ 3.3 ฉากทัศน์ผลกระทบของ COVID-19 ต่อเศรษฐกิจ

ที่มา: COVID-19: Briefing Note, Global Health and Crisis response, McKinsey&Company แปลไทยโดย สอวช.

ในการฟื้นฟูสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลจะต้องมีการออกมาตรการที่เหมาะสมในแต่ละระยะ โดยในช่วงระยะการควบคุมการระบาด รัฐบาลได้มีการออกมาตรการต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นมาตรการในการควบคุมการแพร่ระบาด และมาตรการฟื้นฟูเยียวยาทางเศรษฐกิจและสังคม ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ข้างต้น แต่ในการวางแผนระยะยาว จำเป็นต้องมีการวางแผนอนาคตของประเทศประกอบการวางแผนนโยบาย เพื่อให้สามารถออกมาตรการที่สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบ

3.2 ภาพอนาคตของประเทศไทยใน 4 ระยะ

การวิเคราะห์ภาพอนาคตของประเทศไทย ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ระยะ สอดคล้องตามโมเดลการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ 1) ระยะพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของโรค 2) ระยะผ่อนคลายการควบคุมและเริ่มกลับสู่การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม 3) ระยะการฟื้นตัวและปรับตัวภายหลังจากสถานการณ์คลี่คลาย และ 4) ระยะการปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและการปรับตัวของสังคมใหม่ เพื่อให้สามารถมองภาพเป้าหมายของประเทศได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์ในแต่ละระยะนั้น จะมองถึงสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งจากผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 มาตรการภาครัฐที่มีการบังคับใช้ในการควบคุมโรค และพฤติกรรมของประชาชนและผู้ประกอบการที่เปลี่ยนไป ใน 4 ด้านหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการศึกษา

3.2.1 ระยะพยายามควบคุมการแพร่ระบาดของโรค

ในด้านเศรษฐกิจ การปิดเมืองและห้ามประกอบกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคส่งผลให้ประชาชนบางส่วนรายได้ลดลง ผนวกกับสถานการณ์การแพร่ระบาดทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่าใช้จ่าย ธุรกิจที่หยุดกิจการชั่วคราวทำให้ขาดรายได้และต้องเลิกจ้างหรือพักงานพนักงานบางส่วน ส่วนธุรกิจที่ยังเปิดกิจการอยู่ได้ก็พบปัญหารายได้ที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด เกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงินซึ่งอาจส่งผลให้เกิดหนี้เสียและบริษัทล้มละลายจำนวนมาก ธุรกิจบางแห่งที่มีศักยภาพปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานและอาศัยการทำงานที่บ้าน (work from home) มากขึ้น แต่บางธุรกิจที่ประสบปัญหาทางด้านการตลาดจากการลดลงของผู้บริโภค อย่างเช่น ภาคการท่องเที่ยว จำเป็นต้องปิดกิจการชั่วคราว เป็นผลให้รัฐบาลต้องออกมาตรการในการเยียวยาทั้งทางด้านการเงิน และการคลังเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบและป้องกันการล้มละลายของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่ขาดสภาพคล่องไม่ให้ล้มละลาย

ในด้านสังคม กลุ่มเปราะบางต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมาก ประชาชนมีความวิตกไม่กล้าออกจากบ้าน ผนวกกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชน ปัญหาในการสื่อสารและความเข้าใจของประชาชนและปัญหาทางด้านข่าวสารส่งผลให้เกิดการกักตุนสินค้าจำเป็นจำนวนมาก เช่น หน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า แอลกอฮอล์ แต่เมื่อมีการจัดระบบการสื่อสารข้อมูลให้ดีขึ้น ก็สามารถช่วยให้สถานการณ์บางส่วนกลับมาเป็นปกติได้

ในด้านสุขภาพ การเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อลดจำนวนผู้ป่วยลง ไม่ให้เกินศักยภาพของระบบสาธารณสุข และเพิ่มอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อยกระดับศักยภาพรองรับผู้ป่วยในอนาคตที่อาจมีจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ ประชาชนเองก็เริ่มเรียนรู้วิธีการในการป้องกันตัวเองมากขึ้น

ในด้านการศึกษา โรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีการปิดตัวชั่วคราว และเปลี่ยนไปเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์มากขึ้น แต่นักเรียนและนักศึกษาบางกลุ่มยังขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นเช่น คอมพิวเตอร์ หรือในบางพื้นที่ไม่สามารถเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งนี้ การศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำเป็นต้องได้รับการดูแลเพิ่มเติมจากผู้ปกครองซึ่งอาจจะยังไม่มีความพร้อมในการสอนบุตรหลานในช่วงเวลานี้

3.2.2 ระยะผ่อนคลายการควบคุมและเริ่มกลับสู่การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ในด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์การแพร่ระบาดอยู่ในระยะที่สามารถควบคุมได้ ทำให้รัฐบาลผ่อนคลายมาตรการบางอย่างลง ธุรกิจที่มีความเสี่ยงในการแพร่ระบาดต่ำได้รับอนุญาตให้เปิดได้ ยกเว้นส่วนที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่น เช่น สนามกีฬา การจัดคอนเสิร์ต แต่ในส่วนภาคธุรกิจที่กลับมาเปิดกิจการ ก็ยังคงต้องทำธุรกิจในรูปแบบออนไลน์อยู่ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่อ่อนแอเริ่มทยอยปิดกิจการ และในภาพรวมยังคงชะลอการลงทุนเพิ่ม ด้านแรงงานที่ตกงานเริ่มมีการปรับตัวและมีการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพื่อย้ายไปทำงานอื่น หรือกลับไปทำงานในภูมิลำเนาเดิม แต่ภาพรวม ปัญหาการว่างงานยังคงเพิ่มขึ้น กลุ่มเปราะบางมีปัญหาหนักที่สุด ซึ่งส่งผลให้แรงงานที่กลับต่างจังหวัดหันไปพึ่งเศรษฐกิจชุมชนมากขึ้น

ในด้านสังคม ปัญหาคนตกงานและเงินออมที่หมดลงส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมสูงขึ้น มีการประท้วงให้รัฐบาลให้เงินช่วยเหลือเยียวยาสำหรับประชาชนบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงมาตรการรัฐได้ ภาครัฐมีการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยี big data มาใช้ในการกระจายสวัสดิการภาครัฐแต่ยังไม่สามารถทำได้สมบูรณ์ เกิดปัญหาภายในครอบครัวทั้งจากภาวะตกงานและสถานภาพทางการเงินในครัวเรือน ประชาชนกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงเริ่มกลับมาปรับตัวได้ แต่ยังรู้สึกถึงความไม่แน่นอนในอนาคต ในส่วนชุมชนเริ่มมีการออกมาจัดระเบียบดูแลกันเองภายในชุมชนมากขึ้น

ในด้านสุขภาพ ประชาชนโดยรวมมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพในสถานการณ์โควิด-19 ได้ดี อุปกรณ์ทางการแพทย์มีการพัฒนาและจัดหาเตรียมไว้เพียงพอเพื่อรองรับการระบาดซ้ำ ธุรกิจด้านสุขภาพมีการเติบโตสูง แต่ประชาชนยังคงระวังตัวจากการระบาดที่อาจกลับมาเป็นระยะ

ในด้านการศึกษา สถานศึกษาบางแห่งเริ่มกลับมาเปิดการเรียนการสอนภายใต้มาตรการป้องกันที่เข้มงวด แต่ผู้ปกครองบางส่วนยังให้ลูกหลานเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้าน รัฐบาลออกมาตรการช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ให้แก่กลุ่มที่อยู่ห่างไกล และมีการลดค่าใช้จ่ายบริการอินเทอร์เน็ตเพื่อสนับสนุนการเรียนออนไลน์ มหาวิทยาลัยหันมาเปิดหลักสูตรออนไลน์รองรับตลาดที่มีมากขึ้น ภาครัฐมีการจ้างงานนักศึกษาที่จบใหม่และตกงานเพื่อเป็นตลาดรองรับ และมีการให้ทุนการศึกษามากขึ้น

3.2.3 ระยะการฟื้นตัวและปรับตัวภายหลังจากสถานการณ์คลี่คลาย

ในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มมีการกลับมายังประเทศไทยบ้างแต่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เท่ากับก่อนการแพร่ระบาด ธุรกิจส่วนมากเริ่มกลับมาเปิดดำเนินการตามปกติแต่ยังมีการลดค่าใช้จ่ายและชะลอการลงทุน การเปิดชายแดนและการขนส่งระหว่างประเทศทำให้การส่งออกเริ่มกลับมาฟื้นตัว ประเทศไทยเป็นที่ต้องการในฐานะแหล่งอาหารของโลก ในด้านการค้าปลีก ตลาดออนไลน์กลายเป็น new normal

ถึงแม้ร้านค้าจะเริ่มกลับมาเปิดกิจการเป็นส่วนมากแล้วก็ตาม การทำงานที่บ้านเริ่มกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้น จากการที่พนักงานเริ่มมีความคุ้นชินและสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น บริษัทหลายแห่งมีการอนุญาตให้ทำงานที่บ้านได้เป็นเรื่องปกติ ภาครัฐมีการลงทุนเพื่อการสร้างงานขนาดใหญ่รองรับแรงงานตกงานที่ยังมีอยู่จำนวนมาก

ในด้านสังคม ประชาชนส่วนมากเริ่มกลับมาทบทวนคุณค่าของชีวิต หลายคนกลับไปทำงานในภูมิลาเนาเดิมของตน หรือหันไปทำงานที่รักมากขึ้น ผู้คนเริ่มหันมาสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและดูแลสุขภาพตัวเองมากขึ้น ภาครัฐหันไปให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และเกิดนวัตกรรมในระดับชุมชนมากขึ้น

ในด้านสุขภาพ พฤติกรรมการป้องกันโรคระบาดหลายเรื่องการเป็นบรรทัดฐาน (norm) ของสังคม เช่น การล้างมือเป็นประจำ การสวมใส่หน้ากากอนามัย และหันมาบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ โดยคำนึงถึงสุขอนามัยมากขึ้น โรงพยาบาลมีการเตรียมความพร้อมรองรับโรคอุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำ โดยมีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อรองรับโรคระบาด ประเทศไทยมีการพัฒนาและส่งออกวัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์มากขึ้น การพัฒนา tele-medicine ได้รับการยอมรับและมีการใช้งานแพร่หลาย เทคโนโลยีด้านสุขภาพสามารถเข้าถึงประชาชนในชนบทได้มากขึ้น ภาครัฐและเอกชนมีการลงทุนวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพมากขึ้น

ในการศึกษา สถานศึกษากลับมาเปิดการเรียนการสอนโดยมีมาตรการการป้องกันเป็นเรื่องปกติ ผสมผสานการเรียนทั้งทาง online และ offline ส่งผลให้เกิด startup ด้านการเรียนการสอนขึ้นจำนวนมาก มหาวิทยาลัยมีการเปิดหลักสูตรพัฒนาทักษะสำหรับกลุ่มอาชีพมากขึ้น ในขณะที่ นักเรียนและนักศึกษาเริ่มหันไปสนใจการเรียนสาขาใหม่ ๆ ทำให้บางหลักสูตรมีการปิดตัวลง นักศึกษาทั้งที่เรียนอยู่และจบใหม่เข้าไปช่วยพัฒนาชุมชนมากขึ้น เกิดเป็น local startup และ social enterprise จำนวนมาก

3.2.4 ระยะการปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและการปรับตัวของสังคมใหม่

ในด้านเศรษฐกิจ หลายประเทศทั่วโลกหันมาพึ่งพาตนเองมากขึ้น ผลักดันให้เกิด growth engine ใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนจาก global supply chain มาสู่ regional supply chain มากขึ้น ตลาดอสังหาริมทรัพย์หันมามุ่งเน้นลักษณะ mixed-use ที่สามารถใช้งานและอยู่อาศัยไปได้พร้อม ๆ กันมากขึ้น การท่องเที่ยวคุณภาพเจริญเติบโต เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และการท่องเที่ยวเมืองรอง โดยอาศัยเทคโนโลยี virtual tourism เป็นส่วนหนึ่งประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว องค์การภาครัฐกิจปรับตัวเข้มแข็ง มีการทำ lean และ agile organization มากขึ้น และสร้างนวัตกรรมการทำงานใหม่ ๆ สนับสนุนการทำงานที่บ้าน ในด้านตลาดแรงงาน ประชาชนหันไปทำงานในลักษณะอิสระ (freelance) มากขึ้น ภาครัฐพัฒนาระบบประกันแรงงานที่รองรับกลุ่มแรงงานดังกล่าวได้ ประชาชนลดการบริโภคของฟุ่มเฟือย และให้ความสำคัญกับสินค้าและบริการที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชนมีการเติบโตสูงขึ้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลายด้านไปสู่ชนบท และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

ในด้านสังคม ประชาชนตื่นตัวภายหลังการแพร่ระบาดของโรคส่งผลให้ประชาชนตระหนักรู้ด้านการเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ และสุขภาพ มากขึ้น สังคมหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องความไว้วางใจระหว่าง

กัน แต่ความเหลื่อมล้ำกันทางสังคมยังคงมีอยู่บ้าง การรับราชการได้รับความนิยมมากขึ้นจากการที่ประชาชนต้องการความมั่นคงในชีวิตที่มากขึ้น

ในด้านสุขภาพ การพัฒนาวัคซีนโควิด-19 ประสบความสำเร็จ ประชาชนส่วนมากสามารถเข้าถึงวัคซีนได้ มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขมีและวางแผนรองรับโรคอุบัติใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเป็นระบบ ประเทศไทยได้รับการยอมรับเรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่เป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ประชาชนหันมาสนใจสุขภาพมากขึ้นส่งผลให้ wearable device ได้รับความนิยม อัตราของโรคไม่ติดต่อ (Non-Communicable Diseases: NCDs) ลดลง โดยการแพทย์เน้นไปที่การป้องกันมากกว่าการรักษา เกิด startup ด้านสุขภาพจำนวนมาก

ในการศึกษา การแข่งขันการระหว่างมหาวิทยาลัยมีสูงขึ้น เกิดการลดขนาดและแบ่งตลาดกันอย่างชัดเจน หลักสูตรมีการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ online และ offline สถานศึกษาบางแห่งที่ไม่สามารถตอบโจทย์ตลาดใหม่ได้ต้องปิดตัวลง การเรียนการสอนเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น

บทที่ 4

เป้าหมายและประเด็นสำคัญด้าน อววน. เพื่อรองรับการฟื้นฟู และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เนื้อหาที่ปรากฏในบทที่ 4 คณะทำงานได้จากการรวบรวมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้มีการกำหนดเป้าหมายและเสนอประเด็นสำคัญด้าน อววน. ในภาคส่วนที่มีความสำคัญสำหรับประเทศไทย เพื่อรองรับฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ด้านเศรษฐกิจชุมชน

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจของประชากรส่วนใหญ่มีส่วนสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เป้าหมายหลักสำคัญ คือ การสร้างงาน สร้างรายได้ ในระดับชุมชนและพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และรับมือกับวิกฤตครั้งต่อ ๆ ไปได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่และภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน สมาคม สหกรณ์ และภาควิชาการ เช่น สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่วิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

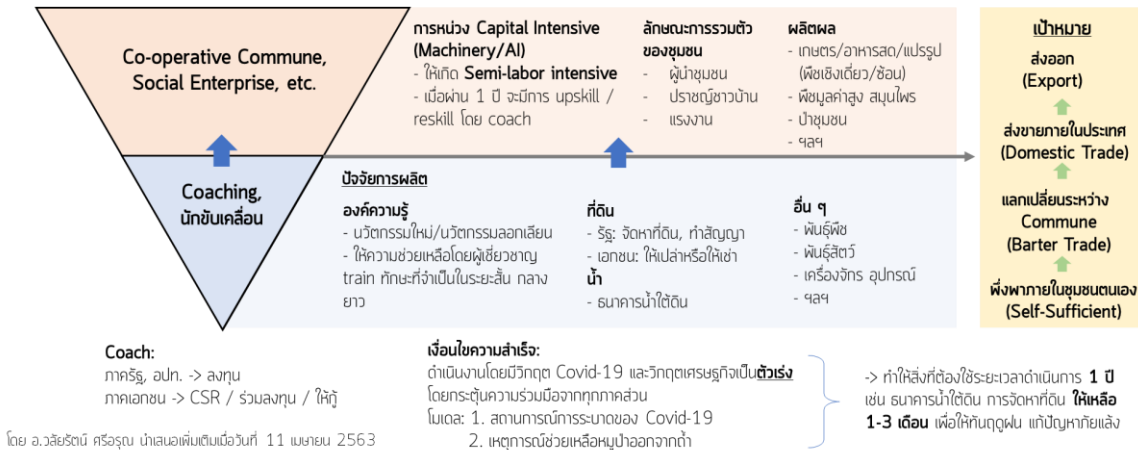
- กลไก Coaching หรือการสนับสนุนพื้นที่ด้วยทรัพยากรต่าง ๆ ตามความต้องการและความเหมาะสม ทั้งนี้ควรเป็นไปเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุดและลดการพึ่งพาจากรัฐลงได้
- Reskill, Upskill, New Skill (RUN Skills) ฝึกอบรมเสริมทักษะแรงงานในชุมชนให้มีความพร้อมในด้านที่จำเป็นหรือด้านที่สนใจ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ การอบรมความรู้ด้านการเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร ฯลฯ
- การส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น สร้างชุมชนให้มีความพร้อมทั้งในแง่โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงการศึกษาและระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพทั่วถึง

ภาพรวมมาตรการด้านเศรษฐกิจชุมชนรายละเอียดตามภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

Scenario: แรงงานจำนวนมากเดินทางกลับชนบทโดยไม่จางรอนรับ เศรษฐกิจฟื้นตัวช้า ผิดเคื่อง ขาด ecosystem ที่จะทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวและเติบโตอย่างยั่งยืน
แนวคิด: เน้นการสร้างงานในชนบทเพื่อเป้าหมาย Distribution โดยใช้โมเดลสร้างผลิตภาพของชุมชนที่มีความสัมพันธ์ (Commune) โดยเน้นวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่ (เช่น ระบบบริหารแบบสหกรณ์ (Co-operative) แบบ Social Enterprise หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในการ) และมีการสนับสนุน (Coaching) จากภาครัฐและภาคเอกชน

4.2 ด้านการเกษตรและอาหาร

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญ คือ การเป็นแหล่งอาหารที่มีความยั่งยืน (sustainability) และมั่นคง (food security) ประกอบด้วย การทำการเกษตรที่ยั่งยืน (sustainable agriculture) การเข้าถึงแหล่งอาหาร (food access) และการมีอาหารที่พอเพียงต่อความต้องการของประชาชน (food availability)

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

2.1) มาตรการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- การใช้เทคโนโลยีการผลิตรองรับการใช้น้ำน้อยหรือทำการเกษตรที่เหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ (zoning by agri-map/big data) เนื่องจากประเทศไทยในขณะนี้ประสบกับปัญหาภัยแล้ง รวมถึงการผลิตพืชเกษตรที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ ทำให้มีผลิตผล (Productivity) ที่ต่ำ ประกอบกับสภาพภัยแล้งที่กำลังทวีความรุนแรง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 24 จังหวัด (ณ วันที่ 10 เมษายน 2563) ส่งผลให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตพืชต่อไปได้โดยการใช้เทคโนโลยีการใช้น้ำน้อย และนวัตกรรมแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร รวมถึงการทำ zoning โดยใช้ข้อมูล agri-map/big data จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

- การพัฒนาการผลิตอาหารตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยการส่งเสริมให้เกิดการผลิตอาหารที่ปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค เช่น Good Manufacturing Practice (GMP), Hazard Analysis and Critical Control Point (HACCP), food hygiene การผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ อาหารมีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น โปรตีนทางเลือก สินค้าออร์แกนิก (organic) อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารฟังก์ชัน เป็นต้น

- Cold storage and logistics ระบบห้องเย็นและการขนส่งที่รวดเร็ว สามารถชะลอการสุก/เน่าเสียของผลผลิตได้ เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นสินค้าที่มีการเน่าเสียได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการเก็บผลผลิตไว้ในสถานที่ที่มีการควบคุมอุณหภูมิอย่างเหมาะสม เพื่อยืดอายุการเก็บรักษาก่อนส่งถึงมือผู้บริโภคต่อไป

- **E-marketing platform** เกษตรกรและธุรกิจรายย่อย-กลาง ต้องปรับรูปแบบการจำหน่ายบน online platform มากขึ้น เพื่อรองรับผลผลิตทั่วไปที่มียอดขายต่ำในช่วงภาวะวิกฤตหรือผลผลิตตามฤดูกาลที่ออกมาจำนวนมาก เช่น พุเรียน มังคุด ลิ้นจี่ มะม่วง เงาะ เป็นต้น การใช้ e-marketing platform จะช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้เพิ่มขึ้นและสามารถเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตใหม่ ๆ ให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น รวมถึงการจัดระบบเพื่อรองรับปัญหาผลผลิตล้นตลาดในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมากในระยะยาว

- **Community food processing program** การแปรรูปสินค้าที่มีความหลากหลายในพื้นที่ เช่น One Tambon Many Product หรือ การเพิ่มมูลค่าสินค้า (value added) และลดการสูญเสีย (loss) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงเกษตรกรที่มีปัญหาด้านการตลาด รายได้ตกต่ำ ควรส่งเสริมให้มีการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าในแต่ละพื้นที่/ท้องถิ่นที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

- **Food e-commerce** สำหรับอาหารในส่วนของปลายน้ำที่ต้องจัดการรูปแบบการจำหน่ายให้ใกล้ชิดผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้บริโภคมีการลดการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ จึงต้องมีรูปแบบการจำหน่ายอาหารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เพิ่มขึ้น เช่น facebook instagram และการสร้างตลาด (Market Place) ของมหาวิทยาลัยและท้องถิ่น รวมถึงบริการส่งอาหาร (food delivery service)

2.2) มาตรการด้านการสนับสนุน SME

การส่งเสริมให้มีการสร้างระบบสหกรณ์และการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริหารจัดการ ตลอดจนการหาตลาด เช่น การรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และผู้ประกอบการนวัตกรรม การทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นต้น

2.3) มาตรการด้านพัฒนาทักษะอาชีพ

- **ด้านการเกษตร** พัฒนาการส่งเสริมทักษะให้กับเกษตรกร ผู้ประกอบการ นักส่งเสริมด้านการเกษตร ฯลฯ เพื่อการทำการเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ที่มีประสิทธิภาพ และแม่นยำ เช่น การพัฒนาทักษะวิศวกรเครื่องจักรกลการเกษตรและอาหาร การพัฒนาทักษะด้านการผสมพันธุ์พืช/สัตว์ (breeder) และระบบการเกษตรแม่นยำ รวมถึงการพัฒนาทักษะบุคคลนอกกระบวนการเกษตรที่จะช่วยให้เกิดการจัดการที่ดีและรวดเร็วขึ้น อาทิ data scientist, digital marketing specialist, cool chain management specialist, web developer, GIS specialist

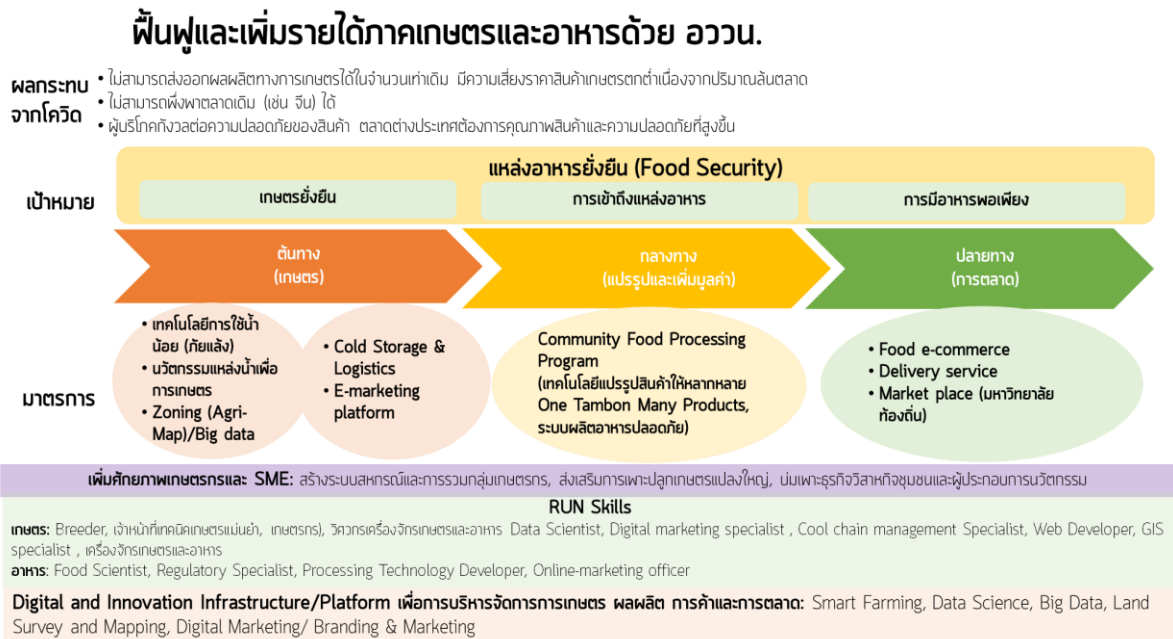
- **ด้านอาหาร** การสนับสนุนและส่งเสริมผู้ผลิตและผู้ประกอบการด้านอาหารตลอดห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่การนำเข้าวัตถุดิบเพื่อการผลิต กระบวนการผลิต ตลอดจนการจำหน่ายออกสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ เช่น food scientist, regulatory specialist, processing technology developer, online-marketing officer

2.4) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ส่งเสริมให้เกษตรกรและภาคธุรกิจสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การทำการเกษตรแบบอัจฉริยะ (smart farming) การสำรวจพื้นที่ (land survey and mapping) การใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (data science) และการสร้างตลาด การสร้างแบรนด์ให้กับสินค้า (digital marketing/branding & marketing)

ภาพรวมมาตรการด้านเกษตรและอาหารรายละเอียดตามภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 การฟื้นฟูและเพิ่มรายได้ภาคเกษตรและอาหารด้วย อววน.

4.3 ด้านการท่องเที่ยว

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญ คือ การเปลี่ยนลักษณะการท่องเที่ยวจากกลุ่มใหญ่เป็นกลุ่มเล็ก และเน้นเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ โดยมุ่งไปสู่การท่องเที่ยว 3 แบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (wellness tourism) การท่องเที่ยวร่วมกับการรักษา (medical tourism) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อาหาร

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

2.1) มาตรการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- ระบบ screening, tracing, tracking, surveillance system (STTS) เพื่อการติดตามนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จะช่วยให้สามารถติดตามกลุ่มเสี่ยงในกรณีพบผู้ติดเชื้อและควบคุมการระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ขอบเขตและวิธีการติดตามต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในแง่ความเป็นส่วนตัวและสิทธิส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวด้วย
- ระบบดูแลนักท่องเที่ยวก่อนการเดินทางเข้าเมือง เช่น ระบบการจองตัวโดยสาร/ที่พัก ระบบการตรวจคนเข้าเมือง หรือแม้กระทั่ง ระบบท่องเที่ยวเสมือนจริง (virtual tour) เพื่อช่วยนักท่องเที่ยวในการวางแผนการเดินทาง
- เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เช่น อาหารเฉพาะกลุ่ม ผลิตภัณฑ์สปาและสมุนไพรมูลค่าสูง และการพัฒนาการแพทย์ทางเลือกต่าง ๆ
- ระบบสำหรับดูแลนักท่องเที่ยวหลังเดินทางกลับประเทศไปแล้ว เช่น ระบบ mobile health

2.2) มาตรการด้านพัฒนาทักษะอาชีพ

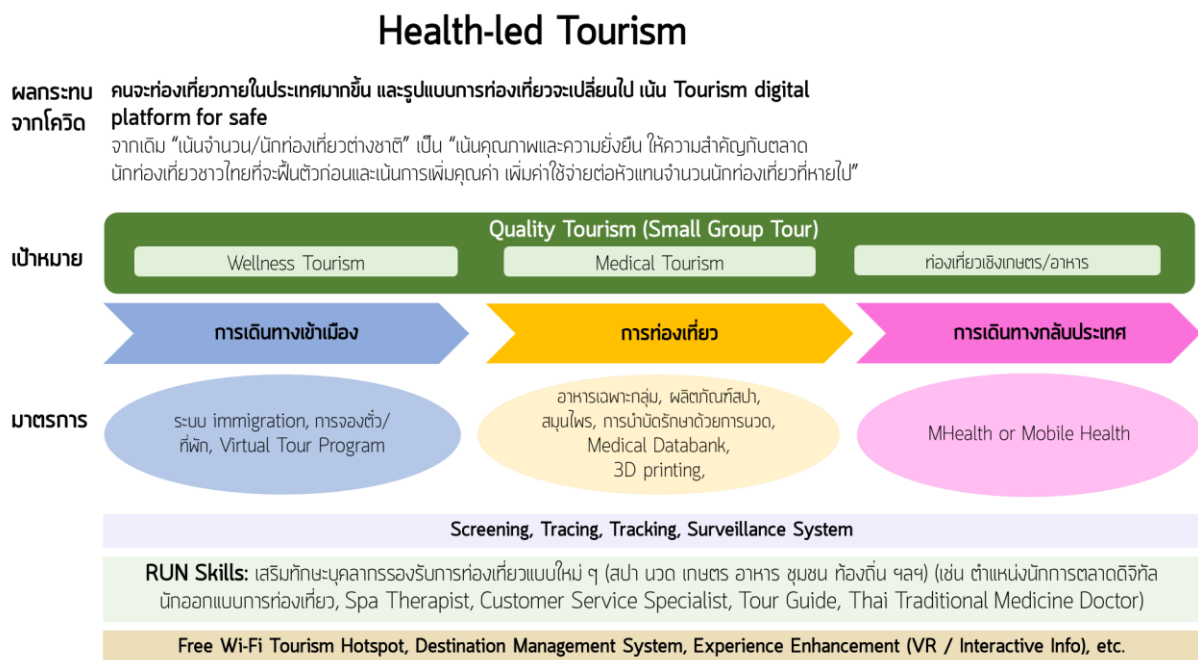
ฝึกอบรมเสริมทักษะบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อรองรับทิศทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ เช่น การอบรมเพื่อเป็นนักการตลาดดิจิทัล นักออกแบบการท่องเที่ยว การฝึกทักษะด้านการให้บริการทางสุขภาพ เช่น spa therapist การแพทย์แผนไทยโบราณ ฯลฯ

2.3) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- Free Wi-Fi tourism hotspot บริการอินเทอร์เน็ตไร้สายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
- Destination management system (DMS) ระบบเชื่อมโยงข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว การเดินทาง เส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้บริการ บริษัททัวร์ และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นแหล่งข้อมูลให้นักท่องเที่ยว
- Experience enhancement การปรับปรุงพัฒนาการให้ข้อมูลตามสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นผ่านการใช้สื่อและอุปกรณ์ดิจิทัล เช่น VR/AR (virtual reality/augmented reality), interactive information การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ฯลฯ

ภาพรวมมาตรการด้านการท่องเที่ยวรายละเอียดตามภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

4.4 ด้านการผลิต

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญคือ ทำให้นิคมอุตสาหกรรม บริษัทและร้านค้าที่เกี่ยวข้องกลับมาเปิดกิจการอีกครั้ง เกิดการดำเนินงานของผู้ผลิตผ่านห่วงโซ่อุปทานเชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

2.1) มาตรการทางภาษี

สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน (investment incentives)

จัดหาสิทธิประโยชน์และโปรแกรมช่วยเหลือผู้ประกอบการระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคในห่วงโซ่อุปทานการผลิตและการค้า เช่น มาตรการพักชำระหนี้ การขยายเวลาชำระหนี้ การลดดอกเบี้ย การปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น

เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (government subsidy)

สนับสนุนบริษัทที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ให้เข้าถึงการได้รับผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากรัฐ ในความช่วยเหลือด้านการเงิน เช่น การให้เงินสนับสนุน การลดหรือละเว้นภาษี การให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าตลาด การเลื่อนเวลาชำระหนี้ และที่ไม่ใช่ด้านการเงิน เช่น ค่าสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือการสนับสนุนทางวิชาการ เป็นต้น

เครดิตภาษีการลงทุน (tax credits)

การให้สิทธิพิเศษทางภาษีโดยให้หักค่าใช้จ่ายทางภาษีสูงพิเศษสำหรับการลงทุน หรือการให้เครดิตภาษีพิเศษสำหรับการลงทุน ซึ่งมีความง่ายในการบริหารจัดการ เช่นเดียวกับมาตรการลดหรือยกเว้นภาษีเงินได้ เพื่อสนับสนุนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา หรือการผลิตด้วยเทคโนโลยีพิเศษ เช่น การผลิตโดยใช้เทคโนโลยีระบบอัตโนมัติ (automation system) การลงทุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมหุ่นยนต์ เซ็นเซอร์ และการเป็น system integrator (SI) สำหรับ SMEs/startups เป็นต้น

2.2) มาตรการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

การถ่ายทอดเทคโนโลยี (technology transfer)

ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ผู้ผลิตขนาดเล็กและขนาดกลางและสตาร์ทอัพ (SMEs/Startup) ใน Tier2 และ 3 ผ่านเครื่องจักร ผู้เชี่ยวชาญ และองค์ความรู้เชิงเทคนิคต่างๆ เพื่อให้ผู้ผลิตมีความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม วัสดุทดแทน

การจัดการโลจิสติกส์อัจฉริยะ (smart logistics)

สนับสนุนการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (supply chain management) โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอัจฉริยะ การวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) รวมถึงการวางแผนการดำเนินการ การควบคุม การไหลเวียน การจัดเก็บวัสดุสินค้า (warehouse) การบริการ และการจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT solution providers) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากแหล่งจุดกำเนิดของวัตถุดิบ จนถึงจุดบริโภคหรือจุดการใช้งาน เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า เป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจเกือบทุกประเภท รวมทั้งเป็นต้นทุนพื้นฐานที่สำคัญซึ่งกระทบต่อต้นทุนรวมของผลิตภัณฑ์และบริการ

แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ (e-commerce)

ส่งเสริมการจัดทำแพลตฟอร์มสำหรับให้บริการลูกค้า เนื่องจากมีข้อได้เปรียบด้านการมีฐานข้อมูลการซื้อของผู้บริโภค ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าสินค้าใดกำลังเป็นที่นิยม แล้วนำมาออกแบบตามความต้องการของลูกค้ามากที่สุด นอกจากนี้เจ้าของแพลตฟอร์มยังมีข้อมูลผู้ผลิตสินค้า ทำให้รู้ว่าผู้ผลิตรายใดผลิตสินค้าได้ในราคาที่ต่ำกว่า แต่คุณภาพใกล้เคียงกับผู้ผลิตรายอื่น และจ้างโรงงานเหล่านั้นผลิตสินค้านี้ของตัวเอง (private brand) ในปริมาณมาก ทำให้ได้สินค้านี้ราคาไม่สูง โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีโรงงานเป็นของตนเอง ส่งผลให้ไม่ต้องเผชิญความเสี่ยงในการแบกรับต้นทุน มีความยืดหยุ่นในการบริหารต้นทุนและเปลี่ยนไปผลิตสินค้าอื่น ๆ ได้สะดวก

ธุรกรรมไร้เงินสด (cashless)

ส่งเสริมให้ร้านค้าและลูกค้าทำธุรกรรมการเงินในรูปแบบดิจิทัล ผ่านบัตรเครดิต บัตรเดบิต รวมไปถึงแอปพลิเคชันมือถือ ที่สะดวกสบาย ใช้งานง่าย และปลอดภัย การทำธุรกรรมดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มยอดขาย และสร้างความโปร่งใสของเงินในระบบ

ระบบติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังสินค้า (screening, tracing, tracking, surveillance system)

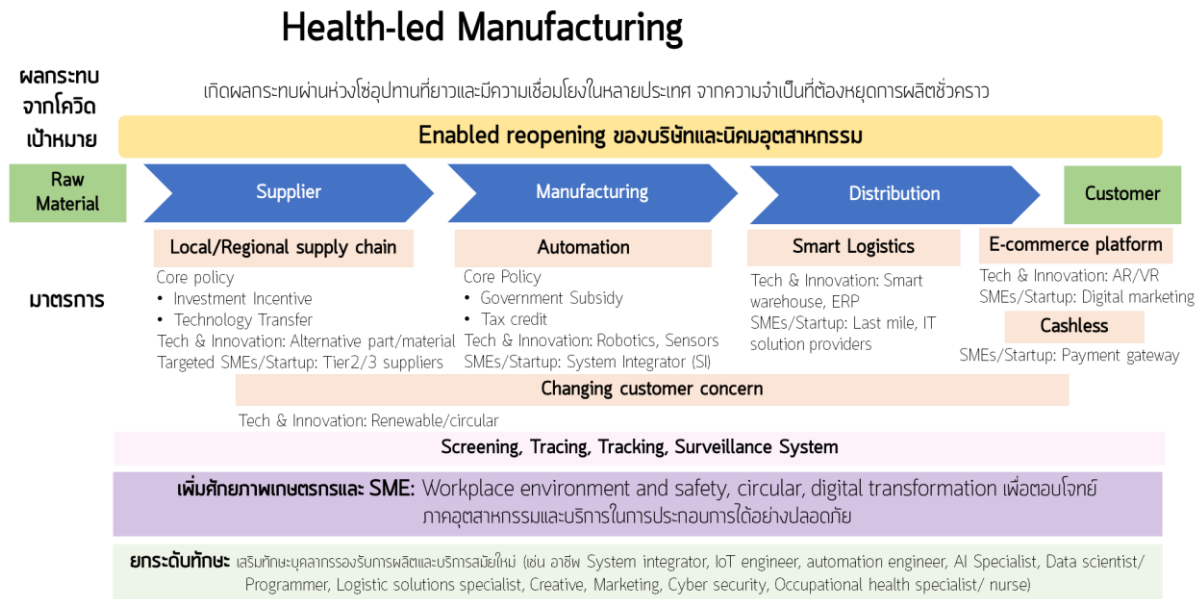
- **ลูกค้า** สามารถติดตามสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านอินเทอร์เน็ต (web application) ทำให้ทราบกระบวนการทำงานทั้งหมดและตรวจสอบสินค้าในแต่ละขั้นตอน และสามารถระบุ ให้มีการแก้ไข หรือเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้
- **ผู้ประกอบการ** สามารถแจ้งผลความคืบหน้าสินค้า ปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าได้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่รวดเร็วและส่งมอบสินค้าได้ตามเวลาที่กำหนด

2.3) มาตรการด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ

- เพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากรในสถานประกอบการ โดยเสริมทักษะด้านการผลิตและบริการสมัยใหม่ เช่น ด้านบูรณาการระบบ (system integrator) ด้านอินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (internet of things) วิศวกรรมอัตโนมัติ (automation engineer)
- การจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการทำงานในอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ เช่น ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Specialist) นักวิทยาศาสตร์ข้อมูลและโปรแกรมเมอร์ (data scientist/programmer) การแก้ปัญหาโลจิสติกส์ (logistic solution specialist) การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ และการตลาด (creative & marketing) ความมั่นคงด้านไซเบอร์ (cyber security) และผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวอนามัย (health specialist) เป็นต้น
- ส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรและ SMEs ปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัล เพื่อขยายขีดความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการที่มีศักยภาพ มีมาตรฐานสากล

ภาพรวมมาตรการด้านการผลิตและการค้ารายละเอียดตามภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 การพัฒนาการผลิตและการค้าปลีก

4.5 ด้านการบริการ

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญ คือ การให้การสนับสนุนแก่ธุรกิจและประชาชนรองรับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่จะขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัล โดยธุรกิจภาคบริการด้านโทรคมนาคมและการบริการความรู้ทางธุรกิจจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างดังกล่าว

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

2.1) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม

เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล และการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมทางดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมเป็นสิ่งจำเป็น ในปัจจุบันโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ และมีค่าบริการสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของประชาชนบางกลุ่ม ดังนั้นการขยายการโครงข่ายโทรคมนาคมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีราคาเหมาะสมสำหรับชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

นอกจากนี้ชุมชนห่างไกลยังไม่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์สื่อสาร การขยายโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียวจะทำให้ไม่สามารถใช้เครือข่ายได้เต็มประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีอุปกรณ์รับการสื่อสารที่เหมาะสมด้วย รวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์ราคาถูกสำหรับประชาชนก็เป็นเรื่องจำเป็นเช่นกัน

2.2) มาตรการด้านส่งเสริม Digital Literacy and Applications

การพัฒนาความสามารถในการใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัลขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับเปลี่ยนเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาความสามารถในระดับชุมชนและในระดับของผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางด้วย สำหรับการสร้างความสามารถในการระดับชุมชนนั้น มีความท้าทายในประเด็นของความครอบคลุม ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครือข่ายของผู้ให้ความรู้ คือ

มหาวิทยาลัย โรงเรียน และการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อให้เป็นผู้กระจายความรู้ในการใช้ระบบดิจิทัลพื้นฐานให้กับชาวบ้านได้ ความสามารถด้านดิจิทัลนี้จะเป็นประโยชน์ในหลายด้านทั้งการศึกษา การเข้าถึงระบบตลาดเงินทุน และอื่นๆอีกมาก

ในระดับผู้ประกอบการนั้น ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัลเป็นความสามารถสำคัญในการปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงในสังคมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โดยอาจใช้ระบบการเชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการคำปรึกษาธุรกิจดิจิทัลเข้ากับผู้ประกอบการ ทั้งนี้ การพัฒนาความสามารถนี้จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัว และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ

2.3) มาตรการด้านเทคโนโลยีเพื่อรองรับธุรกิจบริการรูปแบบใหม่

ในระยะยาวการปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิถีชีวิตในสังคม จะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริการที่ต่างออกไป โดยเฉพาะการบริการที่ต้องมีการสัมผัสหรือใกล้ชิดระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การให้บริการแบบ delivery การให้บริการผ่านออนไลน์ การรวมศูนย์กิจกรรมการผลิตในร้านอาหาร เป็นต้น เพื่อสนับสนุนภาคบริการในการเปลี่ยนแปลงนี้ เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นไปได้ของธุรกิจบริการรูปแบบใหม่ โดยมีความท้าทายหลักคือ การปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบใหม่ที่เหมาะสมตรงความต้องการของผู้บริโภค ผู้ประกอบการบางส่วนจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือด้านความเชี่ยวชาญในการมองหารูปแบบธุรกิจใหม่ การวิเคราะห์และมองแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้จำเป็นต้องมีบุคลากรทักษะสูงหรือธุรกิจการให้บริการด้านเทคโนโลยีร่วมดำเนินการด้วย ลักษณะการทำงานร่วมกันอาจเกิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง และ/หรือร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ในการพัฒนารูปแบบทางธุรกิจบริการและรวมถึงความสามารถในการให้บริการของผู้ให้บริการเทคโนโลยีด้วย

4.6 ด้านการศึกษา

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญ คือ ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการศึกษาและการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาให้ก้าวเข้าสู่ความเป็น new normal schools สามารถจัดการศึกษาและการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งจะทำให้นักเรียน นักศึกษา หรือผู้เรียนทุกช่วงวัยสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา (lifelong learning – anyone, anytime, anywhere) แม้ในภาวะวิกฤต

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยมาตรการที่จำเป็นสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

2.1) สถานศึกษา

- การพัฒนานวัตกรรมและระบบบริหารจัดการอาคารสถานที่ การจัดการเรียนกลุ่มเล็กในสถานศึกษา เพื่อทำให้ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถรักษาระยะห่างทางสังคม และลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคในสถานศึกษา
- การพัฒนาและใช้โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่จำเป็นต่อการยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคในสถานศึกษา เช่น การใช้ฉากกั้นระหว่างโต๊ะเรียน การจัด

สภาพแวดล้อมในพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการเรียนรู้ การปรับปรุงระบบระบายอากาศ (air ventilation) ภายในห้องเรียน เป็นต้น

- การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อรองรับการเรียนรู้ผ่านสื่อผสมผสาน (hybrid learning/ blended learning) เช่น การใช้การเรียนรู้ออนไลน์ร่วมกับการเรียนรู้ผ่านสัญญาณวิทยุ หรือโทรทัศน์ และการพบปะกับครูผู้สอน โดยตรง เป็นต้น

2.2) โรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา

- การยกระดับทักษะและความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล (basic digital literacy) เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน และพัฒนาสื่อการสอน เพื่อทดแทนหรือเสริมการเรียนรู้ในระบบปกติได้ รวมถึงเพื่อให้บุคลากรสนับสนุนมีทักษะด้านดิจิทัลเพียงพอต่อการสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษา
- การพัฒนาทักษะการสอนและเนื้อหาการสอนที่เหมาะสม (compatible) กับการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน (Interactive digital pedagogy and content)
- ให้ความรู้ด้าน health education กับครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3) นักเรียน ผู้ปกครอง

- การยกระดับทักษะและความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล (Basic digital literacy) ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การยกระดับทักษะดิจิทัลและการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถดูแลการเรียนรู้ของนักเรียนได้หากจำเป็นต้องเรียนจากที่บ้าน
- การสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนทางไกลให้แก่ผู้เรียน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน ซิมการ์ดสำหรับเข้าถึงอินเทอร์เน็ต โดยการอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออุปกรณ์ หรือจัดหาอุปกรณ์ให้นักเรียนสามารถยืมเรียนได้

3) ปัจจัยสนับสนุนรองรับการขับเคลื่อนมาตรการตามข้อ 2)

3.1) การยกระดับทักษะและความรู้ ให้กับบุคลากรที่อยู่ในภาคการศึกษาที่มีส่วนสำคัญต่อการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้ โดยตำแหน่งงานที่สำคัญของการศึกษาที่ควรได้รับการยกระดับทักษะและความรู้ เช่น ครูผู้สอนหรือ trainer ด้านดิจิทัล นักพัฒนาสื่อออนไลน์ นักพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ นักพัฒนาสื่ออนิเมชันสำหรับการเรียนรู้ ครูผู้สอนทุกวิชาที่จำเป็นต้องใช้สื่อดิจิทัลในการสอน เจ้าหน้าที่ของศูนย์ดูแลเด็กเล็ก รวมถึงการพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถทำหน้าที่คัดกรองและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคได้

3.2) การสนับสนุนให้ SMEs พัฒนานวัตกรรมสำหรับใช้ในสถานศึกษาที่กลับมาเปิดการเรียนการสอน เช่น

- นวัตกรรมสำหรับตรวจคัดกรอง การสืบเสาะ และการติดตาม (surveillance system) ผู้ติดเชื้อหรือมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อในสถานศึกษา
- นวัตกรรมสื่อการสอนที่ใช้ทดแทนหรือเสริมการเรียนรู้ปฏิบัติการ เช่น ชุด learning kit สื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยี virtual reality, augmented reality หรือ mixed reality เป็นต้น

3.3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ระยะไกล เช่น การติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางที่บรรจุบทเรียนออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายและทันสมัย เป็นต้น

ภาพรวมมาตรการด้านการศึกษารายละเอียดตามภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 การปฏิรูปการศึกษารองรับการเรียนทุกที่ทุกเวลา

4.7 ด้านการสาธารณสุข

1) เป้าหมายการฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม

เป้าหมายสำคัญ คือ เน้นการเข้าถึงบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างครอบคลุมและทั่วถึง (inclusive and effective healthcare service) ทั้งการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ โครงการยุวชนสร้างชาติ โดยการเร่งพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข (แพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ เภสัชศาสตร์) ชั้นปีสุดท้ายให้มีความพร้อมและสามารถลงปฏิบัติงานจริงได้ รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านสาธารณสุขแก่อาสาสมัคร (อสม.) ให้สามารถดูแลประชาชนทั่วทุกภูมิภาค 77 จังหวัดได้อย่างทั่วถึง โดยมีอุปกรณ์ทางการแพทย์ ได้แก่ หน้ากากอนามัย PPE ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานสากล อุปกรณ์เครื่องช่วยหายใจ เป็น

ต้น รวมไปถึงสถานที่รองรับผู้ป่วยติดเชื้อที่เพิ่มจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ โรงพยาบาลสนาม negative pressure room แคมป์ เพื่อแยกตัวผู้ป่วยที่ติดเชื้อและใช้เพื่อทำการรักษา

2) มาตรการ/ประเด็นด้าน อววน. ที่สำคัญ

2.1) มาตรการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- การตามรอย ติดตามและตรวจหาเชื้อเชิงรุก (strategic tracking, tracing and testing) จำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ให้มีใช้ในประเทศ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศ อาทิเช่น Real Time Polymerase Chain Reaction (RT-PCR) , Loop-mediated Isothermal Amplification (LAMP), Rapid test, Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA) และการตรวจหาเชื้อแบบ drive-through testing รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ขึ้นใช้เองให้เพียงพอ ได้แก่ หน้ากากอนามัย N-95 หน้ากากป้องกันเชื้อโรคแบบคลุมศีรษะ (powered air-purify respirator) เป็นต้น
- การวินิจฉัย สอบสวนโรคและรักษา (diagnosing and recovery) การวิจัยและพัฒนาการรักษาโรคอุบัติใหม่ที่ผ่านการทดลองในมนุษย์และได้รับการรองรับตามมาตรฐานสากล รวมทั้ง จำเป็นต้องพัฒนาอุปกรณ์ที่ต้องใช้ ได้แก่ ชุดกาวน์แบบคลุมทั้งตัว (surgical gown and cover all) เครื่องช่วยหายใจ ห้องหรือเต็นท์แบบ negative pressure เพื่อใช้ในการแยกตัวและทำการรักษาผู้ป่วย
- การป้องกันและเตรียมการรับมือต่อการแพร่ระบาดของโรคอุบัติซ้ำและโรคอุบัติใหม่ในอนาคต (pandemic prevention) การพัฒนาวัคซีนที่พร้อมใช้งาน การวิจัยและพัฒนาด้านพันธุกรรมของคน สัตว์และเชื้อไวรัส

2.2) มาตรการด้านการสนับสนุน SME

การช่วยเหลือให้ผู้ประกอบการ SME ให้กลับมามีรายได้และเกิดการจ้างงาน โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อฟื้นฟูกิจการ ผ่านกลไกการทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย หรือบริษัทขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและสร้างขีดความสามารถให้กับผู้ประกอบการ SME ผ่านโจทย์ความต้องการระบบการแพทย์และสาธารณสุข ได้แก่ ระบบตรวจติดตามและเฝ้าระวัง ชิ้นส่วนของอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ เป็นต้น

2.3) มาตรการด้านพัฒนาทักษะอาชีพ

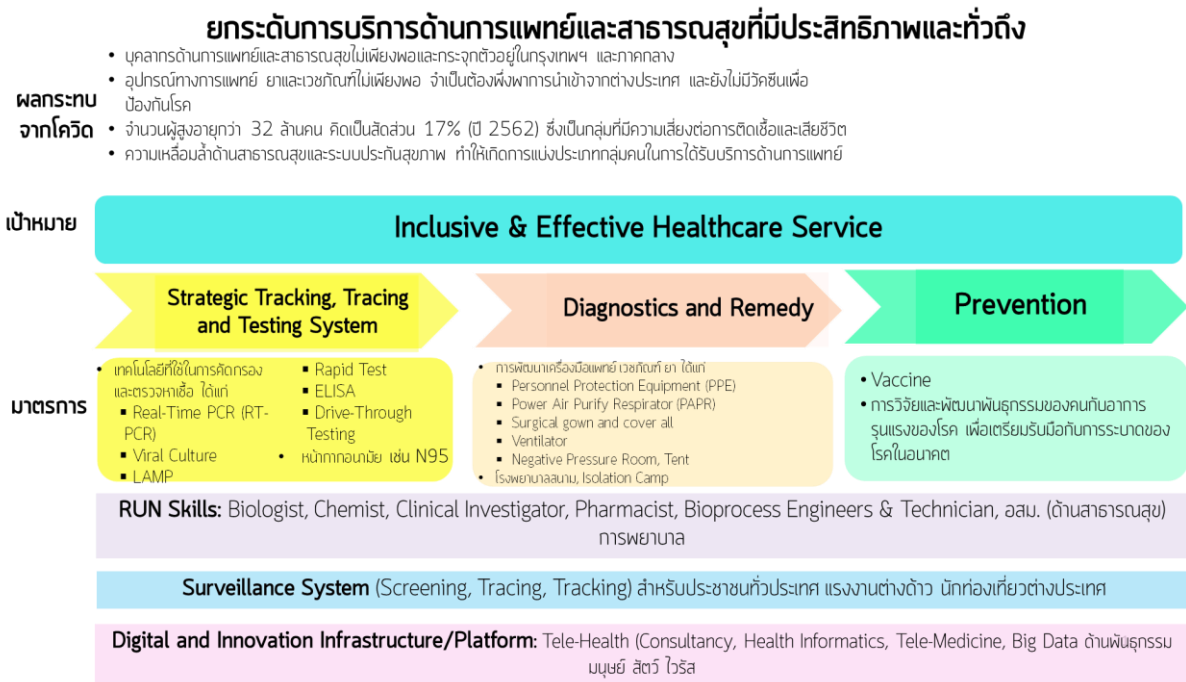
การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นให้แก่บุคลากรทางการแพทย์เพื่อให้พร้อมปฏิบัติหน้าที่สถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักชีววิทยา นักเคมี เกสซ์กร clinical investigator, bioprocess engineers and technicians, bio-medical engineer เป็นต้น รวมไปถึงอาสาสมัครด้านสาธารณสุข (อสม.) ในชุมชนต่าง ๆ

3) มาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาระบบการรักษาทางไกล (tele-health and tele-medicine) เพื่อให้คำปรึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วย การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านการแพทย์ (medical knowledge management) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสุขภาพประชาชนทั้งประเทศ การพัฒนา big data ด้านพันธุศาสตร์ของคน สัตว์ และไวรัส เพื่อเตรียมรับมือกับโรคอุบัติซ้ำและโรคอุบัติใหม่ในอนาคต

ภาพรวมมาตรการด้านสาธารณสุขรายละเอียดตามภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 การยกระดับการบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและทั่วถึง

บทที่ 5

ข้อเสนอแผนงานการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและ ผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด -19

คณะทำงานได้จัดทำข้อเสนอแผนงานการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด -19 ตามความเห็นของที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความเห็นว่า แผนงานดังกล่าวเป็นแผนงานสำคัญ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับฟื้นฟูและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สำหรับรายละเอียดข้อเสนอแผนงานการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด -19 สรุปได้ดังนี้

5.1 เหตุผลและความจำเป็น

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั่วโลก สำหรับเศรษฐกิจภายในประเทศมีการคาดการณ์ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) จะหดตัวร้อยละ 4.5-7.5 การท่องเที่ยวและการส่งออกจะได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุด และส่งผลทำให้เกิดการว่างงานประมาณ 6-7 ล้านคน แรงงานส่วนหนึ่งย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาบ้านเกิด โดยประมาณการ 3-5 ล้านคน และต้องประสบกับปัญหาภัยแล้งไม่สามารถทำการเกษตรได้ อีกส่วนหนึ่งที่ยังตกค้างอยู่ในเมืองและไม่มีรายได้เลี้ยงชีพ สร้างให้เกิดปัญหาความยากจนและปัญหาอาชญากรรมตามมาได้ การสร้าง “เศรษฐกิจชุมชน (Local Economy)” เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการจ้างงานทั้งในชุมชนเมืองและชนบทได้ โดยหลักการสำคัญของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนคือ การพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่นและพึ่งพากันเองในชุมชนก่อนที่จะแลกเปลี่ยนกันระหว่างชุมชน เช่น การสร้างและพัฒนาสินค้าเพื่อขายภายในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงก่อนขยายไปตลาดภูมิภาค ตลาดในประเทศ และก่อนจะส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ

การจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนจำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมและปัจจัยการผลิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย หน่วยงานรัฐ หน่วยงานท้องถิ่น และผู้ประกอบการ เป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้โดยทำหน้าที่เป็นโค้ช (Coach) ถ่ายทอดองค์ความรู้และความสามารถในการพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน เพื่อให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพของคนในชุมชน สร้างงาน สร้างรายได้ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากเดิม

คณะทำงานฯ จึงได้จัดทำแผนงานการสร้างงานและรายได้รองรับคนตกงานและผู้ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ซึ่งเป็นแผนงานที่มุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาคนว่างงาน และช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ โดยนำศักยภาพที่มีอยู่ด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) มาใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ของชุมชน โดยอาศัยกลไกการดำเนินงาน

ร่วมกันกับคนในชุมชนเพื่อสร้าง พัฒนา ถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมถึงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเกิดสมดุลของการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท

5.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้กลุ่มคนว่างงาน ให้สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ทั้งในเมืองและในชนบท จำนวน 10,000 ชุมชน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน แหล่งน้ำเกษตร และช่วยถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาให้เกิดชุมชนนวัตกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่อุปสงค์ (Value Chain) สร้างอุตสาหกรรมระดับพื้นที่ เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวชุมชน ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน (OTOP) เป็นต้น
- เพื่อสร้างให้เกิดทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพสำหรับกลุ่มคนว่างงานทั้งในชุมชนเมืองและชนบท โดยการฟื้นฟูสมรรถนะและเสริมสร้างทักษะความรู้ใหม่เพื่อการประกอบอาชีพ (Reskill Upskill และ New skill) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ Care giver, เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในโรงงาน (จป.) ผู้ประกอบการใหม่ และ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในพื้นที่ รวมถึงนักศึกษาจบใหม่ จำนวน 1,000,000 คน
- เพื่อช่วยเหลือให้ SME กลับมามีรายได้ และเกิดการจ้างงาน โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อฟื้นฟูกิจการ โดยได้รับการสนับสนุนทุนจากภาครัฐจำนวน 5,000 ราย ผ่านกลไกการทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย หรือบริษัทขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีและสร้างขีดความสามารถให้กับ SME

5.3 แนวทางการดำเนินงาน

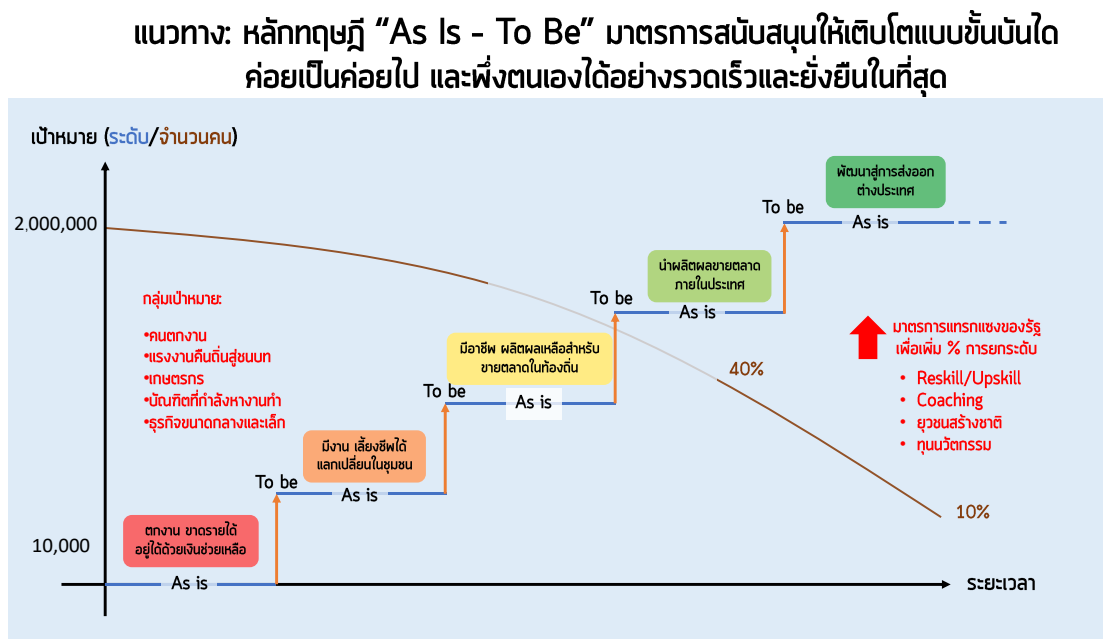
การสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีหลักการสำคัญคือการมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน และให้ชุมชนเป็นตัวตั้งต้นของการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การผลิต การบริโภค การจำหน่าย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และใช้ทุนที่เป็นทรัพยากรของชุมชนเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถฟื้นตัวได้จากสถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ต้องแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ประสบภัยแล้ง เช่น โครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เป็นต้น และส่วนของ SME ในพื้นที่และชุมชนต่าง ๆ ที่ต้องเร่งสร้างศักยภาพให้ฟื้นตัวกลับมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วจากสถานการณ์โควิด โดยประกอบด้วย 3 แพลตฟอร์ม ดังนี้

1) แพลตฟอร์มการสร้างงานในชุมชน : ปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนในระบบเศรษฐกิจคือปัญหาคนว่างงานทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ในชุมชนชนบทมีวิกฤตซ้ำซ้อนคือ ปัญหาภัยแล้ง ทำให้เมื่อคนว่างงานกลับภูมิลำเนาเดิมก็ไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ หน่วยงานภาครัฐที่มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจึงต้องเร่งแก้ไขปัญหานี้โดยด่วน นอกจากนี้ การสร้างให้คนว่างงานในชนบทมีงานทำ สร้างรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ต้องดำเนินควบคู่กันไปด้วย โดยภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ และสถาบันการอุดมศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยชุมชนพัฒนาสินค้านวัตกรรมในชุมชนโดยการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าช่วยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่อุปสงค์ (Value Chain) และสร้างอุตสาหกรรมระดับพื้นที่ เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวชุมชน ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน (OTOP) เป็นต้น

2) แพลตฟอร์มการพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็น (Reskill Upskill และ New skill): เพื่อรองรับการกลับมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเปิดโรงงานในภาคการผลิต รวมถึงภาคบริการ แรงงานต้องปรับตัวโดยต้องมีความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ สถาบันอุดมศึกษาจำทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการจัดหลักสูตร Reskill Upskill และ New skill ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ Care giver, เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในโรงงาน (จป.) ผู้ประกอบการใหม่ และ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในพื้นที่ รวมถึง นักศึกษาจบใหม่ เพื่อให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้กลับคืนมาทั้งในชุมชนเมืองและชนบท

3) แพลตฟอร์มสนับสนุน SME สร้างนวัตกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ : SMEs จำเป็นจะต้องปรับตัวเพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจในรูปแบบใหม่ ทั้งในเชิงโครงสร้างและการมีนวัตกรรมเข้ามาช่วยทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ รวมถึง การพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับตรวจคัดกรอง ตรวจสอบ ติดตาม และเฝ้าสังเกต เพื่อเป็นเครื่องมือรองรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากโรคระบาดทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยความรู้จากสถาบันวิจัยและสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน และพัฒนาต่อยอด โดย SME จะได้รับความช่วยเหลือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

ภาพที่ 5.1 แนวทางการสนับสนุนให้เติบโตแบบยั่งยืน

2

5.4 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มคนว่างงานในชุมชนเมืองและชนบท และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

5.5 พื้นที่ดำเนินการ

ทุกจังหวัดทั่วประเทศ

5.6 แพลตฟอร์ม กิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย	แพลตฟอร์ม/กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลาดำเนินการ
1) การสร้างงานเพื่อแก้ปัญหาคนว่างงานในชุมชน เป้าหมาย: 10,000 ชุมชนนวัตกรรม	แพลตฟอร์มที่ 1: ยวชนสร้างชาติ & Cooperative Commune Coaching ● การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงชีพของคนในชุมชน เช่น นวัตกรรมแหล่งน้ำชุมชน (น้ำเพื่อการเกษตร และน้ำกินน้ำใช้) ● สร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ ● การพัฒนาสินค้านวัตกรรมในชุมชน การสร้างผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้า OTOP ● การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เช่น แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวในชุมชน ● การดำเนินธุรกิจในพื้นที่ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (Social Enterprise)	- ดำเนินการโดยการสร้าง Platform ยวชนสร้างชาติ และ Cooperative Commune Coaching ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐที่มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ และสถาบันการอุดมศึกษา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน - แก้ไขปัญหาคนว่างงานและวิกฤตซ้ำซ้อน (ปัญหายั่งยืน) โดยหน่วยงานภาครัฐที่มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเข้าไปดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการเลี้ยงชีพ เช่น นวัตกรรมแหล่งน้ำชุมชน (น้ำเพื่อการเกษตร และน้ำกินน้ำใช้) - ภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ และสถาบันการอุดมศึกษามีส่วนร่วมในการช่วยชุมชนพัฒนาสินค้านวัตกรรมในชุมชน โดยการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้าช่วยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่อุปสงค์ (Value Chain) และสร้างอุตสาหกรรมระดับพื้นที่ เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวชุมชน ผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน (OTOP) เป็นต้น	6-12 เดือน
2) การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นสำหรับคนว่างงานให้สามารถกลับไปมีงานทำได้ (Reskill Upskill and New skill) เป้าหมาย: ● Care giver 200,000 คน	แพลตฟอร์มที่ 2: Reskill/ Upskill/ New skill (RUN) ● การให้ความรู้ในทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในช่วงของการปรับตัวเพื่อรองรับการกลับมาเปิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรม เช่น การสร้าง Care giver เพื่อเข้าช่วยเพิ่มทักษะด้าน	- สถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชน ในสังกัด อว. ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการจัดหลักสูตร Reskill Upskill และ New skill ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ Care giver, เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในโรงงาน (จป.) ผู้ประกอบการใหม่ และ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ใน	12-18 เดือน

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย	แพลตฟอร์ม/กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลาดำเนินการ
• เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) 100,000 คน • Smart farmer 200,000 คน • นักศึกษาจบใหม่มีงานทำ 300,000 คน • ผู้ประกอบการใหม่ และ SME 200,000 คน	สุขภาพในชุมชน โรงเรียน และสถานประกอบการ ท้องเที่ยวในพื้นที่ • สร้างเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) ในโรงงาน ป้องกันและเฝ้าระวังการระบาดของโควิด • ให้ความรู้และทักษะอาชีพแก่อาสาสมัครเกษตร หมู่บ้าน และเกษตรกรที่สนใจ • หลักสูตรระยะสั้นสำหรับนักศึกษาจบใหม่หรือที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาที่ต้องการทักษะเฉพาะทางเพื่อประกอบอาชีพ • สร้างผู้ประกอบการ/SME ในพื้นที่ ให้มีความรู้ และทักษะด้านบริหารจัดการธุรกิจ e-commerce หรือความรู้ด้านอื่นที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูหรือปรับโครงสร้างทางธุรกิจ	พื้นที่ รวมถึง นักศึกษาจบใหม่ เพื่อให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้ กลับคืนมาทั้งในชุมชนเมืองและชนบท - สร้าง Care giver และ จป. โดยการสร้างหลักสูตรให้ความรู้และทักษะ ด้านสุขภาพและความปลอดภัย เพื่อให้นำไปใช้ได้ถูกต้องในพื้นที่และ กระจายความรู้ไปยังชุมชน เพื่อการป้องกันการแพร่ระบาด การตรวจสอบ คัดกรอง การติดตาม ให้คนในชุมชนมีความปลอดภัยที่มีมาตรฐานและ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น - ให้ความรู้กับอาสาสมัครเกษตรกรเพิ่มทักษะการเป็น smart farmer การ ปรับปรุงพื้นที่การเกษตร แปลงเกษตรด้วยการนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ - ให้ความรู้กับนักศึกษาจบใหม่ที่ต้องการทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นสำหรับ การประกอบอาชีพ - สร้าง SME ในพื้นที่ให้มีความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ การบริหารจัดการธุรกิจ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้ต่อไป อย่างยั่งยืน	
3) การสนับสนุน SME สร้าง นวัตกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ	แพลตฟอร์มที่ 3: ทุนอุดหนุนธุรกิจขนาดกลางและ เล็ก สร้างนวัตกรรม และยกระดับเทคโนโลยี โดย STTR (Small Business Technology Transfer Research and Innovation) • การสนับสนุนทุนให้แก่ SME (grant) เพื่อสร้าง ระบบเฝ้าระวัง (Surveillance system) ระบบ	- ดำเนินการสนับสนุนทุนเพื่อสร้างนวัตกรรมผ่าน กระทรวง อว. โดยหน่วย บริหารจัดการทุนและหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ บพพ., บพข., บพค., สนช., สวทช., วว., อุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค, สถาบันเทคโนโลยีเฉพาะทาง³⁷	12-24 เดือน

³⁷ บพพ. : หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่

บพข. : หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

บพค. : หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม

สนช. : สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย	แพลตฟอร์ม/กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	ระยะเวลาดำเนินการ
เป้าหมาย: SME ได้รับการสนับสนุนทุนจากภาครัฐจำนวน 5,000 ราย	ติดตาม และตรวจสอบ (Tracking and Tracing) และระบบตรวจคัดกรอง (Screening) การอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและนวัตกรรม การเข้าถึงทรัพยากรบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างนวัตกรรมฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ SME	- โดยให้การสนับสนุนทุนตรงไปยัง SME เป็นแบบให้เปล่า 100% โดยไม่ต้องใช้คืน เป็นการให้ก่อนแบบ disbursement - มีเงื่อนไขให้ SME ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา สถาบันวิจัย ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ SME เอง - ค่าใช้จ่ายรวมถึงค่าบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาจากสถาบันวิจัยและสถาบันอุดมศึกษา และรวมถึงค่าใช้จ่ายในการซื้อเทคโนโลยีเพื่อนำมาต่อยอดนวัตกรรมด้วย - หน่วยงานในสังกัด อว. จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ให้กับ SME เช่น การขึ้นทะเบียนนวัตกรรม การขึ้นทะเบียนรับรองมาตรฐาน เป็นต้น	

5.7 งบประมาณรวม 18,000 ล้านบาท

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ (ล้านบาท)			
		Q3/63	Q4/63	Q1/64	Q2/64
1) การสร้างงานเพื่อแก้ปัญหาคนว่างงานในชุมชน จำนวน 10,000 ชุมชน (งบประมาณรวม 5,000 ล้านบาท)					
● การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงชีพของคนในชุมชน เช่น นวัตกรรมแหล่งน้ำชุมชน (น้ำเพื่อการเกษตร และน้ำกินน้ำใช้)	- การบริหารจัดการน้ำ การสร้างนวัตกรรมแหล่งน้ำชุมชน - การนำความรู้ด้านนวัตกรรมเข้าไปช่วยเหลือชุมชน การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่	1,250	1,250	1,250	1,250

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ (ล้านบาท)			
		Q3/63	Q4/63	Q1/64	Q2/64
- สร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาเกษตรกรรมในพื้นที่ - การพัฒนาสินค้านวัตกรรมในชุมชน การสร้างผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น สินค้าเกษตรอินทรีย์ สินค้า OTOP - การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เช่น แพลตฟอร์มการท่องเที่ยวในชุมชน - การดำเนินธุรกิจในพื้นที่ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน (Social Enterprise)	- การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างแพลตฟอร์มเพื่อใช้ประโยชน์ในข้อมูลร่วมกันของแต่ละชุมชน เพื่อการเกษตรและการท่องเที่ยว - การสร้างแพลตฟอร์มธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน - จำนวนชุมชนที่ได้รับการพัฒนารวมทั้งสิ้น 10,000 ชุมชน				
2) การพัฒนาทักษะอาชีพที่จำเป็นสำหรับคนว่างงานให้สามารถกลับไปมีงานทำได้ (Reskill Upskill and New skill) จำนวน 1,000,000 คน (งบประมาณรวม 8,000 ล้านบาท)					
การให้ความรู้ในทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในช่วงของการปรับตัวเพื่อรองรับการกลับมาเปิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคอุตสาหกรรม เช่น การสร้าง Care giver เพื่อเข้าช่วยเพิ่มทักษะด้านสุขภาพในชุมชน โรงเรียน และสถานประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่	การจัดทำหลักสูตรต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเป้าหมาย เช่น หลักสูตรสำหรับอาสาสมัครหมู่บ้านเพื่อการรักษาความปลอดภัยและสุขภาพของชุมชน (Care giver) หลักสูตรสำหรับ จป. ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมในการป้องกันและเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบโรคระบาดในพื้นที่	2,000	2,000	2,000	2,000

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ (ล้านบาท)			
		Q3/63	Q4/63	Q1/64	Q2/64
• สร้างเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย (จป.) ในโรงงาน ป้องกันและเฝ้าระวังการระบาดของโควิด การพัฒนา trainer รองรับกิจกรรม RUN • ให้ความรู้และทักษะอาชีพแก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และเกษตรกรที่สนใจ • หลักสูตรระยะสั้นสำหรับนักศึกษาจบใหม่หรือที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาที่ต้องการทักษะเฉพาะทางเพื่อประกอบอาชีพ • สร้างผู้ประกอบการ/SME ในพื้นที่ ให้ความรู้และทักษะด้านบริหารจัดการธุรกิจ และ e-commerce หรือความรู้ด้านอื่นที่จำเป็นต่อการฟื้นฟูหรือปรับโครงสร้างทางธุรกิจ	- การสร้างแพลตฟอร์มกระจายความรู้ไปยังชุมชนอย่างทั่วถึง - การฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับกลุ่มเป้าหมาย - หลักสูตรที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาจบใหม่ให้มีทักษะเฉพาะทางเพื่อประกอบอาชีพ - ให้ความรู้ด้าน e commerce และด้านการบริหารธุรกิจแก่ SME - การพัฒนา trainer รองรับกิจกรรม RUN				
3) สนับสนุน SME สร้างนวัตกรรมเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ จำนวน 5,000 ราย (งบประมาณรวม 5,000 ล้านบาท)					
• การสนับสนุนทุนให้แก่ SME (grant) เพื่อสร้างระบบเฝ้าระวัง (Surveillance system) ระบบติดตาม และตรวจสอบ (Tracking and Tracing) และระบบตรวจคัดกรอง (Screening) • การอำนวยความสะดวกด้านการวิจัยและนวัตกรรม การเข้าถึงทรัพยากรบุคลากร	- ทุนสนับสนุนเพื่อสร้างนวัตกรรมระบบเฝ้าระวัง (Surveillance system) ระบบติดตาม และตรวจสอบ (Tracking and Tracing) และระบบตรวจคัดกรอง (Screening) จำนวน 50,000 ราย	1,250	1,250	1,250	1,250

กิจกรรมหลัก	กิจกรรมรอง	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ (ล้านบาท)			
		Q3/63	Q4/63	Q1/64	Q2/64
เชี่ยวชาญ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นในการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างนวัตกรรมฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ SME	- รวมค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรและการซื้อเทคโนโลยีเพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างนวัตกรรม - การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง				

5.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับที่เป็นรูปธรรม

5.8.1 สร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนจำนวน 10,000 ชุมชนทั่วประเทศ (100,000 ครัวเรือน) โดย ฝึกกำลัง นักศึกษา อาจารย์ และบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย นักวิจัย/วิศวกร/ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันวิจัย ในกระทรวง อว. และบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยร่วมมือกันถ่ายทอดเทคโนโลยี องค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาชุมชน เช่น การสร้างแหล่งน้ำ เกษตรสำหรับครัวเรือนและหมู่บ้าน การพัฒนาชุมชนนวัตกรรม

5.8.2 สร้างงานใหม่และยกระดับการทำงานเดิม จำนวน 1,000,000 คน โดยจัดหลักสูตรเพิ่มทักษะ และความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และเสริมสร้างทักษะความรู้ใหม่เพื่อการประกอบอาชีพ (Reskill Upskill และ New skill เพื่อพัฒนาอาสาสมัคร Care giver และ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในโรงงาน (จป.) ผู้ประกอบการใหม่ และ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในพื้นที่ชุมชน รวมถึง นักศึกษาจบใหม่ หรือที่กำลังสำเร็จการศึกษาที่ต้องการทักษะเฉพาะทางเพื่อประกอบอาชีพ (เช่น เกษตรสมัยใหม่ การแปรรูป ถนอมอาหาร งานด้านศิลปะ งานที่เกี่ยวข้องกับ Digital content/Animation งานการเขียนหรือพัฒนา Software หรือ Application ต่างๆ งานบริการการขนส่งสินค้า เป็นต้น)

5.8.3 สามารถฟื้นฟูกิจการ SME จำนวน 5,000 ราย โดย SME จะได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและ นวัตกรรมจากมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย หรือบริษัทขนาดใหญ่

ภาคผนวก ก

บันทึกการประชุม Covid-19 Recovery Forum

บันทึกการประชุม ครั้งที่ 1/2563 วันที่ 9 เมษายน 2563

ประเด็น	รายละเอียด
Scenario	- สถานการณ์จะยังไม่จบในเร็ววัน จะยาวนานถึง 18 เดือน 6 เดือนแรกจะรุนแรง 6 เดือนต่อมาคนเริ่มเคยชิน 6 เดือนหลังสุดจะเป็น business as usual ด้านเศรษฐกิจต้องไปด้วยกันกับสุขภาพ เรื่องที่สำคัญคือการสื่อสารจากรัฐบาลที่มีผลต่อ implementation ว่าดำเนินการเหมือนกันไม่ เช่น การอุดหนุนเงิน 5,000 บาท อาจไปไม่ถึงคนระดับล่าง - โจทย์ transformation – savings ใหญ่ๆจะเกิดจากการลดการเดินทาง การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ประสิทธิภาพดีขึ้น ควร focus เยอะๆ - กลไกด้านสุขภาพ และเรื่องเศรษฐกิจที่โยงกัน ไม่ควรมองเป็นภาพเดียวกันทั้งประเทศ มี 12 จังหวัดเท่านั้นที่ระบาดหนักๆ วิธี treat จะต้องไม่เหมือนกัน และ อววน.จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างตรงนี้ด้วย
มาตรการภาครัฐ	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จะตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองโครงการว่าจะทำอะไรภายใต้งบประมาณ 1 ล้านล้านบาท เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนหน้า สอวช.ควรให้นำหนักในการพิจารณาเรื่อง innovation and digital promotion เยอะๆ - การกู้เงิน 1 ล้านล้านบาท มีกรอบที่ รong นรม.สมคิดวางไว้ชัดเจน เรื่องการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม เน้นการสร้างคามเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่ - ความช่วยเหลือทางการเงินของภาครัฐ ต้อง set priorityว่าจะใช้งบประมาณด้านไหนก่อนหลัง ไม่ควรตดงบประมาณวิจัย
ด้านเศรษฐกิจ	- โจทย์ระยะกลางไม่ใช่เรื่องฐานข้อมูล จริงๆแต่ละหน่วยงานเก็บอยู่แล้ว ควรเพิ่ม speed ในการเก็บข้อมูล แต่โจทย์ที่สำคัญคืออะไรคือ new business model สำหรับประเทศไทย ก่อน Covid เรามีกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตอาหารได้ มีอุตสาหกรรมการผลิตที่หลากหลาย และอุตสาหกรรมบริการที่ใหญ่มากคือท่องเที่ยว ถ้าเกิดไวรัสระบาดแบบนี้ขึ้นอีก การรับนักท่องเที่ยวในสเกลใหญ่ๆจะไม่เหมาะกับประเทศไทยแล้วใช้ไหม - การอุ้มไม่ให้เศรษฐกิจล้ม คิดว่านโยบายรัฐบาลโดยเฉพาะของ ธปท. ที่จะเข้าไปช่วยตลาดพันธบัตรสำคัญมาก - ระยะต่อไปคือโจทย์ของการสร้างงานเพื่อจ้างงานคนในสเกลใหญ่ คล้ายๆมีयाชาวว่าในปี 2540 อววน.ควรมี portion หนึ่งในการสร้างงานเมื่อการระบาดซาลง ต้องอาศัย stimulus ภายในประเทศ ที่ใช้แรงงานเยอะๆ เช่น พัฒนาแหล่งน้ำ ปลูกป่า แต่ต้องมีส่วนที่เป็นงานบุกเบิกเพื่ออนาคตด้าน อววน.ด้วย

ประเด็น	รายละเอียด
	● Sector เกษตรเป็น sector ที่รับได้ในปี 2540 อุตสาหกรรมก็ยังคงอยู่ ในขณะที่ภาคบริการยังไม่เติบโต แต่ปัจจุบัน sector เกษตรมีเหลือแค่ 10 ล้าน การส่งออกเริ่มหนักมาตั้งแต่ปลายปี และยังคงไม่สามารถฟื้นตัวได้เร็ว ● ในระยะสั้นต้องทำให้เงินหมุนเวียนในระบบ และต้องทำให้ภาคชนบทรองรับได้ โดยแก้เรื่องโควิด ภัยแล้ง และใช้เทคโนโลยี รัฐบาลต้องอัดฉีดเงินเพื่อให้เงินหมุนได้ ● ต้องเลือก lead sector ที่จะช่วยดึงเศรษฐกิจกลับมา ต้องใช้ชนบทเป็นฐานรองรับ และอาจต้องปล่อยบาง sector ทิ้งไปบางอันในระยะสั้น ● ในภาคเกษตร ในอนาคตจะมีการใช้เครื่องจักรมาช่วย ทำให้คนอยู่ในภาคนี้น้อยลง คนจะอยู่ในภาคบริการมากขึ้น ควรดูว่าภาคบริการไหนที่เหมาะสมกับประเทศไทย ● โรคจะยังอยู่กับเราอีกปีหนึ่ง แรงงานระดับล่างจะตายก่อน จะถูกเลิกจ้าง คนจะเลิกเดินห้าง เลิกเที่ยว sector ที่จะหายไปเลยเป็นเวลาปีครึ่งคือการท่องเที่ยวและบริการ ในขณะที่ภาคการผลิตยังใช้ online platform ขายของได้ การจ้างแรงงานก็จะลดลงไป ● Service sector เช่น คอนเสิร์ต กีฬา จะไปหมด ระยะเวลาที่นานขนาดปีครึ่งต้องคิดเรื่องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ การที่ไทยพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก อาจจะต้องเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพาการเกษตรและการส่งออกเหมือนเดิม ต้องแสวงหาสินค้าอะไรที่มี potential ที่จะส่งออก เพราะคนต่างชาติจะไม่มาท่องเที่ยวเหมือนกัน ● ในระยะยาว ต้องคิดเรื่องคนตกงาน ต้องคิดเรื่องรูปแบบใหม่ของการสร้างงานของคน การทำให้คนมี safety net เช่น คนเกษตรควรมีที่ทำกินคน การจัดการน้ำต้องเพียงพอที่จะทำให้เขาเลี้ยงตัวเองได้ ● ภาคเกษตรยังพอจะช่วยให้กับการสร้าง platform การขายสินค้าเกษตรออนไลน์ ● หากรัฐบาลให้เงินเพื่อเยียวยา ให้ไปทั้งหมด มาตรการระยะกลางน่าจะเตรียมการให้เงินเพื่อให้เกิด productivity เช่น คนที่ตกงานแล้วกลับบ้าน หากต้องการเป็นผู้ประกอบการ ต้องมีการสนับสนุน ทั้ง in-kind และ in-cash เงินที่ส่งไปจะหมุนได้ ● ผู้ประกอบการโรงแรม อาจจะเปลี่ยนที่ดินบางส่วนเป็นการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเกษตรที่อยู่ในพื้นที่ และจ้างพนักงานที่มีอยู่ ทำให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ การบริโภคที่ขาดไม่ได้ก็คืออาหาร อาจเป็นสินค้าที่หมุนกันเองภายในประเทศ ● ต้องทบทวนเรื่อง self-sufficiency economy ● ตลาดที่ยังพอเยียวยาได้อยู่ คือตลาดภายในประเทศ ● ควรทำให้เกิด semi-labour intensive ในระยะสั้น เพื่อรองรับแรงงานที่กลับสู่ชนบท ต้องใช้ชนบทเป็นฐาน พอทำไประยะหนึ่ง ก็ต้อง upskill/reskill ให้ขยับไปทำเรื่องอื่นได้ (เช่น จากเกษตรไปเป็นบริการ) ทำให้เกิดเกษตรแปลงใหญ่ที่มีการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ นอกจากนี้ แรงงานตามโรงแรมต่างๆ อาจจะ upskill ไปเป็นแรงงานรองรับบริการสุขภาพ รองรับสังคมสูงวัย ● เรื่องเศรษฐกิจ จะทำอย่างไรให้เกิดการสร้างงานให้กับคนที่กลับไปในชนบท เช่น การท่องเที่ยวเมืองรอง โรงแรมขนาดใหญ่ในกรุงเทพ หรือเมืองใหญ่จะลำบาก

ประเด็น	รายละเอียด
ด้านสุขภาพ	● เมื่อเปิดเมืองให้มีการเคลื่อนย้ายคน จะทำอย่างไรให้โรคไม่กลับมา ● เรื่องสุขภาพ scenario ที่สำคัญคือ รัฐบาลปิดเมืองถึง 30 เมษายน หลังจากนั้นจะมีแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สิ่งที่จะช่วยให้การเปิดเมืองทำได้อย่างราบรื่นและไม่เกิดโรคระบาดคลื่นใหม่ การเปิดจะต้องเป็นแบบค่อยๆเป็นค่อยๆไป ต้องมีหลักฐานทางวิชาการ มีกลไก monitor ที่ดี สมมติว่ายกเลิก lock-down วันที่ 1 พ.ค. ตอนนี้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าใจผิด ทำให้การขนส่งก็ยังติดขัด การขนส่งคนจะทำให้เกิดการระบาด ● ต้องมีการลงรายละเอียดของแต่ละ mode of transportation เช่น เรือในกรุงเทพฯ ถ้าควบคุมความแออัดได้ ก็จะไม่ติดโรค เพราะ air ventilation ดีมาก ในขณะที่ถ้าแท็กซี่ ถ้าดูแลไม่ดีจะติดโรค แท็กซี่จึงควรที่จะเปิดกระจก รถตู้ที่ปิดกระจกที่นั่งแออัดจะต้องลดจำนวนคน ให้นั่งเหลือแค่ 1 ใน 3 และต้องมีระบบดูดอากาศ ต้องใช้ความรู้วิทยาศาสตร์ รถ BTS จะต้องจำกัดคนขึ้นหรือลงมากแค่ไหน ผู้โดยสารห้ามใช้โทรศัพท์ แต่ละเรื่องต้องการความรู้ด้าน engineering/ airflow ยังมี mode อื่นๆอีก เช่น เรือเกษตร ● ต้องมีการระบอบการติดตามในแต่ละมาตรการ แต่ละมาตรการจะเปิดไม่พร้อมกัน มหรสพ ควรปิดยาวเป็นปี เช่น โรงหนัง โรงละคร สนามกีฬา สนามมวย บ่อนการพนัน หลายเรื่องอยู่ในสภาพ unknown บางมาตรการไม่รู้ว่าก่อนเปิดจะเป็นอย่างไร ถ้าเปิดพร้อมกันจะเป็นปัญหา เพราะไม่มีช่องว่างให้ทำ experiment ถ้าจะเปิดร้านอาหาร อาจจะลองเปิดแค่บางจังหวัดก่อน ● ต้องเน้นเรื่องการ trace และ tracking ต้องทำให้ดีมาก ๆ เพื่อรองรับหลังการ lock-down ● การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศในอนาคต จะช่วยเพิ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมากขึ้น โรงแรมหรือรีสอร์ทต่างๆน่าจะเปลี่ยนไปให้บริการสุขภาพด้วย ● เงิน 5,000 บาท วนรอบเดียว อยากให้เงินวนหลายรอบเหมือนมียาชาว่า ให้เกิดการสร้างงาน ● SMEs ใช้เวลานานกว่าจะตั้งตัวได้ และใช้คำตอบในขณะนี้หรือไม่ เอกชนที่ปลูกอ้อยแปลงใหญ่ ใช้นวัตกรรม แล้วแรงงานที่ไม่มีที่ดินเข้ามาทำ ไม่ใช่ SMEs แต่เป็นการทำงานสเกลใหญ่เพื่อสังคม หากเลี้ยง SMEs อาจจะไม่ทันการ ควรเอานวัตกรรมไปใช้กับผู้ประกอบการรายใหญ่ เพื่อจ้างงานคนที่ไม่มีที่ดิน ● การให้บริการสุขภาพสามารถเป็น job ใหม่ที่จะเกิดขึ้นได้ ต้องคำนวณว่าประเทศควรต้องมี health service เท่าไร เทียบกับประชากร
การศึกษา	● เด็กขาด device ในบางส่วน นักศึกษาสามารถเรียนกับครูออนไลน์ได้ แต่ที่ยากคือเด็กประถม เพราะการเรียนยังต้องอาศัย interaction เยอะ ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นการเปิดทีวีให้เด็กดู และจะไม่เกิดการเรียนรู้ ต้องเอาสื่อออนไลน์ไปสอนครูหรือพ่อแม่ พ่อแม่ต้องเอาสื่อไปสอนลูก การทำ online learning จะไม่ใช่ปัญหาเรื่อง platform

ประเด็น	รายละเอียด
	เพราะมี platform มากมายอยู่แล้ว แต่ที่สำคัญคือ content ต้องไม่เหมือนกับการเรียนการสอนแบบเดิม ต้องเป็น online pedagogy เป็นโจทย์ที่ยากที่สุด สนับสนุนเรื่อง online education ต้องคิดว่าสาขาที่เรียนที่ต้องใช้ lab เช่น วิศวกรรมศาสตร์ จะจัดการศึกษาอย่างไร
การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโรค	- ในระยะสั้น จะทำยังไงให้คนรู้จักโรคนี้อย่างชัดเจนมากขึ้น ว่ามันอันตรายได้ถึงขนาดไหนกับคนที่ มี physical condition แตกต่างกัน ถ้าติดเชื้อจะมีวิธีการดูแลอย่างไร คนกลัวเพราะไม่รู้จักรโรค มี overreaction กับโรค - ควรทำให้คนมั่นใจเรื่องการฆ่าเชื้อในห้างร้านต่างๆ (เช่น ร้านตัดผม) ควรมีการทดลองหรือสร้างวัสดุอุปกรณ์ในด้านนี้ ของที่ไม่จำเป็นอาจจะหายไปเยอะ เช่น ร้านนวด ต้องทำให้คนมั่นใจว่า human interface จะไม่ทำให้คนติดเชื้อรุนแรง - ววน.ควรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการตรวจ ควรช่วยแก้โจทย์ระยะสั้น เช่น เรื่องการติดเชื้อ ทำอย่างไรให้หาย แล้วเผยแพร่ความรู้
การกระจายศูนย์กลางความเจริญ	- ควรมี Master plan เพื่อสร้าง growth ในพื้นที่ พลิกจากวิกฤตให้กลายเป็นการลงทุน ทำให้เศรษฐกิจเกิดเป็นโครงสร้างใหม่ - ควรพิจารณาว่าในแต่ละภาคมี self-sufficiency economy ในด้านใด เช่น การผลิตอาหาร
สรุป	- โจทย์ที่สำคัญ ได้แก่เรื่อง เกษตร อาหาร น้ำ ที่ดิน การศึกษา สุขภาพ logistics, area-based - ชนบท นวัตกรรมและดิจิทัล - สอวช. จะ package เรื่องที่ อววน.สามารถ support ได้โดยตรง เน้นเรื่องที่สามารถใช้กำลังด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านอุดมศึกษาได้ จะดูว่าโจทย์ที่สำคัญๆมีเรื่องอะไรบ้าง - ขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในที่ประชุมช่วยเขียนรายละเอียด สิ่งที่จะช่วยฟื้นฟูให้เศรษฐกิจมาให้ 1-2 หน้า และให้ สอวช.ไปคิดรายละเอียดต่อ

บันทึกการประชุมครั้งที่ 2/2563 วันที่ 16 เมษายน 2563

ประเด็น	รายละเอียด
แนวทางการทำงาน	<u>บทบาทของผู้เล่นต่างๆในภาพรวม</u> - สถานการณ์ตอนนี้เปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก หลายเรื่องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำไปเยอะแล้ว เช่น App สำหรับ tracing, tracking เรื่องยาและวัคซีนก็มี movement ที่เกิดขึ้นเร็วเช่นกัน เช่น ก่อนหน้านี้น้ำยาตรวจมีไม่พอ แต่ตอนนี้ขยายผลการตรวจได้ถึง 10,000 คน/วัน เรื่องหน้ากากที่ยังมี bottle neck แต่มี CP มาช่วยแก้แล้ว <u>กลยุทธ์การทำงาน</u> - จังหวะและความเร็วในการ move ของ อววน.จะช้ากว่า เพราะกำลังสำคัญอยู่ในมหาวิทยาลัย ไม่สามารถบังคับบัญชาได้ รวมถึง scale ในการทำงานยังทำได้

ประเด็น	รายละเอียด
	เล็ก โมเดลในการทำงานที่มีประโยชน์ คือต้องไปร่วมงานกับ prime mover ดีกว่าการเป็น leader เอง ไม่เช่นนั้นจะตีโจทย์ผิดหรือวางแผนไม่สอดคล้องกับหน่วยงานเจ้าภาพผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น เรื่องการ reskill/upskill หน่วยงานคือภาคเอกชน ให้เอกชนเป็น prime mover เป็นต้น ดังนั้น สอวช.ต้องไปหา prime mover แล้วร่วมกันกำหนดโจทย์ และตั้งโครงการเตรียมไว้ เพื่อรอของบเงินกู้ 1 ล้านล้านบาท
บทบาทการทำงานของ อว./ สอวช.	<u>บทบาทของกระทรวง อว./สอวช.</u> ● อว.ต้องกำหนดว่าประเด็นไหนที่ อว.เป็น prime mover เองได้ และเรื่องใดที่จำเป็นต้องเป็นส่วนสนับสนุนผู้เล่นอื่น โดยส่วนใหญ่แล้ว กระทรวง อว.เป็นผู้ support ใน sector ต่างๆ ทั้งสาธารณสุข เกษตร ฯลฯ ซึ่ง สอวช. จะต้องไปศึกษาหน้างานด้วย ● คณะนี้ของ สอวช. ควร focus ในระยะสั้นตัว ส่วนหนึ่งที่ยังขาดคือ นวัตกรรม ทำอย่างไรที่จะนำนวัตกรรมไปช่วยผู้ประกอบการรายเล็กและรายย่อย ทำอย่างไรที่จะฟื้นสินค้าไทย ทำให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ● ควร identify strategic direction แล้วดูว่าส่วนไหนที่ต้องอาศัยศักยภาพของกระทรวง อว.ให้เริ่มจากตรงนั้นเป็นหลักก่อน ส่วนอื่นให้เป็นส่วน support ส่วนที่กระทรวง อว. น่าจะช่วยให้ เช่น startup ควรดึงให้เข้ามาเป็น solution provider ของ pain point ต่างๆ โดยอาศัยการสนับสนุนของกองทุน ● พันธกิจหลักของกระทรวง อว. / สอวช. คือ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย เป็นจุดเน้นที่ทีม สอวช.ต้องรับผิดชอบ timeframe ที่จะต้องทำ คือช่วงที่เริ่มฟื้นตัวในช่วง 3-4 เดือนข้างหน้า <u>การจัดทำข้อเสนอรองรับเงินกู้ 1 ล้านล้านบาท</u> ● การกู้เงิน 1 ล้านล้านบาท ต้องมีการตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองโครงการ จำเป็นต้องเริ่มคิดว่าจะทำอะไร สิ่งที่น่าจะทำได้ เช่น การศึกษา การพัฒนาทักษะกำลังแรงงาน การสร้างงาน ● ขณะนี้ ควรต้องมีโครงการในมือแล้ว โครงการไทยเข้มแข็งในอดีต หน่วยงานที่ได้รับบคือหน่วยงานที่ได้เขียนโครงการไว้แล้ว กระทรวง อว. ต้องเน้นเรื่องนวัตกรรม ต้องเป็นโครงการที่เบิกจ่ายรวดเร็ว ภายในปีงบประมาณนี้หรืออย่างช้าในปีงบประมาณถัดไป ต้องเป็นโครงการที่เสร็จเร็วมาก ● น่าจะให้มหาวิทยาลัยเขียนโครงการส่งมาได้เลย โดยเน้นบทบาทการทำ coaching
การจ้างงานและการพัฒนาแรงงาน	<u>ภาพรวม</u> ● ตลาดแรงงานเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ถ้าใช้โมเดลเศรษฐกิจเดิมจะไม่ relevant ยังไม่มีใครรู้ว่า new normal จะเป็นอย่างไร ● บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อไปจะสามารถช่วยเชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม ทำ reskill/upskill/ lifelong learning ให้กับคนที่ทำงานแล้ว

ประเด็น	รายละเอียด
	● กระทรวง อว. จะสอนคนที่ตกงานให้อยู่รอดได้อย่างไร อาจจะนำคนตกงานมาอบรมทักษะเพิ่มในมหาวิทยาลัย และสนับสนุนเงินคล้ายโครงการมียาชาว่า ● ลูกค้าของกระทรวง อว. ได้แก่ คนตกงาน บัณฑิตจบใหม่ คนที่กำลังหางาน <u>บทบาทมหาวิทยาลัย</u> ● ควรทราบจำนวนคนตกงานทั้งภาพรวม และจำนวนคนตกงานในแต่ละพื้นที่ จำนวนแรงงานที่กลับต่างจังหวัด และประเมินจำนวนคนที่ต้องการเปลี่ยนทักษะ เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะ absorb คนตกงาน และให้มหาวิทยาลัยเข้ามาช่วย โดยสร้างทักษะใหม่ให้กับคนที่ตกงาน เป็น coach ในกระบวนการปรับตัว ซึ่งรวมถึงการ coach เกษตรกรรุ่นใหม่และรุ่นเก่า ● มหาวิทยาลัยอาจไม่ได้ชำนาญในการเป็น coach ในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการปรับ mindset
เศรษฐกิจ	<u>E-commerce</u> ● เรื่อง e-commerce จะอยู่ใน new normal แน่นนอน ทำอย่างไรให้ไทยมีความพร้อมทางด้านกฎระเบียบต่างๆ โครงสร้างพื้นฐานต่างๆที่จะมารองรับ การมี โลจิสติกส์ และ consumer ที่มีความพร้อม <u>การท่องเที่ยว</u> ● เรามีโรงแรมเหลือเป็นแสนห้อง หากจะ transform ไปโมเดลใหม่ (เช่น โรงพยาบาล หรือท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ) จะเป็นอย่างไร ● การ transform การท่องเที่ยวโดยใช้ดิจิทัล ทำให้ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับก็จะเปลี่ยนไป ● แนวคิดในการ transform เช่น Tourism digital platform for safe, convenient and enjoyable to visit Thailand ทำเหมือนโปรแกรมการท่องเที่ยวเสมือนจริง (virtual experience) ช่วยเรื่องการจองตั๋ว ให้สามารถทำผ่าน internet ได้ ผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้ามาอยู่ใน platform นี้ รวมถึงระบบ immigration ควรทำได้อย่างรวดเร็วโดยใช้ระบบดิจิทัล นอกจากนี้ควรมีการใช้ดิจิทัลมาช่วย tracing, tracking และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางไปในที่ต่าง ๆ อย่าง real-time ● ควรเปลี่ยนจาก mass tourism เป็น quality tourism เน้นเรื่อง safety ภาพของประเทศไทยที่เน้นเรื่องการท่องเที่ยวแนวสนุกสนานอาจจะกลับมาได้ยากแล้ว ● กระทรวง อว. สามารถจัดงบประมาณให้ startup พัฒนาแพลตฟอร์มนี้ ทำงานร่วมกับกระทรวงท่องเที่ยว และกำหนด pain point ให้ชัด เพื่อให้ startup จัด solution ● การท่องเที่ยวส่วนที่จะกลับมาก่อนคือ domestic tourism ต้องหาวิธีที่จะ capture demand ตรงนี้ เพราะมีทั้งประเด็นด้านความเสี่ยงและ upside

ประเด็น	รายละเอียด
	● นักท่องเที่ยวจะกลับมาเร็วแค่ไหนขึ้นอยู่กับความมั่นใจของนักท่องเที่ยว 1. ความมั่นใจว่านักท่องเที่ยวพร้อมที่จะปกป้องตัวเองได้ 2. ความพร้อมของระบบที่จะช่วยดูแล จังหวัดไหนที่พร้อมจะผ่อนคลายมาตรการ lock-down ได้ จะเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเตียงที่พร้อมรองรับผู้ป่วย ซึ่งเชื่อมโยงกับโรงเรียนแพทย์ ควรมีการศึกษาว่าจะเกิดโอกาส recurrence ของโรคมามากน้อยแค่ไหน ยิ่งระยะเวลาระบาดหรืออุบัติซ้ำยาวนาน sector ที่ท่องเที่ยวก็อาจจะไม่กลับมา จำเป็นต้องลงทุนขยายการบริการสาธารณสุขให้พร้อม เน้นการใช้ศักยภาพของโรงเรียนแพทย์ เป็นส่วนที่เงินกู้ 1 ล้านล้านบาทควรสนับสนุน <u>ภาคเกษตร</u> ● สิ่งที่จะช่วย support เช่น มาตรฐาน การแปรรูป กระทรวง อว.สามารถช่วยได้ เพราะมี facility และ incubator อยู่ ควรให้มหาวิทยาลัยจัดทำ coaching และยกระดับทักษะให้คนทั้งในภาคการผลิตและภาคเกษตรที่ตนเองรับผิดชอบ ● ต้องนำ service ไปเชื่อมโยงกับเกษตร เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การบริการอาหาร เป็นต้น ● อววน. สามารถช่วยได้หลายเรื่อง เช่น ทำให้การเก็บเกี่ยวพืชผลทันสมัยมากขึ้น การให้ความรู้แก่เกษตรกรด้านการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ตามหลักวิชาการ <u>การส่งออก</u> ● อววน. สามารถมีบทบาทในการใช้เทคโนโลยีพัฒนาสินค้าส่งออก
โจทย์พัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่	<u>ภาพรวมของโจทย์พื้นที่</u> ● Movement ในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน จะทำอะไรให้พื้นที่เข้มแข็งขึ้น ต้องหากกลไกในพื้นที่ แบ่งเป็น 2 เฟส คือ 1) pre-crisis management ควรเข้าไป engage โดยใช้กลไกพัฒนาพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือท้องถิ่น ต้องทำ capacity building ให้ท้องถิ่น เพราะเป็นหน่วยรับงบประมาณและ execute ที่สำคัญ และ 2) post-crisis management ต้องสร้างระบบทำงาน สร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิด productivity ในพื้นที่ ● มหาวิทยาลัยในพื้นที่ ควรเป็น facilitator เพื่อจัดทำโครงการระดับจังหวัดเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ต้องเป็นโครงการพัฒนา ไม่ใช่โครงการวิจัย ● PMU-A พร้อมรับกลไกการพัฒนาพื้นที่ สามารถนำโจทย์ที่ได้รับไปพัฒนาต่อ <u>โจทย์ด้านการบริหารจัดการน้ำ</u> ● ววน. ควรหารูปแบบนวัตกรรมด้านธนาการน้ำใต้ดิน โดยใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด และต้องทันฤดูฝน ดูว่า อบต. อบจ.ไหนที่ทำอยู่แล้วบ้าง ภาครัฐจำเป็นต้องมีส่วนร่วม เพราะใช้ที่ดินขนาดใหญ่ มหาวิทยาลัยควรเสนอโครงการเพื่อค้นหารูปแบบธนาการน้ำใต้ดินที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ โดยเข้าไป coach อบต./อบจ. ใช้แนวคิดความสมดุลของผืนดิน และกระทรวง อว.ควรดึงแต่ละภาคส่วนเข้ามาร่วม รวมถึงภาคเอกชน

ประเด็น	รายละเอียด
สาธารณสุข	● ควรใช้วิกฤตโควิดนี้เป็นโอกาสในการแก้ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ● บุคลากรทางการแพทย์เป็น bottleneck บุคลากรกลุ่มนี้ต้องทำงานหนัก อาจทำให้คนรุ่นใหม่ไม่อยากเป็นแพทย์ (เหมือนกับกระแสก่อนหน้านี้นี้ที่แพทย์ถูกฟ้องมาก) คนรุ่นใหม่อาจจะอยากเป็นแพทย์ในเอกชน อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องเพิ่มการผลิตแพทย์และพยาบาลให้เต็มที น่าจะอยู่ในขอบเขตที่กระทรวง อว.ช่วยขับเคลื่อนได้ ● ต้องเพิ่มศักยภาพด้าน testing, tracking, tracing ที่ได้มีการพัฒนา app อยู่แล้ว
การเรียนรู้การสอน/ การศึกษา	● ต้องเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนจากบ้าน ปัจจุบันมีคนบางส่วนไม่สามารถ access ได้ โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล/หมู่บ้านก็ยังไม่เพียงพอ อาจต้องพิจารณาใช้ระบบ “on air” คือใช้วิทยุและโทรทัศน์ (นอกเหนือจากการใช้อินเทอร์เน็ต) ให้เกิดเป็นระบบ hybrid learning ● การเรียนการสอน และการหาความรู้ได้เปลี่ยนไปอยู่ในระบบออนไลน์มากขึ้น แต่มีปัญหาคือ skill และความสามารถในการเรียนของแต่ละคนไม่เท่ากัน คนที่เก่งจะสามารถหาความรู้จากระบบออนไลน์ได้ แต่คนส่วนใหญ่อาจมีปัญหาเรื่องคุณภาพ และความรู้ความเข้าใจ การเรียนออนไลน์ล้วนๆ อาจจะไม่เพียงพอและไม่ใช่ solution ของทุกอย่าง อย่าง จุฬาฯ ได้ใช้วิธีการ blended learning คือเรียนทั้งออนไลน์และพบครูผู้สอน รวมถึงฝึกงานกับภาคเอกชนและอุตสาหกรรม และจึงนำไปสู่การปรับหลักสูตร ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาหนึ่ง ● ประเทศที่เริ่ม unlock เช่น เดนมาร์ก ญี่ปุ่น ได้เริ่มเปิดโรงเรียนแล้ว ควรหาข้อมูล mechanism ที่ประเทศเหล่านั้นต้อง invest หลังจากเปิดโรงเรียนแล้ว เพราะมีความเสี่ยงจากการเปิดโรงเรียน ควรมีกฎการป้องกันหรือ screen (เช่น การใช้ อสม.เข้าไป screen ก่อนที่จะปล่อยให้เด็กไปรวมกันเป็นจำนวนมาก) ● การเรียนจากที่บ้าน ไม่ช่วยพัฒนาเด็กได้เท่ากับการไปโรงเรียน ทั้งๆที่พ่อแม่ก็มีความรู้ แต่เด็กต้องการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา การไปโรงเรียนจึงยังสำคัญ ● กระทรวง อว. อาจต้องเข้าไปช่วยการศึกษาระดับ K-12 เช่น การสร้าง digital literacy ของครู เพราะครูมี digital literacy ต่ำ ใช้ทักษะดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้เกือบจะไม่เป็น ควรมี project ที่ช่วย K-12 โดยใช้เทคโนโลยี การทำสื่อและสาระที่เป็นดิจิทัล
การวิจัยและพัฒนา (Research & Development)	● โอกาสที่งบประมาณด้านวิจัยและพัฒนาจะถูกตัดจะมีสูง กระทรวง อว. ควรนำความรู้ออกมาช่วยประเทศชาติในภาวะวิกฤต ● ควรผลักดันมหาวิทยาลัยให้ทำงานด้านวิจัยและนวัตกรรมให้เป็นรูปธรรม ต้องยกระดับผลงานด้าน ววน. ให้ตอบความต้องการของสังคมได้จริง ที่ผ่านมาระ

ประเด็น	รายละเอียด
	พื้ต่างประเทศมาก ยกตัวอย่าง เช่น ชาวสวนไทยไม่เก็บผลไม้เอง ต้องพึ่งจีน ให้นำ ววน.ไปใช้ตอบโจทย์นี้ ● หลายปีที่ผ่านมางบประมาณ R&D ภาครัฐยังไม่สูงมากนัก ในขณะที่เอกชนใช้งบมากถึง 80% ของงบวิจัยทั้งหมด แต่ในยามวิกฤต เอกชนอาจจะลดเงินวิจัยลง ต้องทำให้เอกชนยังคงเห็นความสำคัญของการลงทุนวิจัย อยากให้ภาคเอกชนช่วยสะท้อนโจทย์วิจัยที่ต้องการ ต้องคิดวิธีที่จะทำให้โจทย์วิจัยต่างๆ ได้ผลอย่างรวดเร็ว ● เอกชนจะไม่เก่งด้านการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณจากภาครัฐ
ข้อมูล	● ปัญหาที่มีอยู่คือ database เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร อาชีพ รายได้ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะ implement นโยบายต่างๆ (เช่น เงิน 5,000 บาท) และต่อยอดไปถึงเรื่อง tracing, tracking ● มหาวิทยาลัยควรช่วยแต่ละภาคส่วนทำ database เป็นเรื่อง electronic tracing ทั้งระยะกลางและระยะยาว
ความมั่นคงทางอาหาร (Food security)	● จีนเริ่มพิจารณาแล้วประเทศจะสร้างความยั่งยืนเรื่องความมั่นคงทางอาหารอย่างไร ประเทศไทยถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของจีน เราจะ handle หรือ position อย่างไร ในอนาคตหากมีวิกฤตด้านโรคอุบัติอีก ประเทศไทยจะเป็นแหล่ง demand ด้านอาหารของโลก ดังนั้น sector อาหารยังคงสำคัญ และมีศักยภาพในการสร้างรายได้เข้าประเทศได้ ● ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอาหารและสินค้าเกษตรที่สำคัญ แต่ต้องพิจารณาเรื่องปัญหาการกีดกันทางการค้า ● ควรเน้นเรื่องอาหารแปรรูปมากกว่าวัตถุดิบ ● ควรใช้นวัตกรรมเพิ่มผลผลิตอาหารให้สูงขึ้น และผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่าง (differentiation) น่าจะสามารถรองรับกำลังแรงงานได้จำนวนมากในอนาคต
อื่นๆ	● ทำอย่างไรให้รัฐบาลปรับตัวไปให้บริการแบบออนไลน์ เช่น การขอใบอนุญาตต่างๆ การติดต่อภาครัฐ การใช้ e-payment เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถ recover ได้เร็ว และมาตรการต่างๆ ของภาครัฐควร flexible มากขึ้น ● ควรวิจัยว่าจะผ่อนคลายการ lock-down เรื่องอะไรบ้าง เป็น just-in-time research และพัฒนาเป็นข้อเสนอให้รัฐบาล
การดำเนินงานต่อไป	● จัดทำ project design กำหนดโจทย์และ stakeholder ให้ชัด นำ input ที่ได้จากที่ประชุมมาพัฒนาเป็น package เรื่องใดที่กระทรวง อว.ไม่ได้เป็นเจ้าของเรื่องให้ปรึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง ● ควรรวบรวมสรรพกำลังของหน่วยงานภายใต้กระทรวง อว. มาทำงานร่วมกัน โดยใช้โจทย์ที่ทีมงานได้ระดมสมองกันมาเป็นตัวตั้ง เพื่อให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน อาจทำเป็นแผน/โครงการบูรณาการ ● เริ่ม engage กับ prime mover อื่นๆ

บันทึกการประชุมครั้งที่ 3/2563 วันที่ 23 เมษายน 2563

ประเด็น	รายละเอียด
1. Recovery Packages	
ภาพรวม	- Digital tourism platform ทำมาแล้ว 2 ปี เชื่อว่าทักทาย ใช้เงินลงทุน 100 ล้านบาท - ควรกำหนด batch แรกของ priority sector ที่มีความต้องการและตัวเลขที่ชัดเจนสำหรับทุกโปรแกรม ต้องดู sector ที่จะดำเนินการใน 6 เดือนแรก
1.1 ยกย่องระดับทักษะผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิดเพื่อกลับสู่ตลาดงานหรือประกอบอาชีพใหม่	<u>ภาพรวมของแผนงาน</u> - คำถามตอนนี้ ตลาดแรงงานเหลือเท่าไร และคนเหล่านี้จะกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ภายในกี่เดือน ถ้าเป็นงานเล็กร้าง ตลาดแรงงานจะสามารถรองรับคนทั้งหมด 380,000 คนได้หรือไม่ - ควรนำเสนอไว้หลัง package ที่ทำให้เกิด real income ในช่วงสั้น ไม่เช่นนั้นจะเป็นสิ่งที่ส่วนราชการมักจะเสนอกันอยู่แล้ว - ต้องกำหนดรายละเอียดว่า ต้องเป็นการอบรมที่ไม่ยาวนาน และให้มีการฝึกประสบการณ์ต่อ รวมถึงต้องมีช่องทางในการประกอบอาชีพให้ได้เงิน อาจต้องทำงานใกล้ชิดกับแหล่งที่ต้องการคน และเป็นทักษะที่เป็น new normal ต้องมี working group ทำงานใกล้ชิด - McKensy Generation Foundation มีการทำระบบ reskill/upskill เพื่อให้เกิดการจ้างงาน ตอนนี้สามารถสร้างงานไปได้ 2 แสนงานทั่วโลก ต้องมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ (efficient methodology) ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ มีการคัดเลือกคนมาเข้าโปรแกรม ไม่ใช่ทุกคนจะสมัครได้ จะสามารถนัดหารือกับ head of generation of Asia ดูว่ามีการดำเนินการอย่างไร อาจต้องตั้ง working group ร่วมกับ McKinsey เพื่อทำ roadmap สำหรับขับเคลื่อนแผนงานคนกลุ่มแรก ฝ่ายเลขานุการเตรียมข้อมูลว่าประเทศอื่นมีวิธีการอย่างไร - มหาวิทยาลัยภายใต้กระทรวง อว. มีความท้าทายเปลี่ยนไป ควรมองเรื่อง continuing education ซึ่งควรเป็นโจทย์ระยะยาว ควรให้มหาวิทยาลัยตั้งเป็น CoE แต่ละด้าน เพื่อกำกับดูแลเรื่องคุณภาพการ upskill/reskill ในระยะสั้นหากจำเป็นต้องทำเรื่อง reskill/upskill ก็อาจให้องค์กรเอกชนดำเนินการก่อน - กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มีเงิน 100 ล้าน กำลังทำโครงการพัฒนาทักษะแรงงาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แยกกลุ่มแรงงานเป็นกลุ่มทั่วไป แรงงานพิการ รวม 10,000 คน - การทำ reskill/upskill ให้เกิดผลนั้นไม่ง่าย ในช่วงปี 2008 อเมริกามีคนตกงานเยอะมาก แต่ก็ยังมีแรงงานประมาณ 4-5% ที่ออกจากงานไปแล้ว

ประเด็น	รายละเอียด
	ประสิทธิผลของโครงการ reskill/upskill ของอเมริกา อยู่ที่ 13-14% เท่านั้น นอกนั้น 80% ไม่ work <u>การ reskill/upskill กลุ่มคนในภาคสังคม (ด้านสาธารณสุข + การศึกษา)</u> ● แม้โควิดจะหยุดระบาดไปแล้ว แต่ก็อาจจะกลับมา การเพิ่มบุคลากรทาง การแพทย์กลุ่มตั้งแต่ผู้ช่วยพยาบาลลงมา ต้องทำ new skill ระยะเวลา 6 เดือน – 1 ปี เพื่อช่วยดูแลเรื่องโควิดหรือโรคระบาดอื่น เมื่อรู้ demand แล้วก็หาวิธีอบรม บุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังเสริมแทนพยาบาล/ผู้ช่วยพยาบาล ● ระยะนี้ควรชะลอการใช้ A.I. แทนแรงงานไว้ เพื่อช่วยเหลือแรงงานก่อน ● อยากให้เอา concept เรื่อง RUN ไปจับกับ social sector ด้วย เช่น health worker, care giver ระดับครอบครัว ชุมชน โรงพยาบาล เช่น กลุ่ม อสม.จำนวน 1 ล้านคน โดย unit of operation ของ อสม.จะเป็นตำบล ซึ่ง แต่ละพื้นที่มีบริบทที่ต่างกัน การขับเคลื่อนการดำเนินงานจะใช้ตำบลเป็น ตัวตั้ง และกระทรวงสาธารณสุข มี mechanism of intervention อยู่แล้ว ● การสร้างแรงงานรองรับ medical tourism จะเกิดขึ้นไม่เร็วกว่า และกว่า ผู้ประกอบการโรงแรมสามารถปรับตัวได้ ก็จะใช้เวลานาน กำลังคนกลุ่มนี้ สามารถเสริมด้าน care giver ได้ ● อาจต้องใช้แนวคิด RUN ไปพัฒนาครู 5 แสนคนที่อยู่ในภาคการศึกษาด้วย <u>การพัฒนาคน/แรงงานที่อยู่ในพื้นที่</u> ● จะทำอะไรให้องค์กรเอกชนที่อยู่ในต่างจังหวัดพยายามไม่เลิกจ้างพนักงาน ดังนั้นการ reskill/upskill อาจต้องเจาะจงไปในแต่ละท้องถิ่น หากสามารถ ประสานไปที่ อบต./อบจ.ได้ ก็จะได้ ● ต้องเน้นเรื่องการพัฒนา area-based คนที่จะเป็นโค้ชก็คือมหาวิทยาลัยใน ท้องที่ ต้องหา pattern ว่าชุมชนนั้นต้องการงานอะไร เช่น health, เกษตร ต้องอาศัยเครือข่ายภาคราชการและเอกชนในพื้นที่ ต้องมีจำนวนโค้ชที่ เพียงพอ และต้องคิดกลไกในแต่ละระดับ layer ที่จะทำในแต่ละพื้นที่ ● จำเป็นต้อง empower กลุ่มคนที่เป็น change agent หลักๆ ให้กับชุมชน เช่น อสม. หรือ กศน.ชุมชน ● หลักการที่ต้องคำนึงถึง คือ Surveillance, hierarchical เพื่อนำไปสู่ระบบ management, monitoring, และ policy formulation <u>ประเด็นอื่นๆ</u> ● ระบบ tracking/ tracing software ในอนาคตทุกคนจำเป็นที่จะต้องใช้ ไม่ใช่แค่คนไทยแต่รวมถึงคนต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยวเหมือนกรณีประเทศ สิงคโปร์ ที่พลเมืองทุกคนต้องถูก monitor ด้วย software นี้ ● เมื่อลงไปในระดับหมู่บ้าน high-speed internet ไม่มี ดังนั้นระบบการ tracking/tracing ในพื้นที่ไม่ควรใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมืออย่างเดียว

ประเด็น	รายละเอียด
	● การ reinventing university ควรให้มหาวิทยาลัยมุ่งไปที่ประเด็นเหล่านี้ ต้องปรับเป้าหมายและวิธีการทำงานของมหาวิทยาลัย รวมถึง promotion scheme
1.2 ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ: สร้าง Growth Poles ด้วยนวัตกรรมเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจฐานราก	● โมเดลชั้นบันไดใช้ได้กับทุก package ● สไลด์ในหน้า 8 ควรใช้คำว่า “พีเลียง” (ไม่ควรเรียกนักขับเคลื่อน) ต้องเป็นคนช่วยวางแผนในพื้นที่ ไม่ใช่วางแผนจากส่วนกลาง ดูว่าปัจจัยการผลิตจะได้อะไรมาจากหน่วยใด เช่น รัฐ เอกชน หรือ CSR
1.3 พื้นฟู และ ปรับโครงสร้าง SMEs สู่อุดมคติ	● ตอนนี้ภาครัฐมี innovation fund เยอะมาก แต่ว่าการใช้เงินยังไม่ออก ควรจะดูกองทุนที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก และควรดูเรื่องการบริหารจัดการให้ไม่ล่าช้า ● Innovation Fund (ของ สอท.) จะไม่พึ่งภาครัฐเลย เน้นพึ่งภาคเอกชน ตั้งเป้าไว้ที่ 1,000 ล้านบาท และกองทุนนี้จะดูแลนวัตกรรมของ SMEs เพราะกลุ่มนี้เข้าถึงสิทธิประโยชน์ภาครัฐยาก คณะกรรมการหลักๆจะมาจากเอกชนทั้งหมด รวมถึงกระทรวง อว. และกระทรวงการคลัง ● บริษัท Innospace Thailand มีเอกชน รัฐวิสาหกิจ ร่วมลงทุนได้ 600-700 ล้านบาท จะเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและระบบนิเวศที่ส่งเสริม startup ตั้งเป็น Bridge Fund โดยกันงบประมาณไว้ 50 ล้านบาท ขณะนี้ให้ startup เข้ามา pitching สร้างนวัตกรรมแก้ปัญหาเรื่องโควิด กลต. และตลาดหลักทรัพย์เข้ามาช่วยสนับสนุนให้ startup สามารถ raise เป็นหุ้นกู้แปลงสภาพได้ ● น่าจะเอามหาวิทยาลัยไปช่วยยกระดับ SMEs ซึ่งจะผูกกับการ train บัณฑิตให้เก่งขึ้นด้วย แต่ต้องมี guideline ให้นักศึกษากลุ่มนี้ด้วย ต้องใช้คนที่ประสบการณ์คอยแนะนำนักศึกษา ● ต้องมีข้อมูลจำนวน SMEs /ข้อมูลอุตสาหกรรมในแต่ละพื้นที่ (น่าจะใช้ข้อมูลของพาณิชย์จังหวัด)

บันทึกการประชุมครั้งที่ 4/2563 วันที่ 30 เมษายน 2563

ประเด็น	รายละเอียด
1. Recovery package	
1.1 ประเด็นทั่วไปของ Package	● Package มีรายละเอียดมาก ควรนำเสนอแบบสรุป ควรเอาความไม่ปกติปัจจุบันเป็นตัวตั้ง เช่น ผลกระทบด้านแรงงาน (แรงงานตกงาน) และให้ทั้ง 4 package เข้าไปตอบปัญหาดังกล่าว ในส่วนรายละเอียดไม่ต้องนำเสนอมากนัก ควรนำไปเป็นเอกสารสนับสนุน

ประเด็น	รายละเอียด
	● สอวช. ควรสนับสนุนหน่วยงานที่เป็น key driver ของแต่ละเรื่อง ดึงโจทย์ออกมา และเน้นโจทย์ที่มี impact หาก สอวช.จะมีบทบาทเป็น thinker ก็ต้องมีข้อเสนอที่คมชัด ● ต้องกำหนด sector ที่รัฐจะพัฒนาและส่งเสริมการลงทุนเป็นพิเศษ เป็นแผนระยะยาว โดยสร้าง sector ดังกล่าวในทุกภูมิภาค เพื่อสร้างความมั่นคงในการรองรับเหตุการณ์วิกฤต ได้แก่ food, energy, healthcare, น้ำ, digital infrastructure, logistics and transportation และลงไปตาม growth pole เพื่อสร้างงานแบบระยะยาวในแต่ละพื้นที่ แต่งานนี้เกินขอบเขตของกระทรวง อว. ● ควรทำงานต่อโดยเริ่มจาก package ที่นำเสนอวันนี้ ● ควรคิด project จาก 2 แขนง ได้แก่ 1. สิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น สถาบันวิจัยภายใต้ อว. 2. การสนับสนุนงานของหน่วยงานอื่น หรือเอกชน เช่น การท่องเที่ยวที่จะเปลี่ยนไปเป็น quality tourism, medical tourism และต้องพิจารณาว่าโจทย์ที่คิดนี้สามารถแก้ปัญหการตกงานได้หรือไม่
1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน	● การใช้ชุมชนเป็นฐาน ไม่ใช่ concept ใหม่ ควรหาประเด็นสำคัญที่ยังไม่มีหน่วยงานไหนดำเนินการ ต้องให้ทุกชุมชนทำงานที่เป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน และมีระบบ coaching เข้าไปช่วยดำเนินการ ● หากเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะต่อไป ก็อาจต้องให้น้ำหนักแผนงานเรื่องชุมชนสูง เพราะเป็นรากฐานของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตอนนี้ เพื่อให้เกิด new safety net ● ปัญหาครอบครัวแหวกกลางเป็นปัญหาที่สำคัญมากของประเทศ จะทำให้เกิดปัญหาการพัฒนาคนในรุ่นถัดไป การพัฒนาจะต้องเริ่มมาจากการมีฐานครอบครัวที่แข็งแรง ไม่ใช่การทำงานแบบปัจเจก ● การกระจายความมั่งคั่งของประเทศไทยยังไม่ดีนัก ควรดูตัวชี้วัดด้านคุณภาพการใช้ชีวิต ● ควรนำกลไกอุดมศึกษาเข้ามาร่วมด้วย เพราะบางชุมชนอาจจะไม่ได้ใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ● ควรเปลี่ยนจาก market place เป็น market bank
1.3 Surveillance system	ต้องคิดให้ชัดว่า Surveillance นั้นมีกลุ่มเป้าหมายคือใคร ถ้าเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ต้องคิดว่าเมื่อใช้แล้วจะ feasible หรือไม่ เนื่องจากเครื่องมือที่มีอยู่ปัจจุบัน (คุณหมอชนะ) ยังไม่มีผู้เข้าไปใช้งานมากนัก และการกลับมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติน่าจะประมาณปีหน้า
1.4 เกษตรและอาหาร	● ประเทศที่ยกระดับผลิตภาพของภาคเกษตรได้ดี เพราะมีการรวมตัวของเกษตรกรในระดับชุมชน หากเกษตรกรรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ก็จะเป็น main driver ที่ทำงานร่วมกับ อว.ได้ดี การใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลิตภาพเกษตร ต้องอาศัยกลไก deploy เทคโนโลยีที่ดี

ประเด็น	รายละเอียด
1.5 ภาคการผลิต (Health-led manufacturing /service)	● ต้องเน้นการสร้าง smart farmer มากกว่า smart farming ● โรงงานผลิตถูกปิดเนื่องจาก demand น้อยลง แต่ไม่ได้ปิดเพราะการแพร่ระบาดของโรค การดูแลโรงงานส่วนใหญ่เป็นระบบ ไม่มีความเสี่ยงเรื่องการแพร่ระบาดของโรคในโรงงาน แต่จุดอ่อนที่อาจเป็นไปได้คือห้องพักของแรงงาน คล้ายกับกรณีสิงคโปร์ ● โรงงานจะกลับมาเปิด ต่อเมื่อมี demand ดังนั้นต้องหาตลาดเพื่อเตรียม re-open โรงงาน แม้โรงงานจะกลับมาเปิด ก็จะใช้คนน้อยลง และปัญหาคนตกงานก็จะยังอยู่ ปัญหาคนตกงาน เกิดจาก demand การผลิตของภาคอุตสาหกรรมต่ำ ซึ่งหากต้องทำให้ demand สูงขึ้น ต้องขยายตลาดให้มีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น และควรประสานกับกระทรวงพาณิชย์ด้วย ดังนั้น การแก้ปัญหานี้ยาก จึงต้องพึ่งพาตำแหน่งงานในชนบท หรือสร้างผู้ประกอบการใหม่ (ซึ่งยากมาก) ● เมื่อโรงงานเปิด จะมีการแย่ง demand ระหว่างประเทศ เช่น โรงงานรถยนต์ ญี่ปุ่นเป็นผู้ลงทุน และประเทศไทยมีคู่แข่งคืออินโดนีเซีย ซึ่งมีตลาดภายในประเทศมากกว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ต้องการให้รัฐบาลไทยไปลobbypรัฐบาลญี่ปุ่น ขอให้แบ่งโควตาการผลิตมาลงที่ประเทศไทย โดยให้เหตุผลว่าอินโดนีเซียประสบปัญหาโควิดมากกว่าประเทศไทย กระทรวง อว. สามารถช่วยได้ โดยให้สถาบันวิจัยเข้าไปร่วมทำงานด้วย เพื่อยกระดับฐานการผลิตของไทยให้สูงขึ้น
2. ภาพอนาคตของประเทศไทยและ action agenda	
2.1 ภาพรวม	● ไม่เห็นฉาบทศวรรษว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นได้เร็ว และอาจจะติดลบถึง 10% โลกไม่มี demand ในขณะที่เศรษฐกิจไทยพึ่งตลาดโลกถึงครึ่งหนึ่ง การอัดฉีดโดยกระทรวงการคลังน่าจะสูงถึง 10-15% ของ GDP หนี้ของภาครัฐตอนนี้สูงถึง 45% ไม่สามารถอัดฉีดเพิ่มได้อีก ต่างประเทศ ก็จะไม่มีประเทศไหนเศรษฐกิจฟื้นเร็ว ประเทศไทยจะไม่มียกทองเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามา ดังนั้น scenario ที่ดีที่สุดคือการฟื้นตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป อาจใช้เวลาจนถึง 3-4 ปี กว่าจะกลับมาฟื้นตัวเหมือนปี 2019 ● น่าจะมีการประเมินว่าโอกาสที่คนจะยากจนและขาดแคลนอาหารจะเป็นเท่าไร ต้องเสนอกลไกแก้ไข ● ปัญหาเรื่องชายแดนน่าเป็นห่วง มีคนรอกลับเข้ามาทางชายแดนเยอะมาก รวมถึงช่องทางธรรมชาติ ● เศรษฐกิจภายในประเทศ จะทำอย่างไรให้มีสมดุลที่ดี ● ระยะต่อไป คือการปกครองประเทศ อาจต้องเอาจริงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และใช้เวลานี้ในการปรับปรุงภายใน ● ปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาสังคม ● ต้องกำหนดสมมติฐาน (assumption) ให้ชัดเจน

ประเด็น	รายละเอียด
2.2 ภาพ scenario	● ดูเป็นภาพรวมมากเกินไป (simplistic) สังคมจริงอาจเป็นส่วนผสมของ 4 scenario นี้เข้าด้วยกัน ● อาจต้องทำ simulation มาเสริม และทำให้ realistic มากกว่าตัว scenario ● ควรมีทีมงานวิเคราะห์รายละเอียดราย sector และรายอาชีพ เพื่อศึกษาเชิงลึก
2.3 Human security	● Security มีต้นทุน ประเทศไทยไม่มีปัญหาเรื่อง Food security แต่ปัญหาของประเทศไทยคือความยากจน คนไม่มีเงินซื้ออาหาร ด้าน supply ของอาหารไม่ได้มีปัญหา ราคาสินค้าไม่ได้สูงขึ้น และถ้าหากต้องการความมั่นคงทางอาหาร ก็ต้องขยายภาคเกษตร แต่ผลผลิตภาพของภาคเกษตรต่ำมาก ดังนั้นประเทศไทยไม่จำเป็นต้องเพิ่ม food security ● Energy security ไม่ใช่ปัญหาของประเทศ เพราะมี supply เพียงพอ ราคาน้ำมันดิบติดลบ ต้นทุนในการจัดเก็บสต็อกน้ำมันสูงกว่าการนำไปขาย โอกาสในการพัฒนาพลังงานทางเลือกจะมากขึ้น การใช้พลังงานก็ลดลง ตามความต้องการในการขนส่งที่ลดลง ● Health security เป็นปัญหาสำคัญ เพราะมี supply ไม่พอ แต่โรคระบาดขนาดใหญ่แบบโควิดไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ครั้งต่อไปจะมีการผลิตหน้ากากอนามัยที่เพียงพอ แต่ยารักษาโรคและวัคซีนเป็นประเด็น security ที่ใหญ่ ● Health tourism จะทำให้เกิดการกระจายของบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่เหมาะสม เกิดการแย่งทรัพยากร
2.4 วาระการขับเคลื่อน (Action agenda)	● ควรมีเครื่องมือ marketplace ที่ทำให้ผู้ที่ต้องการแรงงานกับแรงงานหากันเจอ

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
2. ดร. กฤษณพงศ์ กีรติกร	นายกสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. คุณกสินท์ สารสิน	ประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
4. คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
5. ดร.กัญญวิมว์ กีรติกร	รักษาการผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม
6. คุณกานต์ ตระกูลฮุน	กรรมการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ
7. คุณกิตติ สัจจาวัฒนา	รักษาการผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่
8. คุณชาติศิริ โสภณพนิช	กรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารกรุงเทพ
9. คุณเชษฐา เทอดไพรสันต์	กรรมการผู้จัดการบริษัท McKinsey & Company (ประเทศไทย) จำกัด
10. ดร.ทวีศักดิ์ กออนันตกูล	กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
11. คุณเทวินทร์ วงศ์วานิช	กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
12. คุณธราธร รัตนนฤมิตศร	รองประธานกรรมการบริหารสถาบันอนาคตไทยศึกษา
13. คุณธันนีย์ สิบบุริมสิทธิ์	
14. คุณนพมาศ ศิวะกฤษณ์กุล	ประธานบริษัท McKinsey & Company (ประเทศไทย) จำกัด
15. ศ.ดร.นักรสิทธิ์ คุวัฒนาชัย	อุปนายกสภามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และอุปนายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
16. ศ.ดร. บัณฑิต เอื้ออาภรณ์	อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. คุณปฐมมา จันทรักษ์	กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ไอพีเอ็ม ประเทศไทย จำกัด
18. รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล	รองผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
19. รศ.ดร.พงศ์พันธ์ แก้วตาทิพย์	รองผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
20. คุณพวงรัตน์ อัสวพิศิษฐ์	อดีตอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
21. ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์	อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
22. คุณวณัส แต่ไพสิฐพงษ์	ประธานคณะกรรมการบริหารเครือเบทาโกร

23. คุณวลัยรัตน์ ศรีอรุณ
 24. รศ.ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน
 25. ศ.ดร. ศุภชัย ปทุมนากุล
 26. ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์
 27. รศ.ดร. สิริ ชัยเสรี
 28. ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย
 29. ศ.นพ.สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ
 30. คุณสุพันธ์ มงคลสุธี
 31. ศ.คลินิก เกียรติคุณ นพ.อุดม คชินทร
- อดีตผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
 กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 และประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการ
 อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 รองปลัดกระทรวงกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์
 วิจัยและนวัตกรรม
 ประธานสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
 รักษาการผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุนด้าน
 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
 กรรมการและเลขาธิการ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์
 ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
 ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
 วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทศว.)
 ประธานกรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
 ที่ปรึกษาในคณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่
 ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด – 19)
 และประธานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.)

ภาคผนวก ค
รายชื่อคณะทำงาน

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ

1. ดร.กิติพงศ์ พร้อมวงศ์	ผู้อำนวยการ
2. ดร.กาญจนา วานิชกร	รองผู้อำนวยการ
3. ดร.สิริพร พิทยโสภณ	รองผู้อำนวยการ
4. ผศ.ดร.พูลศักดิ์ โกษียาภรณ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
5. ดร.สุรัชย์ สถิตคุณารัตน์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
6. นางสาวนิรดา วีระโสภณ	ผู้อำนวยการฝ่าย
7. นางสาวสิรินยา ลิ้ม	ผู้อำนวยการฝ่าย
8. ดร.อรพรรณ เวียรชัย	ผู้อำนวยการฝ่าย
9. ดร.สุชาติ อุดมโสภกิจ	นักยุทธศาสตร์
10. นางสาวสลิสรรรณ กลับประสิทธิ์	ผู้เชี่ยวชาญนโยบายอาวุโส
11. ดร.ชาญวิทย์ อุดมศักดิ์กุล	ผู้เชี่ยวชาญนโยบายอาวุโส
12. นายกิตติศักดิ์ กวีกิจมณี	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
13. ดร.ธิดารัตน์ โกมลวานิช	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
14. นางสาวภัทรธิรา เกื้อกัม	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
15. นางสาวภาณิศา หาญพัฒน์นันท์	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
16. นางสาวมนันยา ชุณหะวัณนิยานนท์	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
17. ดร.ศรวณีย์ สิงห์ทอง	ผู้เชี่ยวชาญนโยบาย
18. ดร.ดวงรัตน์ นิ่มอนุสรณ์กุล	นักพัฒนานโยบาย
19. นายนรชัย รังสีวิจิตรประภา	นักพัฒนานโยบาย
20. นางสาวนัยนา เปลี่ยนผัน	นักพัฒนานโยบาย
21. นายภาสพงศ์ อารีรักษ์	นักพัฒนานโยบาย
22. ดร.มหัทธน พงษ์ธีขจรชัย	นักพัฒนานโยบาย
23. ดร.อภิชาติ อภัยวงศ์	นักพัฒนานโยบาย
24. ดร.อรณิชา เวชปาน	นักพัฒนานโยบาย
25. นางสาวอัสมา ป่านแก้ว	นักพัฒนานโยบาย
26. นายอานนท์ ตานะเศรษฐ	นักพัฒนานโยบาย
27. นางสาวณัฐจินันท์ ละลอกแก้ว	นักวิเคราะห์นโยบาย
28. นางสาวรินรพี งามแสง	นักวิเคราะห์นโยบาย
29. ดร.ลัดดาวรรณ เจริญศิริวัฒน์	นักวิเคราะห์นโยบาย
30. นายศุภวัฒน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล	นักวิเคราะห์นโยบาย
31. ดร.สุธิดา พิริยะการสกุล	นักวิเคราะห์นโยบาย
32. นางสาวสุภาวดี สอดสี	นักวิเคราะห์นโยบาย